

KŐPATAKINÉ MÉSZÁROS MÁRIA
NÁDAS PÁL

Ismerkedő könyv

PARALYMPIC GAMES

ATHENS 2004

KŐPATAKINÉ MÉSZÁROS MÁRIA
NÁDAS PÁL

Ismerkedő könyv

*A paralimpiai sportok
– társadalmi befogadás –
szemléletváltás*

Magyar Paralimpiai Bizottság

Az Ismerkedő könyv az Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium (ÖTM) Sport Szakállamtitkársága támogatásával készült.

A Magyar Paralimpiai Bizottság Gyémánt Fokozatú Támogatói:
K&H Bank

•
Vodafone Zrt.

Szerkesztette: Nádas Pál

Szerző: Kőpatakiné Mészáros Mária és Nádas Pál

Előkészületi munkákban közreműködtek:

Ábrahám Tamás, Bódi Katalin, Tamás Henriette, Szilák Ágnes

Külföldi források-logók:

International Paralympic Committee (IPC) dokumentumai

Nyelvi lektor: Lőrík József

Szakmai lektor: Árendás Péter, Fonyódi Ilona, Szép Adrienn

Borító- és könyvterv: Czeizel Balázs

Tördelés: Edelényi Zsuzsanna

Borítófotó: Illyés Tibor (A vak atléta és segítőjének közös rajtja.)

Fotók: Bege Nóra, Czagány Balázs, Illyés Tibor, Kalmár Lajos,

© Lieven Coudenys – www.coudenys.be, MTI fotó archívum, MPB archívum,

Nádas Pál, Neubauer Rudolf, Pegán Zoltán, Pintér Márta, Szalmás Péter,

IPC archívum

DVD melléklet: Metropolis Stúdió jogtulajdona, másolása sokszorosítása tilos.

Hangfelvétel az MR Zrt. tulajdonát képezi, másolása sokszorosítása tilos.

ISBN 978 963 06 1681 2

Felelős kiadó:

Nádas Pál elnök Magyar Paralimpiai Bizottság (MPB)

Budapest 1146, Istvánmezei út 1–3.

Telefon: 36-1 460-6803, fax: 36-1 460-6804

e-mail: h.paralympic@acenet.hu, honlap: www.hparalimpia.hu

Nyomdai munka: Pauker Nyomda

Felelős vezető: Vértess Gábor ügyvezető igazgató

Tartalom

Előszó 9

Ajánlás 11

1. fejezet

A pedagógusok köszöntése

A kötet jellegzetességei 13

2. fejezet

Forgatókönyvek az osztályfőnöki órákra 21

1. forgatókönyv • Szalonképes vagy nem? 22

2. forgatókönyv • Minden mindennel összefügg 27

3. forgatókönyv • Siker és kudarc!	30
4. forgatókönyv • A paralimpiai sportágak.	36
5. forgatókönyv • Egyetértek? Ellenvéleményem van? Egyáltalán nem értek egyet?	46
6. forgatókönyv • Érték, értékítélet	49
7. forgatókönyv • Példakép	51
8. forgatókönyv • Barátság, szerelem, szeretet	60
9. forgatókönyv • Megítélés, ítélkezés, előítélet	62
10. forgatókönyv • Tervezz emblémát!.	65
11. forgatókönyv • A képek, emblémák üzenete	73
12. forgatókönyv • Milyen lehetőségeik vannak a sérülteknek? Esélyesek vagy esélytelenek?	75
13. forgatókönyv • Botrány	78
14. forgatókönyv • A kudarc elviselése. Amikor a világ felülírja az egyén életét	81
15. forgatókönyv • Híres emberek.	86
16. forgatókönyv • Győzni, vagy mégsem a győzelem a lényeg?	94
17. forgatókönyv • A technika vívmányai	96
18. forgatókönyv • Pályát választunk.	107
19. forgatókönyv • Végtelen történet.	109

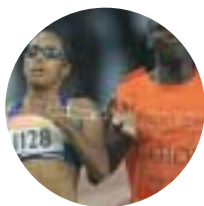

3. fejezet

Kalauz az alkalmazott fogalmak értelmezéséhez

Magyarázatok

Oktatás és sport. 113

4. fejezet

A szövegben nem részletezett fogalmak magyarázata	135
A forгатókönyvekben ajánlott módszerek és tanulásszervezési eljárások	136
A fogyatékkal kapcsolatos fogalmak – pedagógiai szempontból.	143
Egyéb, a kötet értelmezését segítő szavak, kifejezések	150

5. fejezet

Függelék: Érdekes emberek	
Fontos címlisták és jogi szabályok	153
Érdekes emberek	154
Egységes gyógypedagógiai módszertani intézmények (EGYMI)	
Szakmai együttműködés a pedagógiában	161
Szakértői bizottságok.	171
Törvények, jogszabályok	175
Sportszövetségek	178

6. fejezet

Irodalom	181
--------------------	-----

Tisztelt Pedagógus, kedves Kolléga!

Nagy örömmel ismerkedtem meg ezzel, a magyar közoktatásban eddig páratlan kiadvánnyal, amely a pedagógiai munka egy sajátos és különös odafigyelést igénylő szegmensének a megkönnyítéséhez kínál sokoldalú segítséget. A fogyatékos emberek társadalmi befogadásának erősítése mindenekelőtt a szemléletváltáson alapul. Nem történhet érdemi előrelépés, amíg nem küzdjük le a fogyatékosághoz kapcsolódó előítéleteket, a féltelmet, a tartózkodást, amíg a sajnálkozással telített odafordulást nem váltja fel az elfogadás és a valódi segítő szándék.

A könyv a fogyatékosok sportját bemutatva ismerteti meg a diákokat a fogyatékoság típusaival. A paralimpiai mozgalom példájával érzékelteti a társadalomba integrálásuk és befogadásuk szükségességét. Ezzel elsősorban a 7–8. évfolyamos, illetve középiskolai osztályfőnöki órákhoz nyújt hasznos segítséget.

A közoktatás fejlesztésének középtávú stratégiájában fontos cél az egész életen át tartó tanulás megalapozása a kulcskompetenciák fejlesztésével. Ezt a kihívást szem előtt tartva, a szociális kompetenciák, a társadalmi elfogadás, a tolerancia, a kommunikációs készség fejlesztésén túl az emberi kapcsolatok (barátság, szerelem) erősítése is célja ennek a kiadványnak.

Az emberi normák, az együttműködés képessége, az egymás elfogadása, az akaraterő, az emberi értékek állnak a kiadvány középpontjában, amely foglalkozási tematikát, feldolgozási módszereket, kiegészítő anyagokat tartalmaz – és arra is lehetőséget kínál, hogy a személyes találkozások a fogyatékos sportolókkal segítsék a pedagógiai munkát.

Ajánlom ezt a könyvet minden pedagógusnak, aki szeretné, hogy diákjai érzékeny, nyitott, toleráns felnőttekké váljanak.

ARATÓ GERGELY

államtitkár

Oktatási és Kulturális Minisztérium

Örök igazság, hogy egy társadalom fejlettségi foka leszűrhető abból, miképpen bánt a fogyatékos emberekkel.

Téves felfogás, hogy az említett „bánásmód” elsősorban pénzkérdés. Hiszen a fogyatékos emberek társadalmi befogadásában – egyebek mellett – az előítéletek, a félelem, a nemtörődömség, vagy éppen a sajnálkozás fogalmai játsszák a főszerepet. Ezek azok a kulcsszavak, amelyek sürgetik házánkban a szemléletváltást.

Talán ez a néhány mondatos bevezető is bizonyítja, hogy óriási szükség van (és már lett volna eddig is) erre a kötetre. *Az osztályfőnöki munka támogatását biztosító eszköztár, alighanem hiánypótló alapmű.* Hiszen központi helyen, a kulcshelyzetben lévő pedagógusokat, általuk pedig a jövőt célozza.

Az említett fogalmak mind-mind a beilleszkedés színvonalára, a befogadás lehetőségére, az esélyegyenlőség megteremtésének biztosítására utalnak. Ezek csírái pedig a közoktatásban rejlenek. A sikeres integráció a tanári hozzáálláson múlik. *A szociális érzékenységre, az empátiára, az eltérések elfogadására való nevelésnek gazdag módszertani repertoárját tárja elénk ez a munka.* Nem tagadom, hogy büszkeséggel tölt el, hogy a szociális érzékenységet és az empátiát mint célt, éppen a sporton keresztül közelíti meg, külön hangsúlyozva a paralimpiai mozgalmat, általa pedig a paralimpikonok példaértékű szerepét.

A kötet támpontokat szolgáltat, pedagógiai szituációk sorozatát elemzi, sőt, videófilmekkel, szöveggyűjteményekkel is segíti az osztályfőnökök munkáját.

Jogos és sürgető elvárás a hazai közoktatási rendszerrel szemben a szemléletformálás. Ennek a sikerétől függ az az európai jövő, amely megteremti a teljes élet lehetőségét a fogyatékos emberek számára is. Egyre többen tudják, látják, hogy a cél eléréséhez mintaként szolgál a sport. A pedagógusokon múlik a „közvetítés” minősége, sebessége, hatékonysága. Ebben segít, és válik szinte nélkülözhetetlenné a missziót teljesítő mű: az osztályfőnöki munka támogatását biztosító eszköztár.

ELBERT GÁBOR
sport szakállamtitkár

A pedagógusok köszöntése A kötet jellegzetességei

Kedves Tanárnő! **Kedves Tanár Úr!**

Elsősorban osztályfőnökként szólítjuk meg Önt.

Szándékunk, hogy megismertessük Önnel és tanítványaival a sportnak egy különleges, kevésbé ismert fejezetét, a paralimpiai mozgalmat, az abban részt vevő mozgás- és látássérült sportolókat. Az *Ismerkedő* könyv mégsem csak a sportról szól: középpontjában az emberi normák, az együttműködés, egymás elfogadása, a tudományok segítése, az akaraterő, az emberi értékek állnak.

Mi az *Ismerkedő* könyv célja?

Az *Ismerkedő* könyv nem (a többnyire már meglévő) elméleti fejtegetések bővítésére született, hanem arra, hogy a gyakorlat „nyelvén” szóljon, és a mindennapi pedagógiai munka számára közvetlen segítséget nyújtson.

Célja a fogyatékos emberekkel szembeni támogató, befogadó magatartás kialakításának a segítése a közoktatási intézményekben.

Mit tartalmaz a kézikönyv?

Elsősorban olyan forgatókönyveket (vázlatokat, óra- vagy foglalkozásleírásokat), amelyek akár egymást követően is használhatók az osztályfőnöki órákon (7–12. évfolyamokon), a középiskolákban a 11. évfolyamon oktatott etika és emberismeret tantárgy keretein belül, vagy a diákönkormányzat munkájában – de a témával való ismerkedést egynek-egynek a kiemelése is lehetővé teszi.

Milyen technikákat alkalmazunk a forgatókönyvekben?

A mai iskola egymás problémáira érzéketlen, egymással versenyző embereket nevel (Kagan), pedig vannak olyan helyzetek, sőt, szinte csak olyan helyzetek vannak, amelyekben egymás segítése, az együttműködési formák megtalálása és működtetése az előrevivő tényező.

A kötetben ajánlott példák, technikák és módszerek nemcsak a sérült emberek megismerését és a róluk való tudásunk bővítését teszik lehetővé, hanem fejlesztik a tanulók érvelési képességét, a vitapartner érveinek

a meghallgatására, átgondolására, elfogadására nevelnek. Elkötelezettségre, a vélemény melletti kiállásra adnak lehetőséget, s miközben rugalmasságot várnak el, a saját érvek folyamatos újragondolását is eredményezik. A résztvevők egymásra figyelnek, egymásra reagálnak. Késztetést kapnak saját álláspontjuk kialakítására.

A forgatókönyvek megvalósítása segít a problémamegoldó képesség, a kommunikációs képesség fejlesztésében, a hozzáállás formálásában, a személyközi kapcsolatok alakításában, a közösség fejlesztésében.

A kötet a pedagógus számára önfejlesztést segítő kézikönyv

A kötet olyan pedagógiai szituációk sorozata, amelyben

- (i) a tapasztalás forrása saját élmény, megélt tapasztalat (filmrészlet, szövegrészlet, feladatlap, szimulációk stb.),
- (ii) az interaktív munka során „párbeszéd” zajlik a tanulók között, párban és kis csoportban, vagy nagy csoportban a pedagógus vezetésével),
- (iii) megvalósítható a gyakorlati alkalmazás, a tapasztalatok összekapcsolása, elemzése a beszélgetőkörökben, a pedagógus vitavezetésével.

Minden tartalmi egységhez segédanyag is tartozik: videófilmek, szöveggyűjtemények, az adott téma tartalmát összegző anyagok, interaktivitásra ösztönző javaslatok, feladatlapok, szimulációs eszközök.

Természetesen szóba kerül a sport és a sportember is, a sportembernek egy olyan tág értelmezésében, ahogyan Székely Éva tanítja nekünk:

„A sportembert én egy íratlan emberi norma megtestesítésének, bizonyos élet és magatartási normának tekintem. Sportember lehet az is, aki versenyen még soha nem vett részt, és lehet nem sportember egy sokszoros világbajnok. Az embereknek tetteikben kell sportembereknek lenniük, és ez független a versenyen elért eredményektől.”¹

¹ Székely Éva: *Sírni csak a győztesnek szabad*. Debrecen, Alföldi Nyomda, 1987.

„Bárhova is illeszkedjék az ember – arra a tudásra és élményre van szüksége, hogy helye és keresnivalója van az adott közösségben, illetve fontos, hogy ezt a közösség többi tagja számára is meg tudja jeleníteni” – mondja egy beszédhibás egyetemi hallgató.

Ezért a kötet azoknak a szakembereknek szól, akik a jövő világának alakításáért a legtöbbet tehetnek: a pedagógusoknak és tanítványaiknak.

Az ismerkedéstől az elfogadásig

1927-ben azt írta a *Néptanítók Lapja*, hogy minden „nyomorék” gyermek számára biztosítani kell az oktatást, és a tanító dolga kiűzni a gyermekekből a nyomorékság tudatát.

A feladat csak látszólag egyszerű. Amikor kapcsolatba kerülünk egy másik emberrel, arra törekszünk, hogy minél pontosabb képet alkossunk róla. Kapcsolataink alakulásában ennek azért nagy a jelentősége, hogy el tudjuk dönteni, hogyan viszonyuljunk hozzá, és azt is megérezzük, hogy ő hogyan viszonyul hozzánk. A tiszta kép kialakítása bonyolult és buktatókat magában rejtő feladat.

Tudnunk kell, hogy minden egyes ítéletünk megalkotásában a már meglévő tapasztalatainkat is felhasználjuk. Ezért elég gyakran előfordul, hogy arról az emberről, akiről keveset tudunk, véleményünket benyomásainkkal, máshol szerzett tapasztalatainkkal egészítjük ki.

Ez a kötet a benyomások gazdagításában, a tapasztalatok gyűjtésében segíti a tanulókat és tanáraikat.

Hogy miként formálódik a sérült tanuló és a kortárscsoport kapcsolata, azt elsődlegesen az egymás iránti magatartás határozza meg. Ez jelentősen változhat az idő múlásával. Az egymással való kapcsolat javulhat és romolhat is. Az iskolai oktatásban legszerencsésebb helyzetbe akkor kerül a fogyatékos tanuló, ha beilleszkedhet egy olyan osztályközösségbe, ahol elfogadják és segítik. Mivel az elfogadás csak nagyon ritkán jön létre spontán, szükség van a pedagógus aktív közreműködésére, segítségére.

A pedagógus és a tanítvány felkészülése

Nemzetközi és hazai tapasztalatok erősítik meg, hogy a sikeres integráció a *tanári hozzáállásán* is múlik. Ehhez szociális érzékenységre, empátiára, az eltérések elfogadására, a különbségek kezelésének a képességére van szükség. A témában a pedagógiai munka eredményességét segíti az ajánlott módszertani repertoár, a segédanyagok, a támogató környezet az iskolán belül és kívül.

A fogyatékos emberek integrációja, a sérült tanulók együttnevelése ép társaikkal sok pedagógiai, társadalmi és emberi kérdést vet fel. Hogyan fogadják őket azok a közösségek, amelyekbe be kell illeszkedniük? Milyen problémákkal kell szembenéznük az iskolába, osztályba kerülő, fogyatékos tanulóknak – és az őt fogadó közösség tagjainak? Milyen feladatai vannak a felnőttek közösségének az integrált nevelés kapcsán? A sok kérdés közül talán az a legfontosabb: hogyan érzi magát a közösségben a sérült és az egészséges tanuló nap mint nap együtt az osztályban, ugyanannak a közösségnek a részeként? Hogyan alakulnak kapcsolataik az osztályközösségen belül és kívül?

Az együttnevelés pozitív hatással van mind az ép, mind a sérült gyermekek személyiségfejlődésére. Annak érdekében, hogy ez megvalósuljon, pedagógusnak és gyermekközösségnek egyaránt fontos, hogy felkészüljön a sajátos nevelési igényű (fogyatékos, sérült) gyermek fogadására.

A forgatókönyvek megvalósításával, a gyakorlatok vezetésével kapcsolatos tanácsok

- a) Fontos, hogy tisztázzuk, mi a gyakorlat célja, milyen készségeket akarunk fejleszteni, hogyan kapcsolódik az ajánlott játék- vagy munkaforma a céljainkhoz.
- b) A gyakorlat levezetése során moderátori feladatot töltünk be: hagyjuk, hogy a diákok önállóan dolgozzanak, nem szabad túlzottan központi szerepbe kerülnünk.
- c) Törekedjünk arra, hogy pontos és rövid instrukciókat adjunk.
- d) Pontosan mondjuk meg, hogy mennyi idő áll rendelkezésre a feladat elvégzéséhez, hiszen az időkorlát az életben is fontos befolyásoló tényező.
- e) A gyakorlatot mindig beszélgető körrel zárjuk. Itt történhet meg a gyakorlat hozadékának megbeszélése, elvonatkoztatás a tényleges gyakorlattól.

Kedves Pedagógusok!

Kérjük, jöjjenek velünk egy nagyon érdekes, izgalmas, szakmailag különleges útra, amelynek programja a többség által elfogadott mozgásos „harmonia” mellett a nemzetközi és hazai paralimpiai mozgalmón, annak „diszharmoniajában” keresztül bemutatja a másság, a tolerancia, az el- és befogadás, az integráció és a társadalmi esélyegyenlőség megteremtésének egyik lehetőségét.

2. FEJEZET

Forgatókönyvek az osztályfőnöki órákra

1. forgatókönyv

Szalonképes vagy nem?

1. Cél:

Feltárjuk előzetes tudásunkat a fogyatékosokról, a fogyatékos emberekről. Megismerjük a fogyatékosokkal kapcsolatos szalonképes kifejezéseket. Megtapasztaljuk az indirekt megközelítés tanulókat aktivizáló hatását.

2. Leírás:

a) Minden tanulónak adunk egy „újsághírt” (esetleg kivetítjük).

1. *feladatlap*. Újsághír

„A fogyatékosok integrációja legalább olyan fontos, mint az iskolák átalakulása. Ahol a normális gyerekek mellett tanítjuk őket, meg tapasztalhatjuk az integráció előnyeit is, de a hátrányait is.

Tolókocsiban ülő tanuló esetében ki kell alakítani az iskola megfelelő környezetét.

A szegregált intézmények sokat segíthetnek ebben a normál iskolának. A speciális nevelési igényű tanulók hálás örömmel vesznek részt a rendezvényeken, vállalnak feladatot az iskola életében.

A fogyatékkal élő felnőttek örömmel látogatják meg az olyan rendezvényeket, ahol találkozhatnak velük.

A paraolimpiai játékok rendszeresen sikerhez juttatja a fogyatékosokat. A tv-közvetítésekről a normális emberek közül sokan azt gondolják, hogy erre nincs szükség, mert vannak, akik úgysem néznék szívesen, ráadásul a közvetítések nagyon sokba kerülnek. Sajnálják a rokkant, a vak, a süket embereket.

A világ a társadalmi integrációról szól. Felelősek vagyunk a fogyatékosokért. Segítenünk kell őket a beilleszkedésben.”

b) Olvassák el egyénileg, és jelöljék színessel azokat a kifejezéseket, amelyek bántónak, furcsának tartanak és nem szívesen használnák.

c) 4 fős csoportokban beszéljék meg, ki mit választott és miért.

d) Mutassuk meg a szalonképes kifejezések jegyzékét.

Szalonképes kifejezések:¹

akadályozott, sérült, fogyatékossgal élő

autizmussal élő

beszéd fogyatékos

enyhe fokban értelmi fogyatékos (értelmi sérült), tanulásban akadályozott

fogyatékosok sportja

fogyatékossg, fogyatékos ember, fogyatékossgal élő

hallássérült – siket, nagyothalló

kerekesszék, járókeret

középfokban súlyos értelmi fogyatékos, értelmileg akadályozott

látássérült – gyengénlátó, aliglátó, vak

mozgáskorlátozott (mozgássérült)

paralimpia

parasport

sajátos nevelési igény

sportoló fogyatékos

e) Olvassuk fel az alábbi szöveges anyagot

2. feladatlap. Régi történet

A történet 1425-ből származik, és beszámol egy – Armagnac váránál megtörtént – esetről. Ott egy sövénnel jól bekerített helyen elzár-
tak négy páncélba öltözött és hatalmas bunkókkal felfegyverzett va-
kot. Közéjük eresztettek egy disznót, amely annak a jutalma lesz,
akinek a csapásai alatt a disznó elpusztul. A harc hevében a szeren-
csétlenek gyakran egymást ütlegelték a disznó helyett, a nézőközön-
ség nem csekély gyönyörűségére.

És egy vélekedés az 1800-as évekből: „...a vak, a világegyetem ez
örök foglya, az emberi társadalom legszánandóbb teremtménye. Neki a
nagy természet vég nélküli börtön, határtalan pusztaság, melyben

¹ Dr. Litavecz Anna: De juRe Alapítvány a sérült emberek jogaiért – Felmérés a fo-
gyatékossgal élő emberek megnevezéséről, 1998.

rajta kívül semmi sincs, s melynek kerete számára mégis oly szűk, hogy alig képes benne mozogni, és ha mozgásra, cselekvésre szánja el magát, a világúrt gyámoltalanságával tölti be, s fölrázza keblének óriási vesztesége fölötti gyógyíthatatlan fájdalmait.”²

3. Beszélgető kör (1):

a) Egyéni élmények, tapasztalatok feldolgozása nagy csoportban. Beszéljünk arról, hogy miért és hogyan változott a sérült emberekkel kapcsolatos megítélés, vélemény. Mit tudunk napjainkban az emberek gondolkodásáról a fogyatékossgal, a fogyatékos emberekkel kapcsolatban.

Választható nyitókérdés: Hogyan függ össze a két történet azzal, hogy „a modern társadalmak egyik fontos kihívása, hogy egymástól eltérő háttérrel rendelkező emberek képesek legyenek különböző célok megvalósítása érdekében együttműködni”.

b) Beszéljük meg, mit jelent a paralimpia szó:

gyűjtőmunka interneten, ha van az osztályban számítógép,
lexikonokból – idegen szavak szótára és orvosi lexikon, a para-,
paraplégia szavak értelmezéséhez,
tanári magyarázat.

3. feladatlap. Az értelmezés egy változata

A *para* szó görög előtag, a vele összetett fogalomnak valamihez való hasonlóságát, mellérendeltségét vagy valami ellen való felhasználását jelöli. A *paraplégia* görög eredetű szó, az alsó végtagok kétoldali bénulása (Bakos Ferenc: *Idegen szavak és kifejezések szótára*).

Egyes állítások szerint a *paralimpia* szó a paraplégia és az olimpia szavak összevonásából jött létre. A paralimpia megnevezést először 1964-ben Tokióban használták.

² Dr. Blacklock (nagy műveltségű vak tudós) emlékiratai. Magyar fordítása megtalálható a Vakok Általános Iskolájának könyvtárában, 1854.

4. feladatlap. Az értelmezés másik változata

Miért **paralimpia** és miért nem **paraolimpia**?

Sokan úgy gondolják, hogy a **paralimpia** szó a *paraplégia* (orvosi kifejezés az alsó végtagok kétoldali bénulására) és az *olimpia* szavak összevonásából adódik. Mások a görög *para* szó 'melletti, hasonló' jelentéséből arra következtetnek, hogy ez valamilyen 'félsport, nem egészen sport' jelentésű lehet. Tulajdonképpen ez alapján született meg és vált elfogadottá nyelvünkben a *parasport* kifejezés is. És ennek az elképzelésnek az alapján hallható még ma is sokszor a helytelen *paraolimpia*, *paraolimpikon* kifejezés.

Mi az igazság?

A paralimpia ugyan valóban a gerincvelő sérülése következtében alsóvégtag-bénultak sportmozgalmától indult, s ennyi köze van a paraplégiásokhoz, maga a kifejezés azonban nem innen származik: a játékok eredeti neve ugyanis **Stoke Mandeville Játékok** volt!

A 2. világháború után dr. Ludwig Guttmann, az angliai **Stoke Mandeville** város kórházának vezetője kezdte meg a versenysport alkalmazását a gerincvelő-sérülést szenvedett háborús veteránok rehabilitációja keretében. 1948-ban, a londoni olimpiai játékok nyitónapján ő szervezte meg az első kerekesszékes versenyt kórházak és sportklubok részére Stoke Mandeville-ben. Ezután az olimpiai játékokkal egy időben négyévente megrendezték az angliai kerekesszékes atlétáknak ezt a nagy versenyét **Stoke Mandeville Játékok** néven. A játékokhoz hamarosan más országokból is csatlakoztak, és az 1960-as római olimpiától kezdve már mindig a hivatalos olimpia országában igyekeztek megrendezni a **Nemzetközi Stoke Mandeville Játékokat**. Ez a szándék nem mindig sikerült. 1988 óta azonban már minden olimpiai játékot követően az olimpia városában rendeznek paralimpiai játékokat. A Nemzetközi Olimpiai Bizottság (NOB) és a Nemzetközi Paralimpiai Bizottság (IPC) között 2001-ben – és azt megerősítve 2005-ben – olyan szerződés kötöttetett, amely kimondja, hogy 2012-től az olimpia mellett a paralimpiát is kötele-

ző megrendezni, ha a kandidáló, pályázatot benyújtó város a rendezés jogát megkapja.

Az 1972-es müncheni olimpia idején Heidelbergben a tetraplégiás (gerinsérült) mozgássérültek, bemutató számokban pedig a látás-sérült és az amputált sportolók is csatlakoztak a játékokhoz. Ekkor váltotta fel az addigi elnevezést az **paralimpia** név. A paralimpia elnevezést az angol *parallel* (magyarul párhuzamos) és az *olimpia* szavak összevonásából alkották. Az új szó azt fejezte ki, hogy ez a sportesemény az épekével egyenrangú, **párhuzamos olimpiai mozgalom**. **A helyes válasz tehát: paral(el) + (ol)impia = párhuzamos olimpia.**

4. Filmrészlet vetítése:

1. 2004. Athén – részlet, úszás 1.47 percben.

Pásztor Dóra a dobogó tetején

5. Beszélgető kör (2):

Brain-storming: gyűjtsenek a tanulók csoportmunkában olyan szavakat, amelyek a film kapcsán eszükbe jutnak (például: erő, kitartás, bizonyítás, boldogság stb.). Válogassák ki belőle a pozitív üzenetű szavakat. Reflexiók nagycsoportban.

Gyűjtőmunka

Ha a tanulók érdeklődése a tanóra végén a téma iránt láthatóan növekedett, lehet a témához kapcsolódó gyűjtőmunkát adni, ennek forrása és keretei: www.hparalimpia.hu és www.paralympic.org.

2. forgatókönyv

Minden mindennel összefügg

1. Cél:

A támogató odafordulás érzésének kialakítása.

Az egyéni tapasztalatok gyűjtése során a művészetek, a tudományok, és a sport segítségével a fogyatékoság megközelítése.

2. Leírás:

a) Az órát a szakértői csoportok (tagjai annak a témának a „szakértői” lesznek, amelynek a feldolgozására vállalkoznak) felkészülésével kezdjük. Mindegyik csoport egy őt érdeklő területre szerveződik (esetleg lehet, hogy mi alakítjuk a csoportokat egyszerű kiszámolással). Témák a szakértői csoportok számára: 1. orvostudomány, biológia; 2. földrajz, felfedezés; 3. sport; 4. parasport.

1. feladatlap. Szakértői csoportok

1. téma:	2. téma:	3. téma:	4. téma:
<i>Orvostudomány, biológia</i>	<i>Földrajz, felfedezés</i>	<i>Sport</i>	<i>Parasport</i>
a) Kutatómunka: a parasport története, orvosi, biológiai meg- közelítés bemutatása.	a) Kutatómunka: internetről letöltés vagy térképvasdászat: Aylesbury Stoke Mandeville	a) Kutatómunka: az olimpia története, az újkori olimpiák.	a) Kutatómunka: a paralimpiai játékok története, paralimpiai sportágak ma.
Forrás:	Forrás:	Forrás:	Forrás:
internet, mellé- kelt feladatlapok, Paralimpia c. könyv	internet, térképek, világatlasz	internet,sport- történeti lexikon	mellékelt feladatlap
b) Prezentáció: készítése (ppt vagy flip-chart, stb.)	b) Prezentáció: készítése (ppt vagy flip-chart, stb.)	b) Prezentáció: készítése (ppt vagy flip-chart, stb.)	b) Prezentáció: készítése (ppt vagy flip-chart, stb.)

- b) A csoportok felkészülnek a témából, majd prezentációt készítenek.
- c) Egy képviselő bemutatja a csoportmunka eredményét, a többi csoport kérdéseket tehet fel, reflexiókat fűzhet a hallottakhoz-látottakhoz.

3. Beszélgető kör:

A körben a nagy összefüggések meglátására törekedjünk.

Választható nyitókérdés: Valóban minden mindennel összefügg? (háborúk, gyógykezelés, sport, önértékelés, életpálya, emberek egymásért, együttműködés, segítségadás, sajnálat stb.)

Ajánlott feladatlap a 4. csoport számára.

A paralimpiai játékok története 1948-ban kezdődött azzal, hogy az angliai, London melletti Aylesburyben működő Stoke Mandeville-i kórház (Gerincsérülési Központ) brit hadirokkantjaival 1948. július 28-án, a londoni XIV. olimpiai játékok nyitónapjával egybeesően, dr. Ludwig Guttmann professzor, a kórház igazgatója megrendezte az első Stoke Mandeville-versenyt. A kórház udvarán a 12 kerekesszékes „kórházi beteg” versenyző részvételével lebonyolított íjászbajnokság az érintettek számára óriási élmény, ugyanakkor a *paralimpia mozgalom* fejlődésének kiindulópontja volt. A világ számára ez az íjászbajnokság (a mai napig az íjászat az egyetlen olyan sportág a mozgáskorlátozottak számára, amelynek versenyszabályait nem kell a sérültségnek megfelelően adaptálni) demonstrálta és igazolta a hadisérültek élni akarását, lelki és fizikai erejét.

A második világháború alatt 1944-ben alakították ki az aylesburyi kórházat a gerincsérült hadibetegek kórházává, amelynek vezetője a háború elől a náci Németországból 1939-ben emigrált, kiváló idegsebész, dr. Ludwig Guttmann lett.

A kórház orvosai hamar felismerték a játék és a sport hasznosítható szerepét a gyógyítás folyamatában. A sportot a gyógykezelési folyamat részévé tették, megalapozva a rehabilitációs programok sporttal történő kiegészítését.

Gyűjtőmunka:

Filmalkotások, szépirodalmi művek gyűjtése a fogyatékos emberekről.

Egy kiválasztása, és bemutatása.

Charlie, Száll a kakukk fészkére, Tombol a Hold, A csodatévő.

Szépirodalmi alkotások:

H. G. Wells: A vakok országa, Peter Marshall: Én is versenyt futok a széllel,

Daniel Kayes: Virágot Algernonnak, Az ötödik Sally, Mario Vargas Llosa:

Nincs helyed a temetőben, Alain Marshall: Tombol a Hold.

3. forgatókönyv

Siker és kudarc!

1. Cél:

Kérdésre ösztönzés.

A verseny, a versenyképesség megközelítése más szemmel.

Érdeklődés felkeltése a paralimpia, a paralimpikonok iránt.

2. Leírás:

a) Az órát az athéni háromperces film vetítésével kezdjük – nincs előzetes instrukció.

2. 2004. Athéni összefoglaló 3 percben.

b) A bemutatást követően konstruktív hallgatás módszerével³ a tanulók párokat alkotnak és megosztják egymással a véleményüket, érzéseiket. Három perc után csere következik.

c) Csoportalakítás kiszámolással (6 csoport)

d) Érintettek „megszólalása” – feladatlapok négy-öt fős csoportok számára. Feladat: miután elolvassák a történeteket, kis csoportban megbeszéli az üzeneteit: erőfeszítés, küzdőképesség, siker, kudarc.

Feladatlap. Ajánlott történetek a csoportmunkához

1. csoport: Szekeres Pál – vívás, olimpiai bronzérmes, háromszoros paralimpiai bajnok

Az olimpiai játékokon való részvételemet követően, balesetem után már a második paralimpián veszek részt, s bár mindkettőt megnyertem, egyik sem volt könnyű. Barcelonában azért, mert még nem ismertem az ellenfeleket, most itt Atlantában pedig az „épek” közötti vívó múltam

³ A konstruktív hallgatás olyan technika, mely rákényszeríti az embert a *valódi* hallgatásra. Menete: 5 percig (vagy a tanár által kijelölt ideig) az egyik fél beszél, a másik csak nonverbális módon jelezheti a figyelmét, érdeklődését stb. Öt perc elteltével cserélnek.

miatt, valamint azért, mert címvédőként érkeztem. Mindenki engem akart legyőzni. A döntőben a francia Rosier-nak láthatóan az volt a taktikája, hogy széttördeli a csörtét, nem hagy kibontakozni. Ráadásul nagyon hosszú a francia karja, ami ugyancsak nehezítette a dolgomat. A csörte első fele még szoros volt, de a végét fejben már nem bírta, így azt hiszem, hogy – Rosier több ellenszenves húzása ellenére – különösebb gond nélkül győztem.

2. csoport: Vereczkei Zsolt – úszás, háromszoros paralimpiai bajnok

A délelőtti előfutamban nem úsztam ki magam teljesen, mégis a legjobb idővel kerültem a döntőbe, így érthetően bizakodtam, bár a lengyel Slezkától és az egyiptomi Attiától egy kicsit tartottam. Az előbbitől azért,

mert tudtam, hogy nagyon jó úszó, az egyiptomi fiútól pedig azért, mert őt egyáltalán nem ismertem. Miután sprintszámról van szó, nem nagyon lehetett taktikázni, az elejétől a végéig hajtani kellett, s amikor a táv felénél láttam, hogy a többiek lemaradnak, már megnyugodtam, biztos voltam benne, hogy nyerek. Természetesen nagyon boldog vagyok több okból is: mert nyertem, mert világcúcsot úsztam, s mert éppen edzőm, Paksi László születésnapján sikerült paralimpiai bajnoki címet szereznem. Ez az én ajándékom neki.

3. csoport: Nádas Pál – a Magyar Paralimpiai Bizottság elnöke

Amikor elkezdtem mozgáskorlátozott sportolóknak edzést tartani, először magam is, mint az emberek többsége, érzelmi alapon közelítettem a fogyatékosokhoz. Mindig mindent meg akartam csinálni helyettük. Az

atlétikapályán a súlylökést gyakoroltuk, és én szaladtam a golyó után, visszavitettem, kezükbe adtam. Ők megint ellökték a súlygolyót, én megint szaladtam, megint a kezükbe adtam. Amikor már jól kifáradtam, úgy döntöttem, hogy abbahagyjuk az aznapi penzumot. Hülye leszek tovább szaladgálni, hiszen most nem nekem van edzésem. De ők folytatták az edzést, hajtottak az álltaluk ellökött súlygolyó után, hogy azzal még jobb teljesítményt érjenek el. Ettől a pillanattól kezdve tucatnyi olyan izmukat kellett megmozgatniuk, amelyeket én addig, őket sajnálva, kiszolgálásom miatt nem hagytam használni. Ők is mindenre képesek, ha el akarnak érni valamit, ha le akarják győzni az ellenfelüket. A győzni akarás bennünk van, velünk született tulajdonság. Erre jöttek rá a hadisérültekkel foglalkozó orvosok is.

Angliában az első fogyatékos-sportág az íjászat volt, amely mindmáig az egyetlen integrált sportág, vagyis egy kerekesszékes is megnyerheti az olimpiát íjászatban, merthogy a szabályok nem írják elő, hogy állva vagy ülve kell lőni. Tehát 1948. július 28-án, a londoni olimpia nyitónapján, Guttmann professzor révén az íjászattal kezdődtek a parasport-versenyek, aztán atlétikával, vívással, asztaliteniszszel, később röplabdával folytatódtak. Négy évvel később négy holland hadirokkant áthajózott a csatornán, hogy összemérje erejét az angolokkal, ez volt az első nemzetközi verseny. Ettől kezdve a mozgáskorlátozott emberek sportja nagyon gyors fejlődésnek indult.

4. csoport: Kelemenné Szakonyi Júlia – pszichológus

Alapvetőnek tartom a mindennapi élet ritmusába beépített rendszeres mozgást. Műlábbal (protézissel) lejárta úszni és ülőröplabdázni az 1970-ben a Halassy Olivér lábszáramputált olimpiai bajnokról elnevezett, a mozgáskorlátozottak számára megalakult sportegyesületbe. Versenyszerűen én

magam nem sportoltam. Amputált sérültekkel, alsó- és felsővégtag-bénultakkal foglalkoztam mint az Országos Traumatológiai Intézet rehabilitációs osztályának pszichológusa. Szakmámból adódóan hír-verést csináltam a sportklubnak a mozgássérültek között, sőt, rövidesen társadalmi munkában vezettem az úszó- és az ülőröplabda-szakosztályt.

...Kezdetben az uszodában a gyerekek nem mertek levetkőzni. Tízen voltunk a vízben, nyolcvanan a partról néztek bennünket. Fél év múlva nyolcvanan voltunk a vízben, tízen a parton. Merték vállalni önmagukat.

5. csoport: Zámbo Diána – úszó

A Mozcásjavító Általános Iskolába jártam, mivel születésem óta mozgássérült vagyok. Harmadik osztályos koromban egy iskolák közötti gyermekversenyen harmadik helyezést értem el, s ez nagy lökést adott számomra. Tizenhárom éves koromban lettem válogatott sportoló, és az 1991-es barcelonai úszó Európa-bajnokságon egy ötödik és egy hatodik helyet értem el. Rá egy évre pillangóban már februárban elértem a paralimpiai szintidőt. Barcelonában az 50 méteres pillangóúszásban harmadik lettem, nagyon boldog voltam. Atlantában tovább fényesedett az érem, mert a 4 × 50 méteres vegyes váltóban három másik társammal paralimpiai csúccsal aranyérmesek lettünk.

Napi két edzés mellett egyetemre járok. Három éve tanári diplomát szereztem informatikából, most pedig a veszprémi egyetemen fizikai kémiából szeretnék doktorálni.

6. csoport: Czut Gábor – atléta

Még gyermekkoromban, 1967-ben kezdtem el atletizálni. A dobószámok álltak hozzám a legközelebb, a diszkosz, a gerely és a súly. Az artistaképző iskolai Aszalós Karcsi bácsi volt az első edzőm a vakok Wesselényi Miklós Sportkörében. A magyarok első paralimpiájára 1976-ban Torontóba 15-en utaztunk ki.

Oláh Jóskával mi képviseltük a vakokat. Ő bronzérmet nyert, és éppen az én versenyem napja következett, amikor hazarendeltek bennünket.⁴ A következő, 1980-ban a hollandiai Arnheimben megrendezésre került paralimpia kimaradt számunkra, New York-ba viszont már népes csapattal mentünk 1984-ben. Ezüstérmes lettem.

Az utazások jelentették számomra a legnagyobb élményt. Saját lehetőségeim azokat sohasem engedték volna meg. Jó néhány országot megismertem, repülőgépen utaztam, tengerekben fürödtem. Ezeket mind a sporttól kaptam, na meg a sok-sok barátot, emberi közösséget. Azóta is ők jelentik a társaságomat. Néhány éve mi, öreg látássérült atléták tekecsapatot alakítottunk, nagyokat játszunk szombatunként. Néha elindulunk az öregfiúk atlétikai versenyein is, hadd lássák a fiatalok, mi az igazi virtus.

- e) Minden csoport készít – fotóval illusztrálva – egy rövid ismertetőt az általa választott személyről.
- f) A csoportok munkáiból paralimpiai tabló összeállítása.

3. Beszélgető kör

A beszélgetéssel az a célunk, hogy a „bajnok” fogalmát hétköznapi értelemben is használják, beszéljenek életcéljaikról, sikereikről, kudarcukról, erőfeszítéseikről – akár a pályaválasztási szándékukról is.

⁴ A „hazarendelésről”, a hazarendelés okáról a későbbiekben részletesen foglalkozunk.

Választható nyitó kérdés: Kiből lehet bajnok? Minden sérült ember sikere az olimpiai bajnokságon mérhető? A mi életünk? Pálya-e, életcél-e bajnoknak lenni?

Gyűjtőmunka:

Előzetes gyűjtőmunka: mi történt 1976-ban Torontóban, miért kellett előbb hazautazniuk a versenyzőknek?⁵

⁵ Az apartheid elleni tiltakozás miatt 1976-ban a torontói játékokról a Magyar Népköztársaság kormánya a harmadik versenynapot követően hazahozta a paralimpikonokat.

Az apartheid a faji megkülönböztetés politikája, amelyet a Dél-afrikai Unióban, illetve utódállamában, a Dél-afrikai Köztársaságban 1994-ig folytatott a fehér kisebbség.

Az országban az élet minden területén – gazdaságban, politikában, kultúrában – az apartheid, azaz a faji megkülönböztetés érvényesült. Minden terület a fehérek kezében összpontosult. Új törvényeket hoztak a 40-es évektől, amelyek a feketéket háttérbe szorították. Ez a rendszer azonban a 90-es évek elején összeomlott, több száz törvényt hatályon kívül helyeztek, és 1994-ben már a fekete lakosság is részt vehetett a választásokon, amelyen Nelson Mandela lett a Dél-afrikai Köztársaság első demokratikusan megválasztott elnöke.

4. forgatókönyv

A paralimpiai sportágak

1. Cél:

A sportágak megismerése.

A tanulók meglévő ismereteinek, információjának aktivizálása a témában – személyes szintű megszólaltatás okán az érdeklődés felkeltése.

A diákok folyamatos részvételének elősegítése.

2. Leírás:

a) Az órát érdemes csoportmunkára építeni. Javasolt csoportalakítási forma: önkéntes szerveződés. Hat vagy hét csoportra lesz szükség, mert amennyiben az osztály fogadókészsége lehetővé teszi, vagy a tanulók között van biológiai-orvosi érdeklődésű csoport, akkor hetedik csoportot is érdemes alkotni a fogyatékosági kategóriák szerinti bemutatásra.

b) A tanulók brain-storminggal összegyűjtik azoknak a sportágaknak a nevét, amelyek az olimpiákon szerepelnek.

c) Jelölik a listáról azokat, amelyeket úgy gondolnak, hogy lehet sérültek számára a paralimpián versenyszámnak választani.

d) Összeállítanak egy gyűjteményt az általuk ismert-hallott sportokról, amelyeket paralimpián megismerhetnek.

e.) Ezt követően leírást kapnak az egyes paralimpiai sportok jellemzőiről. Megbeszélik és feldolgozzák a kapott információkat kis csoportban.

f) Prezentációt készítenek flip-charton.

Ajánlott feladatlapok a feldolgozáshoz

1. csoport

Atlétika

1960, vagyis az első paralimpiai játékok óta része a versenyeknek. Az atlétika minden sérültségi kategória számára ad versenyzési lehetőséget.

Az atlétákat különböző kategóriákba sorolják a fogyatékoságtól függően:

- a) a központi idegrendszerileg sérült versenyzők hat kategóriában,
- b) a kerekesszékes versenyzők nyolc kategóriában,
- c) az álló testhelyzetben versenyzők négy kategóriában,
- d) az amputáltak, illetve a más sérültek, akik álló helyzetben versenyeznek, hat kategóriában,
- e) a látássérültek három kategóriában versenyezhetnek.

A férfiak és a nők számára is 18 versenyszámot tartanak, amelyek a következők: futószámok (100 m, 200 m, 400 m, 1500 m, 5000 m, 10000 m, 4 × 100 m-es váltó, 4 × 400 m-es váltó), ugrószámok (magasugrás, távolugrás, hármasugrás), dobószámok (súlylökés, gerelyhajítás, diszkoszvetés, buzogányhajítás), ötpróba és maratoni futás.

Asztalitenisz

A paralimpiai játékokon álló- és ülőasztalitenisz-versenyt különböztetnek meg. A programban egyéni, csapat-, nyílt férfi- és női számok vannak. Minden sérültségi kategóriából versenyeznek asztaliteniszezők az 1–10-es kategóriák valamelyikében. Ezen kategóriák a sérültség súlyosságától függnak. Az IPC asztalitenisz-versenyeit a Nemzetközi Asztalitenisz Szövetség szabályai szerint rendezik. A minimális eltérést a

kerekesszékes versenyzők esetében a szervánál kell figyelembe venni: a szervát nem lehet az asztal oldalára adni, csak az alapvonalhoz adható a nyitás. Minden meccs 3 nyert játszmából áll, és 11 pontig játszanak.

Boccsa

A játékot a paralimpiai játékokon csak a nagyon súlyosan sérült sportolók játszhatják. A játékosok a bőrből készült labdát dobják, rúgják vagy egy segédeszköz használatával (csővel) gurítják a szintén bőrből készült fehér céllabda felé. A labdákat (kék, piros) – olyan közel, amennyire csak lehet – a fehér labda felé kell eljuttatni. Egyéniben, párosban és csapatban versenyeznek, a játékot teremben, sima felszínen játsszák. A boccsa 1984-ben került fel a paralimpia műsorára.

2. csoport

Cselgáncs

1988 óta van műsoron, de a nők csak 2004 óta versenyezhettek először. A férfiak a következő súlycsoportokban lépnek tatamira: 60 kg, 66 kg, 73 kg, 81 kg, 90 kg, 100 kg, +100 kg. Női kategóriák: 48 kg, 52 kg, 57 kg, 63 kg, 70 kg, 78 kg. Vak és gyengénlátó sportolók versenyeznek, emiatt a tatamin különféle, számukra érzékelhető jelzések vannak, amelyek kijelölik a küzdőteret.

Csörgőlabda

Az 1980-as arnheimi paralimpián játszották először hivatalos sportágként. A csörgőlabdát mindkét nem vak és látássérült sportolói is egy csapatban játsszák. A pályán csapatonként egyszerre három játékos lehet, cél, hogy az ellenfél kapujába kézzel gurítsák a csörgő-

labdát. A labdában lévő csörgők irányítják a játékosokat, így tájékozódhatnak a labda helyzetéről. A meccset kétszer 10 perces játékidő alatt gólra játsszák. Minden versenyző fekete szemüveget visel, hogy egyenlő eséllyel versenyezzenek a különböző látássérültségi fokú sportolók.

Erőemelés

Az olimpiai versenyzők erőemelő versenyeinek három fogásneméből a mozgáskorlátozott sportolók csak a fekvenyomást hajtják végre. Már 1964-ben, a második tokiói paralimpián megjelent az erőemelés, de a nők csak a 2000. évi sydney-i játékokon szerepeltek először. A férfiak és a nők egyaránt tíz súlycsoportban versenyeznek. Férfiak: 48 kg, 52 kg, 56 kg, 60 kg, 67,5 kg, 75 kg, 82,5 kg, 90 kg, 100 kg, +100 kg. Nők: 40 kg, 44 kg, 48 kg, 52 kg, 56 kg, 60 kg, 67,5 kg, 75 kg, 82,5 kg, 87,5 kg. A legmagasabb egyéni teljesítmény eléréséhez mindig három kísérleti lehetősége van a sportolónak.

3. csoport

Íjászat

1960 óta szerepel a játékok programjában. Fogyatékoság szerint három kategóriába osztják a sportolókat, mindegyik kategóriában van férfi és női egyéni verseny. A csapatversenyben egy orszá-

got három sportoló képviselhet, de akár külön-külön kategóriákból is érkezhetnek a tagok. A sportág nemzetközi szabályai nem zárják ki a paralimpiai sportolókat, így azok, ha az eredményeik lehetővé teszik, akár az olimpiai játékokon is rajthoz állhatnak.

Kerékpár

A kerékpáros-viadalokon a nyolcvanas évek elején a vakok és gyengénlátók szerepeltek először, majd a központi idegrendszer sérültjei és az amputált versenyzők az 1984-es játékokon versenyezhetek először. Az 1992-es paralimpiáig a versenyeket külön tartották a különböző sérültségi kategóriák számára. Az érmek pálya- és országúti versenyeken kerülnek kiosztásra. A kerékpárszámokat egyéni és csapat- (3 fő csapatonként egy nemzetből) versenyre bonthatjuk. A központi idegrendszeri sérültek standard versenybiciklit és néhány kategóriában triciklit használnak. A vak és gyengénlátó versenyzők tandem kerékpárt használnak egy látó segítségével, országúti és időfutamos számokban indulva. Az amputáltak és az egyéb mozgásszervi sérültek egyéni országúti számokban indulnak számukra kialakított speciális kerékpárokkal.

Kerekos székes kosárlabda

A kerekos székes kosárlabda sok mindenben megegyezik az eredeti sportággal, a pálya és a palánk mérete például ugyanakkora. Itt is öten lehetnek egyszerre a pályán. A labdavezetést és a kerekos szék hajtását szabályozzák másképpen, mint a kosárlabdában. Az esélyegyenlőség érde-

kében egy, a sérülésüknek megfelelő pontszámot kapnak a versenyzők. A pályán lévő sportolók sérültségi összes pontszáma maximalizált. A sportág már az 1960-as római paralimpián is műsoron volt, és azóta az egyik legnépszerűbb versenyszám lett. A 2000. évi paralimpián Sydneyben 10 ezernél is több néző látogatta a helyszínen a mérkőzéseket.

4. csoport

Kerekes székes rögbi

A rögbi kosárlabdapályán játszóak, egyszerre négy játékos lehet a pályán, és további nyolc a cserék között. A játékosokat mozgásképességük szerint kategorizálják és sérülésspecifikus pontokat kapnak 0,5 és 3,5 pont között. A pályán lévő játékosok pontszáma összességében meghatározott. A mérkőzéseket röplabdával játsszák. Labdaszerzés után 10 másodperc alatt legalább egyszer le kell a labdát pattintani, illetve 15 másodperc alatt az ellenfél térfelére kell átvinni. A cél az, hogy minél többször az ellenfél gólvonala mögé kerüljön a labda a négyszer nyolc percből álló játékidő alatt.

Kerekes székes tenisz

1988-ban még bemutató sportágként szerepelt, négy évvel később Barcelonában már hivatalosan. A kerekes székes tenisz egyetlen jelentős változása az eredeti sportághoz képest az, hogy a labda kétszer pattanhat le, egyszer a játéktéren, egyszer meg azon kívül is.

Kerekes székes vívás

1960-tól hivatalos sportág a paralimpián. A vívók kerekes székét rögzítik a pásthoz, de a székben a sportoló szabadon mozoghat. A sportolókat sérültségüknek megfelelően két kategóriába sorolják. A versenyszámok: párbajtőr, tőr, kard. Mindhárom számban rendeznek egyéni és csapatversenyt, de kardvívásban csak a férfiak mérik össze tudásukat.

Lovaglás

A lovaglás mindegyik fogyatékosági kategória számára versenyzési lehetőséget nyújt, és minden lovas a sérültségének megfelelő kategóriában versenyez. A lovassportág sokféle versenyszámából a paralimpiai játékokon csak a díjlovaglás a versenyszám. A versenyzőknek egy kötelező és egy szabadon választott programot kell teljesíteniük, ennek alapján alakul ki a végeredmény. A csapatversenyen három vagy négy lovas alkothat egy csapatot, és a három legjobb eredmény számít bele a végeredménybe. A lovaglás 1984 óta szerepel a játékokon.

5. csoport

Lövészet

A lövészet puska- és pisztolyszámokra oszlik, az egyes versenyszámokat pedig 10, 20, illetve 50 méter távolságról rendezik. A lövészet a mozgás-sérültség megállapítására egy funkcionális klasszifikációs rendszert használ, amely engedi az azo-

nos képességekkel rendelkező, különböző sérültségű versenyzők együtt versenyzését egyéni vagy csapateseményeken. A paralimpia műsorára 1980-ban került fel a lövészet.

Úszás

Az úszás kezdetek óta szerepel a paralimpia programjában. A látássérült úszókat há-

rom sérültségi osztályba, a mozgáskorlátozottakat tíz sérültségi kategóriába sorolják. A Nemzetközi Úszó Szövetség (FINA) szabályai az irányadók. Versenyezhetnek 50 m, 100 m, 400 m gyors-, hát-, mell-, pillangó- és vegyes úszásban. A versenyeket színesíti még a nemzetek közötti gyors- és a vegyes váltó. A látássérült sportolók-nak egy asszisztens a medence végénél, a fordulónál vagy a célba érkezéskor egy rúd végére erősített puha szivaccsal jelez úgy, hogy megérinti az úszó fejét vagy vállát. A mozgáskorlátozott sportolók-nak a vízben ségedeszköz használata nem engedélyezett.

6. csoport

Ülőröplabda

A mozgáskorlátozott sportolók számára rendezett ülőröplabda két dologban tér el az eredeti sportágtól: kisebb a pálya és alacsonyabb a háló, valamint a sportolók a pályán nem állva, hanem ülő helyzetben játszanak. A pályán egyszerre hat versenyző tartózkodhat, rajtuk kívül hat cserejátékos lehet a csapatban. 1980 óta tartozik a hivatalos sportágak közé, 2000-ig az ülő- és az állóröplabda versenyeit párhuzamosan tartották. Most már csak az ülőröplabda szerepel a paralimpián. Athénban volt az első alkalom, amikor nők is versenyzési lehetőséget kaptak.

Vitorlázás

Az összes sérültségi kategória képviselheti magát. Hivatalos sportágként Sydney óta szerepel a vitorlázás.

Labdarúgás – foci 5

A sportág Athénban debütált a paralimpián. A csapatokban négy vak mezőnyjátékos és egy gyengénlátó kapus szerepelhet, a mérkőzések két huszonöt perces félidőből állnak. A labdában lévő csörgők irányítják a játékosokat, így tájékozódva a labda helyzetéről. A mérkőzéseket kézilabdapályán játsszák.

Labdarúgás – foci 7

1984-ben került fel a paralimpia műsorára. A labdarúgást a központi idegrendszeri sérült sportolók rendes futballpályánál kisebb pályán játsszák kisebb (5 × 2 méteres) kapura. A mérkőzésen az öt tartalékból maximum hármat lehet becsereálni. A mérkőzések két harmincperces félidőből állnak, és a legfontosabb eltérések az eredeti szabályoktól a következők: nincs les, és a bedobást egy kézzel is el lehet végezni.

7. csoport

A hat fogyatékosági csoport

1. Amputáltak. Azok a sportolók tartoznak ebbe a csoportba, akiknél legalább egy jelentős ízületi rész hiányzik valamelyik végtagon

(pl. könyök, csukló, térd, boka). A sportágtól függően ezek a versenyzők lehetnek kerekesszékes sportolók is.

2. Agyi eredetű mozgászavarban szenvedők (CP – cerebral palsy).

Az agy olyan területének/területeinek sérülése, amely az izomtónus, reflexek, mozgások és a testtartás végrehajtásáért és/vagy ellenőrzésért felelős, azaz alapvetően az izmok feletti kontroll hiányzik.

3. Értelmi fogyatékosok. Az intellektuális képességek korlátozottsága (US standard szerint 70 IQ alatt), egy vagy két területen az alkalmazkodó készségek/képességek korlátozottsága (kommunikáció, önellátás stb.), és mindezek 18 éves kor előtti fennállása.

4. Les autres. Tulajdonképpen „egyéb” kategóriát jelent (francia szó). Azok a sportolók tartoznak ebbe a csoportba, akik a többi mozgásszervi rendellenesség kategóriájába nem illeszthetők (pl. törpenövés).

5. Látássérültek. Mindazok idetartoznak, akiknek az állapotuk miatt az ép látásuk nehezített – a korrigálhatótól a teljes vakságig terjedő skálán.

6. Kerekesszékesek. Azok tartoznak ebbe a kategóriába, akik alsó végtagjainak legalább 10 százalékos funkcióját elvesztették. Ennek számos eredete lehet: baleseti gerincvelő-sérülés, spina bifida, Heine–Medin-kór, amputáció, agyi eredetű mozgásszervi zavar és minden más, nem járóképes sportoló.

3. Beszélgető kör:

A megbeszélést lehet az életünket kényelmesebbé, jobbá tevő eszközök köré szervezni.

Ajánlott nyitó kérdés. Melyek azok az eszközök, segédeszközök, speciális eljárások, amelyek

a) lehetővé teszik a sérült emberek sportolását vagy

b) könnyebbé teszik a sérült emberek életét?

És amelyek a miénket?

5. forgatókönyv

Egyetértek? Ellenvéleményem van? Egyáltalán nem értek egyet?

1. Cél:

Együttműködésen alapuló tanulási eljárás során a vitatechnika kialakítása.
Mások gondolatmenetének megismerési igénye.
Az érvelés képességének fejlesztése.

2. Leírás:

- a) A téma: Miért nem közvetíti a magyar tv a paralimpiai játékok eseményeit hasonló módon vagy ugyanúgy, mint az olimpiai játékokat?
- b) A tanulók egyénileg gondolkodnak a problémán, és kialakítanak egy olyan tételmondatot, amely a saját álláspontjukat tartalmazza.
*Például: Egyetértek azzal, hogy nincs olyan szintű közvetítés, mint az igazi olimpián, mert nem mindenkit érdekelne, és sokba kerülne. Nem értek egyet azzal, hogy a tv nem közvetíti a paralimpiai játékok eseményeit vagy legalább a magyar vonatkozásait.*⁶
- c) Az önálló véleményalkotás a folyamat fontos része, bár szükség esetén a tanár is meghatározhatja a lehetséges tételmondatokat.
- d) A tételmondat elhangzása után a tanulók egyénileg írásban rögzítik érveiket, amelyek alátámasztják a véleményüket.
- e) Akik ugyanazt a véleményt képviselik, elfoglalják a terem egy-egy sarkát.
- f) A sarkokba rendeződött gyermekek megosztják érveiket társaikkal, közös érvrendszert építenek fel saját álláspontjuk mellett.

⁶ Viszonyításként elmondjuk – Ignác Beáta, a Humanitás főszerkesztője információi alapján –, hogy a közszolgálati tévé büdzséjéből egymilliárd (vagyis ezermillió) forintot fordítottak az olimpiára. Ez a napi 13–15 órás közvetítések jogdíját, 33 tudósító napidíját, szállás- és étkezési költségét, valamint négy sztárújságíró napi ötvenezer forintos nettó gázsiját jelenti. **Így a 8,7 millió forintot, amibe a hatfős „parastáb” kerülne, már nem tudták állni.**

Ezért hát szponzorakeregetésbe és sms-kampányba fogtak a kommunikációsok. Amint Ponyiczky László elmondta, nehéz volt támogatókat találni, mert a parasport egy új „termék”, mely nem illik bele sok cég kommunikációs stratégiájába.

Forrás: Pató Erika: *Paralimpiára készülünk*. 2004. szeptember 9.

- g) A csoport választott szóvivője elmondja vitaindítóját – a csoportból minél több tanuló szólaljon fel.
- h) Ha egy csoporttagot sikerült a másik csoportból meggyőzniük, akkor az átmegy ebbe a sarokba, de indokolnia kell, hogy melyik érv győzte meg.
- i) Az eredeti csoport tagjai újabb érvekkel igyekeznek megtartani társukat vagy a másik csoportból új tagokat szerezni.
- j) A végleges csoportok kialakulása után a résztvevők feljegyzéseket készítenek a vitáról és összefoglalják álláspontjukat, érveiket.⁷

3. Beszélgető kör:

A beszélgetéssel az a célunk, hogy a diákok a kulturált vélemények ütköztetéséről, a kulturált érvelésről, a mások gondolatmenetének megismeréséről kapjanak képet.

Ajánlott nyitó kérdés: Milyen érvek hatottak rátok a leginkább? Hogyan lehet kulturáltan vitatkozni?

4. Megjegyzés:

Ha a tételmondatok alapján az osztályban nem lehet a vitát elindítani, helyette kezddhetünk az alábbi újsághír felolvasásával és megvitatásával is. Ez esetben a vita menete ugyanaz, mint a fent leírtak.

Újsághír⁸

„A kormány szerdán úgy döntött, hogy nem tesz különbséget az olimpikonok és a paralimpikonok díjazása között – mondta Batiz András kormányzóvivő a kabinet ülését követő tájékoztatón, Budapesten. Közölte: a pontot szerző paralimpikonok és a felkészítésben részt vevő szakvezetők is az olimpiai díjazásnak megfelelő támogatást kapnak. Hozzátette: a Sydneyben négy évvel ezelőtt pontot szerző sportolók ép társaik díjazásának tíz százalékát kapták. Elmond-

⁷ A játék menete olyan, mint amit a Nagy Könyv című MTV-vetélkedőben láthattunk.

⁸ Forrás: www.index.hu.

ta: paralimpikonjaink egy arany-, nyolc ezüst- és kilenc bronzérmét szereztek Athénban. A kormány szeptember 1-jén hozott döntést arról, hogy az első hat helyen végzettek teljesítményét is elismeri. Az egyéni olimpiai és paralimpiai bajnok díjazása 10 millió forint, egy ezüstérmes 8, a bronzérmes 6 millió forintot kap.”⁹

⁹ Amikor 1972-ben az első négy magyar sportoló, gyakorlatilag turistaként, beült két Trabantba és elindult, hogy részt vegyen a heidelbergi játékokon, álmukban sem gondolhattak olyat, hogy ha eredményt érnek el, akkor jutalmat kapnak. A legsikeresebb 1984. évi Fáklya Világjátékokról hazaérkező csapatot az akkori sporthivatal (OTSH) elnöke, Buda István fogadta, jutalmakat adott át a résztvevőknek és fogadást adott a tiszteletükre. Az 1988. évi szöuli játékokról hazaérkezőket is szép fogadás és pénzjutalom várta. A pénzjutalmat takarékkönyvbe tették, de az ünnepségre elfelejtették elhozni.

A barcelonai paralimpiát követően a Magyar Köztársaság elnöke, Göncz Árpád adott fogadást a sportolók és vezetőik számára. A jutalmazás mikéntje körül nagy viták zajlottak, végül is az OTSH kizárólag tárgyjutalomban részesítette az eredményes sportolókat és vezetőket. Ezt követően 1996-ban és 2000-ben az olimpikonok jutalmazásának 10%-ában állapították meg a paralimpikonok és edzőik pénzjutalmának összegét.

Az athéni játékok előtt a sportolóknak az állami sportvezetés az olimpikonokhoz mérten 30%-ban állapította meg a jutalmát. A Magyar Köztársaság Kormánya 2004 őszén a játékok befejezését követően úgy döntött, hogy nem tesz különbséget az olimpikonok és paralimpikonok eredményei és azok eredményességi jutalma között.

Tudni kell, hogy ez a fejlődés a kormányokon átívelő folyamatként kezelendő.

A jutalmazások és fogadások protokolljához 1984-től számítva, különböző mértékben, de mindig hozzá tartozott az állami kitüntetések adományozása is.

6. forgatókönyv

Érték, értékítélet

1. Cél:

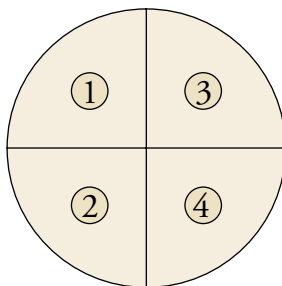
Az érték, értékítélet, értékelés fogalmának, viszonyrendszerének értelmezése.

A fogyatékossgal szembeni előítéletek, értékítéletek felszínre hozása. Pozitív attitűd alakítása.

2. Leírás:

a) A tanulók egyénileg dolgoznak. Feladat: Rajzoljatok egy négy negyedes kört, és töltsétek ki az alábbiak szerint!

1. Három dolog, tárgy, ami fontos számomra.
2. Három – szerintem – fontos emberi tulajdonság.
3. Három – szerintem – taszító emberi tulajdonság.
4. Három dolog, tárgy, ami akkor lenne fontos, ha egy lakatlan szigetre kerülnék.

b) Megbeszélés négyes csoportokban – nem cél a közös tulajdonságokban való megegyezés, de fontos egymás véleményének megismerése.

c) Filmrészlet bemutatása – vetítés:

3. Orsós Sándor egy napja 15.25 percben.

d) Ugyanannak a körformának az alkalmazása egyénileg – módosított szempontok alapján:

1. Három dolog, tárgy, ami fontos a számára.
2. Három – szerintem – fontos emberi tulajdonsága.

3. Három – szerintem – nem vonzó emberi tulajdonsága.
4. Három dolog, tárgy, ami akkor lenne fontos, ha egy lakatlan szigetre kerülnék vele.

e) Megbeszélés csoportban

Mit gondolunk róla?

Mit tekintünk értéknek a viselkedésében?

3. Beszélgető kör:

Annak a témának a körbejárása, hogy a fogyatékossgal kapcsolatban előítéleteink vannak, nem szívesen beszélünk róla, nem tudunk vagy nehezen tudunk mit kezdeni egy olyan helyzettel, ahol sérült emberekkel találkozunk.

Ajánlott nyitó kérdés: Miért nehéz ezekről a dolgokról beszélünk? Miért érezzük zavarban magunkat, ha sérült emberekkel találkozunk, beszélgetünk velük?

Gyűjtőmunka:

Az egyéni érdeklődés, kíváncsiság függvényében kutatómunka vagy kapcsolatfelvétel a sérültek világával.

Ajánlott kezdés: www.meosz.hu

7. forgatókönyv

Példakép

1. Cél:

A példakép jelentéstartalmának és sokféle vonatkozásának körbejárása.
A problémaérzékenység fejlesztése.

2. Leírás:

- a) A játékhoz négy történetre van szükségünk (*A, B, C, D*).
- b) Vegyes összetételű csoportokat szervezünk (4 fő). A csoport tagjait is jelöljük betűkkel: *A, B, C, D*.
- c) Minden *A* jelű játékos kap egy *A* jelű történetet, minden *B* jelű egy *B*-t stb.
- d) Ezt követően az *A*-val jelölt játékosok alkotnak egy csoportot, a *B*-vel jelöltek szintén, stb.
- e) A csoportok elolvassák a történetet, megbeszélik, hogyan értelmezik, mit üzen ez a történet számukra, miért tekintik jó fejnek a szereplőt, vagy miért nem, mi a történet üzenete stb.
- f) Ezt követően minden játékos visszamegy az eredeti, vegyes csoportjába és ott beszámol.

Feladat:

Röviden meséljék el (idézzék fel) a történetet.

Milyen gondolatokat ébresztett bennük a történet?

Melyik volt a történet legemlékezetesebb része?

Tudnak-e azonosulni a szereplőjével?

Mire lennének kíváncsiak még a témában?

Mondják el, miért volt ez nagyon kedves (megrázó, szomorú stb.) élmény?

Folytassák a kört másik személy másik történetével.

Abraham tündöklő pillanatai

Az állóröplabdások hollandiai vb-fináléjában 1983-ban NSZK–Izrael döntő mérkőzésre került sor. Háborús sérültek is játszottak a csapatokban mindkét országban. Akkor ez az összecsapás akár a történelem furcsa fíntorának is számíthatott.

(A mozgáskorlátozottak állóröplabda-csapatái úgy állhatnak össze csapattá, hogy a játékosokat a sérültségüknek megfelelően egy pontszámmal látják el. A pályán lévő mindenkori hat játékos összes pontszáma maximálva van, ezzel biztosítva a viszonylagos esélyegyenlőséget.)

Az izraeli csapatban Abrahamnek nagyon alacsony értékű pontszáma volt, mert ő volt a mezőny legsúlyosabb sérültje. Mindkét lába hiányzott, így műlábbal játszotta végig a mérkőzéseket. A karjai is hiányoztak, ami a röplabdában szintén nagyon fontos, hiszen a labdát karral és kézzel ütik. Az izraeli csapat így a mérkőzéseket tulajdonképpen végig öt emberrel játszotta – ez volt az egyik taktikájuk –, mert ha tehették, kivonták a játékból a legsérültebb társukat. Az ellenfél persze igyekezett minden labdát az izraeli csapat leggyengébbnek tűnő pontjára játszani, hogy így szerezzenek maguknak előnyt.

Óriási csata volt a két nemzeti válogatott között. A németek az egész mérkőzés alatt mindig vezettek, és az izraelieknek kellett az egyenlítésért kapaszkodniuk. A gigászi küzdelem ellenére a németek jobbnak látszottak, és az izraeliek számára úgy tűnt, mintha saját taktikájuk dugába dölne. A döntő mérkőzésen a németeknek már kétszer volt mérkőzéslabdája. Az izraeliek 2 : 2-re kiegyenlítettek. Az ötödik, mindent eldöntő rövidített játszmaiban ismét a németek vezettek, sőt ismét, most már a harmadik alkalommal volt mérkőzéslabdájuk 14 : 13-nál. Ha sikerül a németeknek a szervájukból pontot elérni (a röplabdában ebben az időben a játékszabály alapján csak a szerváló csapat tudott pontot szerezni), akkor megnyerik a mérkő-

zést és világbajnokok lesznek. A németek egyik legjobb és legkevesebbet hibázó játékosa került a szerváló helyre. A labdát idegességében a hálóra ütötte, és ez ismét lehetőséget adott az ellenfélnek az egyenlítésre.

A röplabdajáték forgásszabálya alapján az izraeli csapatból most Abraham került a nyitóhelyre. A labdát az egyik csapattársa két rövid karcsonkjára helyezte, a fülébe súgott valamit, és ezt követően mindenki néma csöndben várta, mi fog történni. Azt csak nagyon kevesen tudták, és a mérkőzés felfokozott hangulatában a közönség soraiban is kevesen emlékeztek arra, hogy Abraham nagy biztonsággal tud szerválni, és a döntő mérkőzésen még egyetlen szervát sem rontott el.

A sportcsarnok hangulata az addigi óriási hangzavarból némaságba ment át.

A labda, az egész test erőteljes, kissé csavarodott, de lökő mozdulatának hatására, magasgyertya-ívben elhagyta a csonkolt karok szorítását, majd a szerváló a visszahulló labdát a hosszabbik és erősebbik kar csonka végével ütötte meg.

A labda szép magas ívben repült át a háló felett és érintés nélkül hullott le az ellenfél térfelének padlójára. A sportcsarnok közönsége tombolt. Újabb néma csend a nézőtérén és újabb szerva következett. A labdát az előzőhöz hasonlóan Abrahamnak ismét ugyanazzal a technikával sikerült átütnie az ellenfél térfelére, amelyet most a német játékosok jól fogadtak, de a támadásukat nem tudták sikeresen befejezni, a támadó ütés a hálóban kötött ki.

Ha lehet azt mondani, az előbbi lelkes tombolást még nagyobb csend követte.

A döntő pillanatban harmadszor állt Abraham a szerváló helyre, majd az előzőleg több ezerszer begyakorolt mozdulatokat olyan lelki nyugalommal hajtotta végre, mintha az a legtermészetesebb dolog lenne a világon. A labdát ismét olyan magasröptű pályára állította, amely biztosan jutott a háló fölött az ellenfél térfele fölé. Ott a könnyűnek vélt labdát egyszerre többen is szerették volna biztosan fogadni, de az végül is a labdát fogadó játékos karjáról lecsúszott,

és a német csapat térfelének oldalvonalán hagyta el a játékeret. Így a szerva védhetetlenné vált.

Tombolt a győztes csapat, tombolt a közönség – mindenki Abrahamot ünnepelte.

Az 1983. évi hollandiai Vb élménybeszámolója alapján.

„B” történet

„Én is versenyt futok a széllel”

„Néztem a cukorkás zacskót a füvön. Az, hogy lehetetlen a magam erejéből elérnem, egy pillanatig sem jutott eszembe. Ez az enyém. Én kaptam. A csoda vigye a lábamat! Megszerzem!

A tolókocsi a füves rész mellett végigvonuló ösvény szélén állt. Megragadtam a karfát, és addig hintáztam egyik oldalról a másikra, amíg egy-egy mozdulat végén a kerék ferdén dőlt, akkor erőset löktem rajta, oldalt dőlt, és én arccal előreestem a fűre. A lábam a kőperemhez vágódott az ösvény szélén. A hirtelen fájdalomtól mérgesen morogtam, és tövestül kitéptem néhány fűcsomót. A sápadt fűgyökerek közé összeragadt földcsomó tapadt, és valami furcsa módon, vigasztalóan hatott rám. Egy pillanaton belül már a cukorka felé vonszoltam magam, párnákat, pokrócokat, képeskönyvet hátrahagyva utamon... Amikor a papírzacskóhoz értem, megragadtam és mosolyogtam.

Megcsináltam! – gondoltam, és kinyitottam a zacskót. Pillanatszerű kellemes vizsgálódás után kiválasztottam egy különleges cukorkát. Megelégedéssel szopogattam. Feküdtem a hátamon, a kazuárfa ágai fölött az égre néztem és rágtam a cukrot. Nagyon boldog voltam.

Csodálkoztam azon az általános megdöbbenésen, amely az engem megtaláló kislányokat elfogta. Nem értettem. Csak azt ismételtam egyre: – Feldöntöttem a kocsit, hogy megszerezsem a cukrot. – De

miért? Miért nem hívtál egy kishővért? – Magam akartam elérni – feleltem. Nem értelek – panaszolta a főnök.

Tűnődtem, miért nem érti meg. Tudtam, hogy apám megértené. Amikor apámnak elmeséltem, csak azt mondta: – Értem. Hát, megszerezted, az a fontos. Én sem hívtam volna kishővért. Persze odaadták volna, de az egészen más lett volna.

– Egészen más lett volna – ismételtem, és jobban szerettem apámat, mint valaha.

– De vigyázz, ne sértsd meg magad legközelebb – figyelmeztetett. – Légy óvatos. Cukorkákért ne dönts fel a kocsidat. Nem éri meg. Csak nagy dolgokért dőlj fel a kocsival.”

Alan Marshall: Én is versenyt futok a széllel. Móra Könyvkiadó. Budapest, 1978.

„C” történet

Egy derékba tört karrier

Ha valaki kicsi gyermekkorom fényképét böngészi, valószínűleg azt mondja, amit ilyenkor a felnőttek szoktak – annak ellenére, hogy már a fényképen is lehetett látni – nagyon vastag szemüveget viselek.

Gyermekeként nem volt időm sokat gondolkodni azon, amit ifjú felnőttként, de még ma sem lehet elviselni, feldolgozni és a magam számára megmagyarázni: a szüleim egészen kisgyermekként elhagytak. Olyan kicsi voltam, hogy nem is emlékszem rájuk. Ha ma az utcán találkozoznánk, ha véletlenül a vakságot jelző botom ellenére összeütköznék velük, akkor sem látnák meg bennem a gyermeküket – csak az ütközés és a vakságom tűnne fel számukra.

A kisgyermekkori látásmaradványomat az iskolai életkoromra szinte teljesen elvesztettem. Speciális iskolába jártam, és először ott jöttem rá arra, hogy a távolságot a hang útján is jól fel tudom mérni.

Szinte legkedvesebb szórakozásom lett, hogy a földön talált kavicsokat, köveket hajigálok, dobálok. Érdekesesek voltak a minél távolabbról visszaérkező hangok. Arra törekedtem, hogy nagyon messziről is érzékeljem a kövek becsapódásait.

Egyszer aztán olyan jól sikerült a dobás, hogy a kavics becsapódása a távolság ellenére nagyon nagy csörömpölésként hangzott. Látó emlékeim alapján pontosan tudtam, hogy betörtem egy ablakot. Ennek az esetnek a kapcsán az iskolai vezetői csaknem mindannyian meghallgatták a történetet, de meglepetésemre büntetés nélkül megúsztam. Sőt, ott találtam magam a sokkal idősebb társaim között az iskola atlétikacsapatában. Ettől kezdve megtaláltam a helyemet. Egyre több olyan edzés volt, ahol az iskola testnevelő tanára csak külön velem foglalkozott, és az eredményeim egyre nagyobb reménnyel kecsegtettek.

Amikor befejeztem a speciális általános iskolát, a középiskolában sajnos nem értékelték kellőképpen a sportban elért eredményeimet. Valószínű, hogy összehasonlították a saját teljesítményeikkel, és fogalmuk sem volt arról, hogy látássérültként van lehetőségem akár a paralimpiára is kijutni. Szakember nem foglalkozott velem, így magam kerestem edzési lehetőséget. Ebben az időben, ahol laktam, egyre több edzőterem nyílt, és az egyik ilyen erőgépekkel is nagyon jól felszerelt konditerembe befogadtak. Amikor megtudták, hogy mire készülök, hogy szeretnék bekerülni a paralimpiára utazó válogatott atléták közé, akkor különleges edzésprogramot dolgoztak ki számomra.

Az eredményeim ismét javulni kezdek. Az országos szintfelmérő versenyen gerelyhajításban és súlylökésben teljesítettem a paralimpiai szintet, és meghívtak a válogatott keret edzéseire. Az eredményeim tovább javultak és tavaszra már elértem az előző paralimpia legjobbainak súlylökéseredményeit. Akár a legjobbak közé is képezhettem magam. Az edzőteremben a srácok további nagy munkára ösztönöztek, és különböző erőgépeken újabb terhelésnek vetettek alá. Hogy még erősebb legyek, különböző tápszereket is szedettek velem. Az atlétikapályán egyre többen mondták, hogy de megerő-

södtem, de senki nem gondolt semmi rosszra, hiszen mindenki tudta, hogy nagyon sokat dolgozom.

Elérkezett a nagy nap. A paralimpiai csapat biztos utazó tagja lettem. Eredményeim alapján a paralimpiai dobogó közelében voltam. A versenyen jó erőben éreztem magam, és a válogatott vezető edzője azt mondta, hogy jó technikával hajtottam végre a gyakorlatokat. Az ötödik legjobb eredménnyel jutottam a hatos döntőbe. Ez az eredmény önmagában fantasztikus volt. A döntőben az utolsó kísérletnél minden csodálatosan sikerült! Életem legjobb eredményével a második helyen végeztem. Nagyon örült mindenki. Ilyen örömet és szeretetet én magam még sosem éreztem. Az ünnepélyes eredményhirdetést követően elvittek doppingvizsgálatra.

Ami azután következett, arról mostanáig nem beszéltem, mert senki nem akarja a mai napig sem elhinni, hogy én ezt nem tudatosan tettem. Naiv voltam. Nem tudtam és az állapotomnál fogva nem láthattam, hogy az edzőteremben a srácok milyen kiegészítő szereket adtak nekem.

Azóta egyáltalán nem sportolok, és az életemet teljesen kilátástalannak ítélem.

A történet alapja valóságos, de nem egy valódi személyhez kötődik.

„D” történet

Baleset

1985. március 7-én autó üti el a 15 éves fiatalembert, aki jó mozgású, makkegészséges és tele van korának megfelelő vitalitással, életkedvvel. Egy hónapig eszméletlen, majd a szorgos gyógyító munka meghozza tudatának lassú kitisztulását. Az első megnyert csata – az életben maradás – után következik a mérlegkészítés: mennyire súlyos a visszamaradt károsodás. A gondolkodás jó, a mozgatórendszer azonban súlyos zavarokat mutat. Járásképtelen, a kezek célmoz-

gása helyet furcsa kapálódzó, e pillanatban semmire sem jó gesztusok jelennek meg. A beszéd is érintett, kivitelezésében a száj, a nyelv, a garatizmok mozgásai is olyan bizarrak, mint a kéz mozgásai. A sérülés olyan, hogy a beteg nem csupán képtelen az alapvető mozgásokat elvégezni, de a szemlélő számára érhetetlen, furcsa mozgásokat produkál helyettük. Az arc a lélek tükre – feltéve, hogy az extrapyramidalis rendszer jól működik. Amint a mimikai izmok tónusa megváltozik, az arc elveszti emberi tartalmát, tévesen tükröz: nem lehet tudni, hogy a bamba arckifejezés mögött milyen fokú értelem húzódik meg. Ezúttal nem csak épen maradt az értelem, de nagyon magas szintű is. A napló leginkább szívettépő konfliktusa keletkezik ebből: a fiút – a közvetlen környezete kivételével – szinte mindenki lekezezi. Jobb esetben a „kis butának” kijáró nyájas leereszkedés ez, jó szándékú, de mézesmázos szövegével is sértő, megalázó – írja dr. Csada Endre, a SOTE Neurológiai Klinikájának az igazgatója, tanszékvezető egyetemi tanár a *Hoppárézimi* című könyv, a balesetet szenvedett fiú naplójának előszavában.

Részletek a naplóból:

„Manapság annyi ember akar külön válni az átlagtól, mint a nyű. Bevallom, én is ilyen voltam egész életemben. Mindenáron más akartam lenni, mint a többi. Sikerült!”

„Ma odajött hozzám a kórház folyosóján egy nő, miközben vártam a mentőt és azt mondja nekem olyan »biztos nem érti« hangon: »Már régóta figyelem, hogy mi ez – mondja a táblára –, jaa! Te most tanulsz íni.« Ezután mondja: »Na figyelj, látod ez itt az a, á, t, ty, sz...« és így tovább. Szóval kár is tagadni, totál hülyének nézett. Ja, és a tábla tulajdonképpen egy papírlap, amelyen föl vannak tüntetve az ABC betűi. Két személyt igényel: az egyik, aki mutatja, a másik, akinek mutatja. Evvel tudom, ideiglenesen helyettesíteni a hangot. Tehát beszéd helyett találtuk ki.”

„Ennek a táblának van pozitív és negatív oldala. A pozitív az, hogy ha nem lenne tábla, én nem is lennék híres beteg. Ezért vagyok unikum az összes doktornak. Beszélni mindenki tud, de nem beszélni rajtam kívül senki se.”

„Elgondolkoztam, hogy ez a baleset mindent elvett tőlem, mert mi volt régen az én szórakozásom? A rajz, a dob és még esetleg az ének. Nahát: rajzolni nem tudok, dobolni szintén nem, és nem tudok még dúdolni sem.”

„Tudjátok, ma mi történt? Norbert (a szemét konduktor) azt mondta: ennek tök mindegy, hogy mit csinál. Hát most ül.”

„Ma szólni akartam az ápolóknak, hogy vigyenek le az ebédlőbe. Intettem, erre visszaintegettek. Hát ha ezek azt hiszik, hogy csak pápát integetek, akkor nincs más hátra, el kell esnem. Így hát direkt odamentem a járókával, ahol az út a legmeredekebb. Még csodálkoztam is, hogy idáig el tudtam jönni. Szóval elnyaltam, kicsit túl jól sikerült, mert (hatásnövelőként) még vérzett is a fejem. Viszont minden a vártnak megfelelően ment, jól számítottam: abban a pillanatban ott termett mindenki, azok, akik az előbb integettek. Én megnyugtatóan mosolyogtam, mint egy hülye, hogy ne csapjanak ekkora felfordulást – menjünk ebédelni.”

Zemlényi Zoltán: Hoppárézimi. Maecenas 1987.

3. Beszélgető kör:

Annak megglátása, hogy milyen magatartással, milyen cselekvéssel tudnak azonosulni a diákok.

Ajánlott nyitókérdés:

Milyen üzenetei vannak számunkra a történeteknek?

Melyik szereplővel lehet a leginkább azonosulni? Miért?

8. forgatókönyv

Barátság, szerelem, szeretet

1. Cél:

Az attitűdök alakítása.

Annak megtapasztalása, hogy mások meghallgatása által mennyire más információkat tudhat meg az ember.

Annak felmérése, hogy milyen típusú a résztvevő: inkább hallgató vagy beszélő.

2. Leírás:

1. *feladat.* Véleményvonal

a) A diákok szabadon járkálnak az osztályban. Amikor a tanár azt mondja: állj!, megállnak, majd minden diák a hozzá legközelebb állóval párt alkot és leülnek.

b) A tanár felvet egy kérdést, amiről a diákok beszélgetnek a konstruktív hallgatás szabályai szerint. *Menete:* 5 percig (ajánlott időtartam 3–5 perc) az egyik fél beszél, a másik csak nonverbális módszerekkel jelezheti a figyelmét, érdeklődését stb. Öt perc elteltével cserélnek.¹⁰

1. *kérdés:* Választanál-e barátnak (barátnőnek) sérült személyt?

c) A második kérdés feltétele előtt új párokat alakítunk az előbbi módon.
2. *kérdés:* Elképzelhető-e szerelem egy sérült és egy nem sérült ember között?
A második kör után frontálisan (nagy csoportban) reflektálunk a megbeszélésekre. Ezt a beszélgetést a tanár irányítja.

2. *feladat.* Apróhirdetés

a) Apróhirdetést fogalmaznak meg kis csoportokban *Barátot keresünk* címmel. 40 szóban adható fel a hirdetés.

b) A csoportok bemutatják a hirdetésüket. Aláhúzzák azokat a tulajdonságokat, amelyek függetlenek attól, hogy a hirdetésre jelentkező sérült

¹⁰ A konstruktív hallgatás alkalmazása ebben az esetben azért ajánlott, mert rákényszeríti az embert a valódi hallgatásra. Beszélgetés során a diákok gyakran félbeszakítják egymást, inkább azzal foglalkoznak, hogy mi van a saját fejükben, mintsem azzal, hogy mit akar a másik mondani. A konstruktív hallgatás megváltoztatja a játékszabályokat, így kénytelenek egymásra figyelni.

vagy nem. Kiderül: a hirdetésre bárki jelentkezhet, aki a felsorolt tulajdonságokkal rendelkezik – nem kizáró ok a barátságra a sérültség.

Beszélgető kör:

A barátságról, szerelemről való vélemények megismerése. A párkeresés, párkereső rovatok – ajánlás: (www.meosz.hu), illetve Peter Marshall *Tom-bol a Hold* című könyvéből egy részlet felolvasása.

Könyvrészlet:

„Ebédidő. Tolókocsik a fekete asztaloknál. Arnold vadul nekiesik a salátájának, Alice fölkel, aztán leül, aztán megint fölkel. Egyesek várják, hogy megetessék őket.

Az asztal másik oldalán egy lány táplálkozik, csak a bal kezét használja. Megint odanézek. Barna, csinos és fiatal. Kőszérű nyugalommal ül piros tolokocsijában, a késcsörgés kellős közepén de a zaj az ő csöndjét nem zavarja meg. Szemünk találkozik az asztalon álló céklás edény fölött, s ő elmosolyodik.

Egyszerre fontos lett ez az ebéd, csak azt nem tudtam, miért. Minden ugyanolyan volt, mint azelőtt. Semmi se változott és semmi se volt már ugyanaz, mint addig. Ebéd után átkerültem, átsodródtam, vagy átrepültem az asztalon, már ott is ültem a lány mellett és a fal melletti hallgatók ezt hallották.

– Helló. – Helló – mondta a lány. – Maga nagyon csinos – közöltem. – Minden lánynak ezt mondja? – nevetett, és én a béke halk harangszavát hallottam a hangjában. – Nem, csak a csinosoknak. Azt a feladatot kaptam, hogy tájékoztassam az intézet fontosabb adatairól. – Kitől kapta? – Önmagamtól. Akkor mondja – szólt. – Halljuk.”

Ajánlott nyitókérdés: Létezik megkülönböztetés ember és ember között? Milyen alapon? Miért? Teszünk-e ellene? Kell-e tennünk ellene?

9. forgatókönyv

Megítélés, ítékezés, előítélet

Cél:

Annak felismerése, hogy valódi információk hiányában milyen gyakran ítélezünk, értelmezünk, értékelünk, milyen hamar alkotunk „skatulyákat” a társaink számára.

Leírás:

1. feladat

- A diákok egyénileg dolgoznak. Tanári instrukció: Írjátok le, mi van a képen!
- Képek bemutatása (összesen három), mindegyiket egy percre nézhetik a diákok, és csak utána írhatnak. Minden mondatot külön papírcsíkra írnak.
- Összeszedjük az összes mondatot, és összekeverjük.

1. kép

2. kép

3. kép

2. feladat

a) Kis csoportokat alkotunk

b) Minden csoport kap a mondatokból, és az a feladat, hogy sorolják be a mondatokat három csoportba: *leírásokhoz* (ha a papíron a látottak leírása van, pusztán a tények közlésével, értelmezés és értékelés nélkül), *értelmezésekhez* (ha értelmeztük a képen láthatók cselekedeteit) és az *értékelésekhez* (ha értéket rendeltünk a látottakhoz).

c) Válasszák ki a diákok minden csoportban azt az egyet, amely a legérdekesebb, a legbonyolultabb, a legnehezebb volt.

d) A kiválasztott mondatokat egyenként meghallgatjuk

Példa a leírásra:

„A kép középpontjában egy síró lány áll, virágcsokorral a kezében.”

Példa az értelmezésre:

„A virágcsokorral álló lány valószínűleg boldog, mert a babérkoszorú a fején azt jelzi, hogy győzött valamiben. Örömeiben sír.”

Példa az értékelésre:

„Egy bajnokot látunk, aki nagy erőfeszítések méltó jutalmaként babérkoszorúval a fején boldogságában sír.”

e) Valószínűleg azt tapasztaljuk, hogy – bár leírást kértünk – a mondatok legtöbbje értelmezés vagy értékelés.

3. Beszélgető kör:

Beszélgetés arról, hogy mit tapasztaltak a második feladat során? (Valószínű, hogy nagyon sok minősítő, értékelő mondatot találunk leírások helyett. Könnyen mondunk értékítéletet.) Hogyan érezték magukat, érezt-e valaki haragot, meghiúsítottságot, borzongást stb.

Választható nyitókérdés:

Milyen hozadéka volt számodra a gyakorlatnak?

Mi az, amit a mindennapi élet során tanulásként alkalmazni tudunk?

10. forgatókönyv

Tervezz emblémát!

1. Cél:

A paralimpiák történetén keresztül a figyelem irányítása a képi üzenetekre. Véleményformálás, a paralimpiák emblémái, üzenetük értelmezése. Saját (osztály vagy csoport, színjátszó kör stb.) logó tervezése, értelmezése.

2. Leírás:

1. feladat

- A diákok alkossanak négyfős csoportokat.
- Minden csoport számára ugyanazt az anyagot adjuk: a paralimpiák története és logói Torontótól Athénig.
- A leginkább tetsző logó kiválasztása és érvek arról, hogy a csoport miért tartja a legjobbnak.
- A választott kép felragasztása egy közös flip-chartra.

Ajánlott feladatlap (minden csoportnak ugyanaz): A paralimpiák története és logói.

1976, Toronto

Az első paralimpia, amelyen a paraplégiás sportolók mellett látássérült és amputált versenyzők is részt vettek.

A XXI. olimpiai játékok szervező bizottsága nem tudta felajánlani az olimpiát megrendező Montreal létesítményeit, ezért az ötödik paralimpiát Torontóban rendezték meg Ontario állam kormányának támogatásával.

A torontói játékokon 42 küldöttség 1600 sportolót nevezett, a keresszékes-versenyeken 150 paralimpiai rekord dőlt meg, és 103 világrekord született. A játékok sima lebonyolítását 3500 önkéntes közreműködése segítette.

Magyarország először küldött hivatalosan sportolókat a paralimpiai játékokra. A küldöttség, 12 sportoló és 3 fős kísérő személyzet a megnyitó ünnepséget követő harmadik versenynap után kénytelen volt elhagyni a játékok színterét, mert politikai okok miatt a Magyar Népköztársaság kormányának döntése alapján – Dél-Afrika sportolóinak jelenléte miatt (feketék-fehérek közös csapatban voltak) – extra államköltségen hazautaztatták versenyzőinket. A három versenynap során **Tauber Zoltán asztaliteniszező aranyérmet, Oláh József atléta bronzérmet szerzett.** A rendezők az addig elért magyar eredményeket törölték a hivatalos protokollból.

1980, Arnheim

A Szovjetunió a moszkvai olimpiát követően nem rendezte meg a hatodik paralimpiát, így az a hollandiai Arnheimben került megrendezésre, 42 küldöttség 2500 sportolója részvételével. A versenyeken először indulhattak a központi idegrendszer sérültjei is.

A játékokat hivatalosan Margit hercegnő nyitotta meg.

Magyarország az 1976-os torontói játékok során való politikai tiltakozása és a bojkottja miatt, illetve az 1976 és 1980 közötti négy év alatt, egyetlen sérülésspecifikus nemzetközi sportszervezethez sem kérte a felvételét. (Ehhez akkor politikai szándéokra és az ahhoz tartozó pénzügyi forrásra, továbbá az OTSH, a sporthivatal döntésére lett volna szükség.) Így Magyarország nem kapott meghívást Arnheimbe az 1980-as parajátékokra.

E politikai döntés nagyon sok magyar mozgás- és látássérült sportolót fosztott meg a világ legmagasabb színvonalú sporteseményén való részvételtől.

1984, New York

A New York-i játékokat az amerikai elnök, Ronald Reagan nyitotta meg. A játékokon 1800 sportoló vett rész. A paralimpiai játékok

történetében először a paralimpiai fáklyát az olimpiai lángról, a XXIII., a Los Angeles-i olimpia lángjáról gyújtották meg. Így a két esemény szimbolikusan is összekapcsolódott.

A magyar sportolókat a New York-i játékokon 42 fős küldöttség (31 sportoló) képviselte. Sportolóink átütő sikert arattak **13 arany, 11 ezüst és 5 bronzérem** megszerzésével. Jeszenszky Attila és Dukai Géza úszók három-három egyéni elsőséget, Hoffmann Judit, dr. Tóth András és Stettner Ferenc úszók, valamint Szabó Tibor és Oláh József atléták, illetve a 4 × 50 m-es úszó vegyes váltó (Tory György, Stettner Ferenc, Pálinkás László, Jeszenszky Attila) állhatott a dobogó legfelső fokára. A nem hivatalos nemzetek közötti rangsorban Magyarországot a 15. helyen rangsorolták. Mind ez idáig a legsikeresebb paralimpiai szereplést a mozgás- és látássérült magyar sportolóknak az 1984. évi New York-i Fáklya Játékok hozták.

1988, Szöul

A mozgáskorlátozott sportolókat tömörítő különböző nemzetközi szövetségek 1982-ben létrehozták a Mozgáskorlátozottak Sportszövetségének Nemzetközi Koordináló Bizottságát, az ICC-t. Ezért a nyolcadik paralimpia volt az első, amelyre egyetlen nemzetközi testület felügyelt.

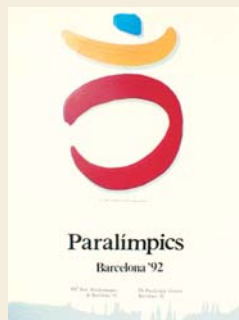
Minden kétséget kizáróan a szöuli paralimpia volt a legambiciózusabb az addigi játékok történetében. Külön paralimpiai faluban helyezték el a résztvevőket, a 62 küldöttség több mint 3200 sportolóját és 1000 segítőt. A szöuli olimpiai szervező bizottság beleegyezett, hogy néhány olimpiai helyszínt és segítő közreműködőt átenged a paralimpiai játékok szervezői számára. Az emlékezetes nyitó- és záróünnepségen az akkori dél-koreai elnök, Roh Tae-Woo elnökölt. Mindkét ünnepélyes eseményen az olimpia programját, néhány betétszámmal kiegészítve, újra bemutatták.

Hazánkat 48 fős küldöttség képviselte Szöulban. A 35 sportoló közül aranyérmet nyerni sajnos egyetlen magyar sportolónak sem sikerült. **5 ezüst és 7 bronzérem** megszerzésével a nemzetek nem hivatalos rangsorában Magyarország a 40. helyre került.

1992, Barcelona

Az addigi paralimpiák történetének legnépesebb mezőnye, 82 nemzet képviseltette magát. Az olimpiai faluban és az olimpia létesítményeiben rendezték meg a játékokat. Az olimpiai szervezőbizottság bonyolította le a paralimpiát is. A nyitó- és záróprogram, valamint az egyes sportesemények nagy közönségsikert arattak. A magyar csapatot 42 versenyző és 10 kísérő képviselte. Becsey János úszó két, míg Szekeres Pál vívó és Vereczkey Zsolt egy-egy aranyérmet harcolt ki. A magyar csapat **4 arany, 3 ezüst és 4 bronzérem** megszerzésével a nemzetek rangsorában a 25. helyre került.

1996, Atlanta

A centenáriumi olimpia helyszínein 115 ország 3500 sportolója küzdött a tizedik paralimpia érmeiért. Hazánkat 45 sportoló és 18 kísérő képviselte 8 sportágban: asztalitenisz, atlétika, úszás, erőemelés, tenisz, vívás, ülőröplabda, csörgőlabda. Az IPC döntése értelmében, először a paralimpiai játékok történetében, az értelmi fogyatékos sportolók is versenylehetőséget kaptak.

E játékokon először fordult elő, hogy különböző versenyhelyszínekre a belépőjegyekért pénzt kértek.

A magyar csapat **5 arany, 2 ezüst, 3 bronzérmet** szerzett, és összesen 92 olimpiai pontot gyűjtött, ami a nemzetek rangsorában a 29. helyre sorolta hazánkat.

A magyar csapat aranyérmesei: Szekeres Pál 2 (törvívás, kardvívás), Vereczkey Zsolt (50 m hátúszás), Sasváriné Paulik Ilona (asztalitenisz) és a 4 × 50m-es női vegyes váltó: Zámbó Diana, Ráczkó Gitta, Járomi Mónika, Engelhardt Katalin.

2000, Sydney

A millenniumi XXVII. nyári olimpiai játékok helyszínein, 2000. október 18. és 29. között került megrendezésre a XI. paralimpiai játékok. A négyévenként megrendezendő, az olimpiai játékokat követő viadalon Sydney-ben 121 ország 3900 versenyzője 18 sportágban mérte össze erejét. A résztvevők egybehangzó véleménye alapján az eddigi legjobban megszervezett játékokat rendezték az ausztrálok.

A magyar csapat (55 sportoló és 29 kísérő) összesen 84 fővel, 9 sportágban (atlétika, asztalitenisz, cselgáncs, csörgőlabda, erőemelés, tenisz, úszás, ülőröplabda, vívás), vett részt a versenyeken. A magyar küldöttségben a paralimpiák során először fordult elő, hogy minden sportágban edzőt, sőt némelyikben edzőket is delegáltak. Először történt meg, hogy a MR (magyar rádió) napi rendszerességgel adta helyszíni tudósításait a versenyekről. A magyar parasportolók először tudhatták meg már a kiutazás és a versenyek előtt, hogy az 1–3. helyezések megszerzése esetén milyen pénzjutalomban részesülhetnek.

A magyar csapat **4 arany, 5 ezüst és 14 bronzérmet** szerzett, összesen 160 paralimpiai pontot gyűjtött, ami a nemzetek rangsorában a 32. helyre sorolta hazánkat.

A magyar csapat aranyérmesei: Pásztory Dóra (200 m vegyes úszás), Vereczkei Zsolt (50 m hátúszás), Sánta Krisztián (100 m hátúszás), 4 × 50 m férfi vegyes váltó: Majer Gábor, Rácz János, Szedő Tibor, Sánta Krisztián.

2. feladat

- a) Saját csoportlógó tervezése. (A lógót – a diákok választása alapján – lehet az osztály, az iskolai röplabdacsapat, színjátszó kör stb. számára tervezni.)
- b) Bemutatás: Mit jelent a többiek számára a kép üzenete.

3. Beszélgető kör

- a) Az osztály kiválasztja a leginkább tetsző tervet. (A választás módja lehet szavazás zsetonokkal.)
- b) A szavazás után bemutatjuk az athéni paralimpia rajzos üzenetét. Mindenki elmondja a véleményét, tetszését vagy nem tetszését nyilvánítja. Törekedjünk arra, hogy a megfogalmazott vélemények magyarázata is elhangozzék.
- c) Megnézzük, hogyan gondolkoznak tervezés közben a „profik”. Athén és az új magyar paralimpiai logó.

Ajánlott feladatlap a „profik” (akiknek hivatásuk a tervezés) gondolkozásának megfigyelésére.

Paralimpia – Athén

Kellemes és élénk színek, egységes külső és összetartozás jellemzi az athéni játékok arcuati elemeit. A szervezőbizottság célja az volt, hogy a külsőségek is jelezzék: a két esemény egymás elválaszthatatlan része. Az embléma, a kabalafigura, az érmek formája mind azt az egységet szimbolizálja, amely összeköti az olimpiai és paralimpiai sportolókat. A tervezők hatásosan ötvözték a paralimpiai mozgalom értékeit a görög kultúra sajátosságaival.

Proteas

Spyros Goggos azt a formát kereste, amely hatásosan fejezi ki a 2004-es paralimpia üzenetét, egyben kötődik Görögország jellegzetességeihez is. Végül a tenger mélyén találta meg azt, amit annyira keresett, hiszen a hellén kultúrában a tenger fontos szerepet tölt be. Így született – talán nem túlzás azt mondani, hogy valóban a tenger habjai közt – Proteas, a csikóhal. A Proteas név egy ősi tengeristenség neve, amely a XII. Paralimpia kabalafigurájaként azt szimbolizálja: „Légy Te az első!” A kapcsolódás a tengerhez nem véletlen, hiszen a görög szigetvilág mitológiájában számos hős vándorlásának színhelye.

Érem

A XII. paralimpiai játékok érmeit a megnyitó ünnepség előtt egy évvel, 2003. szeptember 17-én mutatták be. A szervezők olyan érmet terveztek, amely jellegzetesen görög elemeket tartalmaz, mindemellett kifejezi a sportolók erejét, eltökéltségét. Természetesen az ATHENS 2004 felirat a vakok számára pontírással is felkerült.

A paralimpiai érem talán a legfontosabb eleme a versenynek. Évek hosszú munkájának megkoronázása egy-egy ilyen medál tulajdonosává válni. Csillogása, tökéletessége nem más, mint tulajdonosának ereje, a teljesítmény diadala.

Az igazi kihívásnak azonban a hátoldal megtervezése bizonyult. Olyan formát kerestek az alkotók, amely jellegzetesen görög, és bárki azonnal felismeri. A választás így az Akropoliszra esett, amely a Parthenonnal a demokrácia szülőhelyének, Athénnek a jellegzetessége. Az érmeket Constantinos Kazakos tervezte.

Spirit in motion

A Nemzetközi Paralimpiai Bizottság (International Paralympic Committee, azaz IPC) új stratégiája, hogy mindig mozgásban kell lenni és sosem szabad feladni. Ezzel azt üzeni, hogy a paralimpiai sportolók a sportteljesítményükkel folyamatosan ösztönzik és érdekeltté teszik a világot a sport iránti elköteleződésben.

A „Spirit in motion” az IPC új mottója. Jelentése: „Mozgásban a lélek”. A lélek (spirit) szó itt azt jelenti, hogy az IPC nemcsak a magas sportteljesítményre ösztönöz, hanem jelentős üzenetet is közvetít. A mozgás (motion) szó azt jelenti, hogy az IPC egy mozgásban, működésben lévő szervezet.

Az új paralimpiai szimbólum három elemet tartalmaz: a pirosat, a kékét és a zöldet. A három szín a világ országainak nemzeti lobogóit képviseli. A logóban lévő három Agito-vonal (az elnevezés a latin agito szóból ered, jelentése: én mozgok) körbeöleli a középpontot, ami azt szimbolizálja, hogy az IPC a világ minden sarkából várja a sportolókat és lehetőséget ad a versenyzésre.

Az IPC új filozófiáját bemutató logót 2003. áprilisában fogadta el az IPC elnöksége.

11. forgatókönyv

A képek, emblémák üzenete

1. Cél:

A magyar paralimpia emblémájának (logójának) megismerése.

A képi üzenet megértése.

A szakszerű leírás módjának megismerése.

2. Leírás:

a) Csoportok alkotása (4–5 fő)

b) A diákok megkeresik azokat a jelzőket, amelyek az embléma kapcsán eszükbe jutnak, amelyek szerintük az emblémára leginkább jellemzők.

Nyitókérdés lehet:

Mit fejez ki a kép?

Feladatlap: Az embléma, amiről beszélgetnek.

c) Néhány mondatban leírják, mit üzen nekik a rajz (embléma).

d) Az egész csoport ismerteti az üzeneteket, és megpróbálnak olyan társakat találni, akikkel ugyanazokat az egyedi vonásokat jegyezték le.

e) Elolvassák az embléma és a logó leírását. Összehasonlítják saját alkotásukkal.

„Az embléma leírása

A kompozíció színvilága utal a magyar zászló színeire: piros-fehér-zöld.

Alkotóelemei:

Egy zöld színnel kitöltött kör és négy növekvő sugarú koncentrikus körív méretarányosan oválisokká lapítva, páronként színeztve.

A két nagyobb piros színű, szem alakú forma vízszintes síkban helyezkedik el.

Fehér középmezőjéből emelkedik ki kb. 45°-os tengelyferdeségben a két kisebb zöld színű kerekded forma, amelyek tengelyére illeszkedik jobbra felül egy kis méretű zöld kör – fejként kiegészítve

az ábrázolni kívánt szimbólumot, egy sajátosan átfogalmazott kódkárdát: a stadionok sziluettjét idéző vörös kontúrokon lévő erőteljesen leredukált, geometriai alakzatokból álló zöld tónusú parasportholót.”

Lógó leírása:

Az emblémához minden megjelenési formátumban kapcsolódik a Nemzetközi Paralimpiai Bizottság piktogrammjá (alul, középre zárva), és a sötétkék színű felirat.

Esetenként szürke négyzet vagy álló téglalap alakú keretbe foglalva, melynek felső vízszintes oldala piros, az alsó zöld színű.

Betűtípus: H Engravers' Gothic Bt.

3. Beszélgető kör:

Beszélgessenek a környezet üzeneteinek értelmezéséről: mit üzennek a szavak és mondatok, a gesztusok, a diagramok, a rajzok, a szimbólumok, a művészeti alkotások.

Ajánlott nyitókérdés:

Közel vannak-e egymáshoz a művészetek és a logó – mesterség vagy művészet?

Milyen képi üzenetekkel találkozunk nap mint nap?

12. forgatókönyv

Milyen lehetőségeik vannak a sérülteknek?

Esélyesek vagy esélytelenek?

1. Cél:

A figyelem ráirányítása a társadalmi hozzáállásra, mint az esélyteremtés támogatásának, segítségének lehetőségére.

Belehelyezkedés mások gondolatmenetébe, érveik megértése. A kulturált érvelés gyakorlatának kialakítása.

A csoport döntésének elfogadása.

2. Leírás:

a) A feladat indítása (a javasolt szöveg)

Feladatlap: Tanári felolvasásra

Tarnói Gizella: Élet és Irodalom – interjúrészlet Nádas Pállal, a Magyar Paralimpiai Bizottság elnökével

1989-ben jártam életemben először egy rehabilitációs világkiállításon, Düsseldorfban, ahol bemutattak egy traktort, amin jó magasan volt az ülőkabin. A traktor oldalán meg egy emelőszerkezet, egy egyszerű lift. Mellette a következő szövegű tábla: „Én gazdálkodtam, aztán balesetet szenvedtem, és most kerekesszékekben élek, de ma is én gazdálkodom a saját földemen.”

Ugyanezt „élőben” Bécsben láttam pár évvel ezelőtt, amikor az iskolás gyerekeimmel jártam ott. Ahogy kijöttünk a magyar követségről – ahol minden évben néhány szendvicsre vendégül látnak bennünket –, láttam, hogy restaurálják egy nagyon régi kis palota kapuját. Nem akartam hinni a szememnek: a kapu fölött, cirka **két méter magasságban, a szerelőkosárban egy kerekesszéket láttam, benne a restaurátorral, aki fenn a magasban pepecselt.** Vagyis ilyen fizikai állapotban is eljutott a restaurátorszakma megszerzéséig, vagy

ez volt az eredeti szakmája, és mégis ebből él, pedig balesetet szenvedett. Mindkét teljesítmény fantasztikus. Idáig kell eljutni.

Ha ez megtörténne, azonnal megváltoznának a magyar „munkahe-lyek” is. Ma ugyanis **nálunk nem az az érdekes, hogy a sérültek termeljenek és hasznot hozzanak maguk és mások számára, ha-nem az, hogy sérültek legyenek**, mert akkor a vállalat megpályáz-hatja a dotációt, amit az állam a foglalkoztatásukra ad – melle-sleg abból, amit azoktól szedett be, akik nem hajlandóak sérülteket al-kalmazni. Azaz az állam csak újraoszt. Jó, hogy ez legalább van, jobb, mintha nem lenne, de nem ez a megoldás. És évek óta nincs semmi előremozdulás, én nem látom tehát a kiutat.

b) 5 fős, számozott tagokból álló, számozott csoportokat alkotunk (tehát az első csoportnak is van 1., 2., 3., 4., 5. számú tagja – és a többinek is).

c) Azt követően minden csoportból külön ülnek az 1-esek, a 2-esek, a 3-asok, a 4-esek, és az 5-ösök. Minden csoport megkapja a megvitatásra ajánlott kérdéseket (lásd alább), és megbeszélik a témát.

d) Meghatározott idő után (legalább 8 perc) mindenki visszamegy az ere-deti csoportjába (tehát újra vegyes számozású diákok lesznek azonos cso-portban), és beszámol az előbbi csoportmegbeszéléséről. (Például: a mi csoportunkban az a vélemény alakult ki, hogy a fogyatékos emberek is dolgozzanak, mert joguk van ahhoz, hogy hozzájáruljanak családjuk el-tartásához. A kérdés körül nagy vita volt, mert ...-nak az a véleménye, hogy elveszik a munkalehetőséget az egészségesektől. Stb.)

e) A többiek kérdezhetnek, megjegyzést tehetnek, ellenvéleményt mond-hatnak. Minden kérdéskört sorra vesznek, tehát minden sorszámú diák el-mondja, mi történt a csoportjában.

f) Ezután a diákok nagy csoportban reflektálnak a megbeszélt témákra és magára a munkamódszerre is.

Megvitatásra ajánlott kérdések:

1. csoport: Szükség van-e arra, hogy a fogyatékos emberek is dol-gozzanak?

2. csoport: Mi történne akkor, ha egy mozgáskorlátozott ember nem tudna dolgozni, mert nem szerezhette be olyan eszközt, amely segítené neki ebben?

3. csoport: Hogyan lehetne a munkahelyeket átalakítani? Gondoljatok a sérült (hallássérült, látássérült, mozgáskorlátozott) munkavállalókra.

4. csoport: Milyen munkahelyeket, munkákat tudnátok elképzelni értelmi sérült személyeknek?

5. csoport: Helyes-e, ha egy mozgáskorlátozottak megengedjük, hogy késsen az iskolából?

4. Krajnyák Zsuzsa története 8.34 percben

3. Beszélgető kör:

Írányítsuk rá a tanulók figyelmét arra, hogy milyen hatása van az egyén életére, ha nem dolgozik (nem kell dolgoznia), mert pl. segélyekből él.

Ajánlott nyitókérdés:

Milyen előnyök származnak abból, ha egy sérült embernek nem kell mindennap munkába járnia?

Milyen hátrányai vannak ugyanennek?

Milyen hatása van az emberi kapcsolatokra annak, ha valaki minden napját otthon tölti egyedül?

13. forgatókönyv

Botrány

1. Cél:

Jó vitapartnerré válni, aki figyelmes és türelmes, képes átgondolni partnere álláspontját, nem ellenfelének, hanem higgadt, tárgyilagos érvelés mentén a társának tekinti azt, akivel véleményt cserél, és van bátorsága belátni, ha a másinak igaza van.

2. Leírás:

a) Indítás egy hírrészlettel – 2004. Athén, Paralimpiai Játékok

Feladatlap: Tanári felolvasás

Akárcsak a XXVIII. athéni ötkarikás játékok, a paralimpia is doppingbotránnal kezdődött. Az épek vetélkedése előtt a hazaiak két sztárfutója, a címvédő Kosztasz Kenterisz és Ekaterini Tanu keveredett gyanúba, a paralimpikonoknál pedig a Sydneyben győztes, 100 és 200 méteren világcsúcstartó atléta, a kanadai Earle Connor bukott le.

Az idén a sport Oscar-jának nevezett Laureus-díjjal kitüntetett Connor szervezetében az augusztus 23-án elvégzett teszt nandrolon- és tesztoszteron-használat nyomait mutatta ki. Az előző érték a megengedett 2,0 nanogram/milliliter helyett 9,2, míg az utóbbi 6,0 helyett 8,6 ng/ml volt.

A hírt a játékok nyitónapján közzétették a Sydneyben 100 méteren diadalmaskodott futóval, aki azzal magyarázta az esetet, hogy a gyomorbetegségére kapott orvosság tartalmazta a tiltott szereket.¹¹

¹¹ TUE (Therapeutic Use Exemption, Terápiás Alkalmazási Kivétel). A dopping szabályzat alapelve: a magyar paralimpiai mozgalomnak (MPB) és Magyarországnak nincsen szüksége a becsstelen úton, doppingolással vagy annak szabályait megsértő módon elért sporteredményekre.

Az MPB kiáll a sport tisztasága és az egyenlő esélyeket biztosító becsületes játék mellett, ezért határozott és következetes harcot hirdet a tiltott teljesítménynyújtás ellen, és doppingeljárás keretében szigorúan szankcionálja az elkövetett szabálysértéseket és doppingvétségeket.

A fogyatékosok Carl Lewisának tartott Connor bal lábát három hónapos korában amputálták térdtől. Sportágában a legnagyobb sztárnak számít a paralimpikonok között, 2003-ban egy napon belül 100, 200 és 400 méteren is világcsúcsot ért el.

b) Csoportalakítás véleményvonallal.

A diákok a szerint rendeződnek sorba, hogy mi a véleményük az alábbi tételmondatról:

„Ha az épek sportjában előfordulhat doppingbotrány, akkor a fogyatékos emberek sportjában is számíthatunk erre.”

Aki ezzel a véleménnyel egyetért, közelebb áll a kezdőponthoz, aki nem, az távolabb (minél kisebb az egyetértése a kijelentéssel, annál távolabb áll).

c) A diákokból alkotott „véleményvonalat” bekanyarítjuk úgy, hogy a két végpontot alkotó diák egymással szembe kerüljön, és így a többiek is párt tudnak alkotni.

d) Vélemények megfogalmazása párban – konstruktív hallgatással. Az egy személyre jutó beszéddel töltött idő öt perc. Az idő letelte után cserélnek.

e) Ezt követően lehetőséget adunk párbeszédre, egymás számára üzenetek megfogalmazására, vitára.

f) Megkérdezzük, hogy a beszélgetés hatására kinek változott meg a véleménye.

Gyógyászati terápiás célú alkalmazás miatti kivételek:

Az IPC, a gyógyászati terápiás alkalmazás miatti kivételekre vonatkozó jelenlegi WADA Nemzetközi Szabvánnyal egyetértésben engedélyezi a sportolóknak és orvosaiknak, hogy az IPC TUE-bizottsághoz forduljanak terápiás alkalmazás miatti kivételért (olyan anyagok terápiás célokra történő alkalmazására vonatkozó engedélyért, amelyek különben a versenyszabályok szerint doppinglistások és így tiltottak). Ilyen gyógyszeres kezelésre a sérült emberek esetében szükség lehet egészségügyi biztonságuk érdekében.

A TUE iránti kérelmet a verseny megkezdése előtt 21 nappal a célállomásra az IPC-hez kell benyújtani. A TUE elbírálása csak akkor kezdődik, ha az összes vonatkozó angol nyelvű dokumentummal ellátott, hiánytalanul kitöltött kérelmet a Nemzeti Paralimpiai Bizottságon keresztül juttatják el az IPC számára.

3. Beszélgető kör:

Vitatkozás után a tanulók csoportban vagy az egész osztály részvételével beszéljék meg egymással a tapasztalataikat.

Ajánlott nyitókérdések:

Ki hogyan érezte magát?

Mit tart jónak, mit rossznak a beszélgetésben?

Hogyan vélekedik a doppinghasználatról, a botrányokról stb.

14. forgatókönyv

A kudarc elviselése. Amikor a világ felülírja az egyén életét

1. Cél:

A figyelem ráirányítása az egyéni kudarcok, tragédiák elviselésére.

A társ gondolatmenetébe való behelyezkedés képességének fejlesztése.

2. Leírás:

a) A módszer: Háromlépéses interjú. (Olyan technika, amelyben a párok adott témáról egymással készítenek interjút a kijelölt szerepek szerint. A kérdések megfogalmazásakor a tanulók önállóan és írásban, az interjúnál párban dolgoznak.)

b) Kérdések megfogalmazása. (A tanár előzőleg hívja fel a tanulók figyelmét arra, hogy sokféle kérdést fogalmazzanak meg.)

c) Az interjú elkészítése, ahol az egyik szereplő a riporter, a másik Tauber Zoltán.

d) Az interjú eredményének és tapasztalatainak megbeszélése (domináltak-e a ténykérdések; volt-e nyitott végű kérdés; kerestek-e okokat, összefüggéseket; mekkora érzelmi töltéssel hangzottak el az interjúkérdések illetve a válaszok; stb.).

Feladatlap az elinduláshoz

1976, Toronto

Az első paralimpia, amelyen a paraplegiás sportolók mellett látássérült és amputált versenyzők is részt vettek. A XXI. olimpiai játékok szervező bizottsága nem tudta felajánlani az olimpiát megrendező Montreal létesítményeit, ezért az ötödik paralimpiát Torontóban rendezték meg Ontario állam kormányának támogatásával.

A torontói játékokon 42 küldöttség 1600 sportolót nevezett, a kerekesszékes-versenyeken 150 paralimpiai rekord dőlt meg, 103 világrekord szü-

letett. A játékok sima lebonyolítását 3500 önkéntes közreműködése segítette.

Magyarország először küldött hivatalosan sportolókat a paralimpiai játékokra. A küldöttség (12 sportoló és 3 kísérő) a megnyitó ünnepséget követő harmadik versenynap után kénytelen volt elhagyni a játékok színterét, mert – a Magyar Népköztársaság kormányának döntése alapján – politikai okok, Dél-Afrika sportolóinak jelenléte miatt (feketék-fehérek közös csapatban) extra államköltségen hazautaztatták versenyzőinket. A politika beleszólt a paralimpia tisztaságába.¹² **A három versenynap során Tauber Zoltán asztaliteniszező aranyérmet, Oláh József atléta bronzérmet szerzett. A rendezők az addig elért magyar eredményeket törölték a hivatalos protokollból.**

3. Beszélgető kör:

A beszélgető kört Székely Éva olimpiai aranyérmes úszó saját beszámolójával indítsuk. Célunk, hogy a diákok ismerjék fel a nyugodt, higgadt viselkedés előnyeit.

Ajánlott nyitó kérdés:

Mit tettél volna a helyükben?

Miért nehéz hasonló esetekben higgadtan viselkedni?

¹² Ez sajnálatos módon máskor is megtörtént. 1972. szeptember 5-én arab terrorista támadás következtében 11 izraeli sportoló vesztette életét az olimpiai játékok ideje alatt. A sportolókat, akik talán a dobogóról álmodtak, a központi stadionban ravatalozták fel és ott búcsúztatták el.

1. feladatlap. A beszélgető körhöz

Székely Éva: Sírni csak a győztesnek szabad

1950-ben Magyarország kapta az Európa-bajnokság rendezési jogát. Nagyon készültünk erre a versenyre. Itthon akartuk megverni Európát.

Március egyik reggelén a következőket olvastam a Sportújságban: „A magyar Úszó Szövetség két hónap késéssel megküldött jegyzőkönyvi kivonatból arról értesült, hogy az Európai Úszó Liga ez év január 10-i párizsi ülésén kiagyalt ürüggyel visszavonta Magyarországtól az 1950. évi Úszó Európa-bajnokság rendezési jogát és azt Ausztriának adta. Mindezek az okok, hogy eddig példa nélkül álló módon alapszabály-ellenes eljárás során, minden komoly ok nélkül rendezési jogunkat visszavették, arra készítetik a Magyar Úszó Szövetséget, hogy Magyarország az 1950. évi, Ausztriában tartandó úszó Európa-bajnokságon ne vegyen részt

A bajnokságnak nagy rangja volt akkoriban, hiszen a magyar bajnoknő egyben a világ legjobb úszónője is volt.

A magyar bajnokságon négy számban úsztam jobb eredményt, mint a bécsi Európa-bajnok, azaz négy egyéni Európa-bajnokságot nyertem volna 1950-ben. Valószínűleg a váltót is megnyertük volna. Ha [...] Igen, ha ott lettünk volna. De nem voltunk ott.

Így az utókor számára a bécsi Európa-bajnokság jegyzőkönyvében egy kis csillag jelzi, hogy azon mi, magyarok, nem vettünk részt. Azt, hogy én miért nem lettem Európa-bajnok, sehol nem jegyzik.

Székely Éva: Sírni csak a győztesnek szabad, Debrecen, Alföldi Nyomda, 1987.

2. feladatlap. A beszélgető körhöz

Tauber Zoltán – asztaliteniszező, az első magyar paralimpiai bajnok

A Somogy megyei Felsősegeden, 1934. július 20-án születtem. Hetvenéves vagyok, de még most is rendszeresen versenyzek. Apa nélkül nőttem fel, hároméves korom után elkerültem Kópházára a nagyszüleimhez, és ott nevelkedtem tizenegy éves koromig. 1945-ben ágyúlövedékeket szedtem szét, az ötödik felrobbant a kezeim között, s leszakította mindkét kézfejemet. Odajött hozzám egy orosz katona, homlokomhoz tette a stukkert – sajnálatból, hogy ne fájjon, agyon akart löni. Aztán mégis feltettek egy orosz vonatra, s bevittek Sopronba, a katonai kórházukba. Megoperáltak, majd felkerültem Budapestre, a Nyomorék Gyermekek Állami Kórházába és Otthonába (a mai mozgásjavító iskola). Ott láttam életemben először asztaliteniszezést. Elkezdtem játszogatni, és nagyon hamar bekerültem a budapesti úttörő-válogatottba, az épek közé.

Az első megmérettetésem, Székesfehérvárott mindenki az én asztalom mellé állt, mert ilyet még ne látott a világ, hogy kéz nélkül pingpongozik valaki. Megnyertem a versenyt. Aztán sorra győztem a kerületi és országos versenyeken.

Első világbajnokságomon, ahol sorstársaim voltak az ellenfelek, 1975-ben, St.-Étienne-ben a döntőben nyerni tudtam, egy évre rá a torontói paralimpiára is kijutottam. A döntőben visszavághattam Hake Petersonnak, akinek a bal keze teljesen ép volt, de az én kategóriámba tartozott, és egy hónappal Toronto előtt Norrköpingben megvert 2–1-re. Fej-fej mellett haladtunk, ő szervált: 5–0 a javára, én szerváltam: 5–5. A mindent eldöntő játszmát 31–29-re nyertem, éjfélre megvolt a paralimpiai aranyérem.

A győzelem után odajött a nagykövet úr, és azt mondta, hogy Dél-Afrikában verik a feketéket, emiatt bojkottáljuk a paralimpiát, visszalépünk a további küzdelmekről. A díjátadás után az aranyérmet elrejt-

tettem a zoknimba, hogy ha visszakérnék, azt mondhassam, elvesztettem. Így hoztam haza a medált, amit még ma is megkönnyezek, ha előveszem. Mindent összevetve, mozgalmas volt ez a hetven év.

Tele van a lakásom érmekkel. Mint hadirokkant, néhány éve megkerestem a taszári amerikai bázis parancsnokát, hogy szeretnénk egy barátságos pingpongmeccset játszani a pilótáikkal. Mivel a katonák unatkoztak, kaptak az alkalmon, de arra nem számítottak, hogy 15–1-re megverjük őket. Már nyugdíjas vagyok, de nem tudok ott-hon ülni. A sport számomra egy életen át tartó szerelem, nem lehet abbahagyni.

15. forgatókönyv

Híres emberek

1. Cél:

Annak bemutatása, hogy a sérültség, a fogyatékoság nem lehet megoldhatatlan probléma (akadály) az ember életcéljainak teljesítésében, az önmegvalósításában.

2. Leírás:

a) Ráhangolódás a problémára – önálló véleményalkotás T-táblázat¹³ segítségével.

Az álláspont kialakításának témája:

Lehet-e karriert építeni, sikereket elérni, teljes életet élni a sérült embereknek?

b) A T-táblázatot (egy kettéhajtott A/4-es lap egyik, illetve másik oszlopát) mindenki egyénileg tölti ki, ötletszerűen összegyűjtve a véleményét. Az egyik oszlopba azokat az érveket gyűjti, amelyek az „Igen, lehet”, a másikba azokat, amelyek a „Nem lehet” véleményt támasztják alá érvekkel.

c) Mindenki egyénileg állást foglal az „Igen, lehet”, illetve a „Nem lehet” mentén.

d) Négyfős csoportokat alkotunk úgy, hogy minden csoportban ketten az igen, ketten a nem vélemény mellett helyezkedjenek el (a csoportok A, B, C és D jelűek).

e) Beszéljék meg azt a folyamatot, ahogyan az álláspontukig eljutottak, ismertessék egymással a döntő érveiket. Próbálják egymást meggyőzni.

¹³ A T-táblázat olyan grafikai szervező, amely egy fogalom két vonatkozásának összevetésére alkalmazható. Hatékony lehet vitára felkészítés során (igen–nem, mellette–ellen) vagy összehasonlító–szembeállító érvek rögzítésére. Jól használható minden olyan egyéni vagy csoportos gondolkodási folyamat rögzítésére, amely egy fogalom, téma vagy kérdés két különböző nézőpontú megközelítése. Ebben az esetben az egy szövegen belül megjelenő ellentétes álláspont megjelenítésére használjuk.

- f) A vita után minden csoport a betűjele szerinti leírást kapja híres emberekről, akik fogyatékoságuk ellenére vagy mellett lettek sikeresek. (Lehet új csoportban is dolgozni, ebben az esetben érdeklődési terület alapján szerveződnek a csoportok.)
- g) Feldolgozzák a téma szövegét, megfogalmazzák maguk számára, hogy mit tekintenek értéknek a híres ember magatartásában, életében.
- h) Érdeklődésük szerint választanak az egyéni kutatómunka számára további területeket (történelem, művészetek, régészet, kutatás, orvostudomány stb.).
- i) A kutatómunka során feldolgozott adatokat projekthéten, évfordulón, az osztály tudásaként, pályaválasztási szándék erősítéseként lehet a későbbiekben felhasználni.

„A” történet: Az újkori történelem kedvelőinek

Franklin Delano Roosevelt

1882. január 30-án született Hyde Parkban (New York állam) holland eredetű patríciuscsaládban. Amerikai elnöksége idején csak FDR-nek becézték.

A Harvard Egyetemen jogot, történelmet, angol irodalmat tanult. Erősen hatott rá Theodore Roosevelt (1901 és 1909 között republikánus elnök), akinek unokahúgát, Eleanor Rooseveltet 1905-ben vette feleségül.

Néhány évig egy New York-i ügyvédi irodában dolgozott, 1910-től demokrata jelöltként New York állam szenátora lett, főleg a vidéki farmerek érdekeit képviselte. 1913-tól tengerészeti miniszter-helyettes volt a Wilson-kormányban. Az amerikai flottát a világ élvonalába emelte, az I. világháborúban szervezőkészségével tűnt ki.

Roosevelt 1921-ben gyermekparalízist kapott, alsó végtagjai megbénultak, járóképtelenné vált. Állni csak segítségével tudott (1). Teljes visszavonulásra gondolt. Felesége és környezete hatására elvetette ezt a gondolatot.

A nagy egyéniséget az átlagembertől az különbözteti meg, hogy a keletkező akadályoktól nem retten vissza, hanem igyekszik őket legyőzni.

Beszédeit állványnak támaszkodva, állva mondta. Ereje és optimizmusa nem tört meg, ebben sokat segített felesége, aki képviselte őt, s a közvélemény hangulatáról is tájékoztatta.

Az 1928-as választások idején FDR New York állam kormányzója lett. A farmereknek adókedvezményt adott, csökkentette a közüzemi díjakat, 1930-ban, a világválság közepén vízerőműveket építtetett állami pénzből, modernizálta az igazságügyet, állami segélyszervezetet, munkajogi változásokat vezetett be, támogatta a szakszervezeteket.

1933-tól az Egyesült Államok elnöke lett – az egyetlen, akit egymás után négyszer választottak meg.

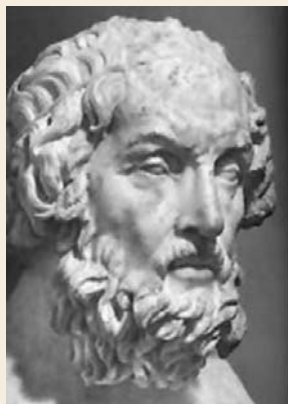
Forrás: Orvosi Hetilap, Panoráma – Sajtóadatbank, 1995. 52, 136, 2855–2857.

„B” történet: A történelem, az irodalom és a régészet iránt érdeklődőknek

A vak költő, Homérosz életéről semmi bizonyosat nem tudunk. Személyét már az ókorban legendák sora övezte, számos város hirdette magáról, hogy a költő az ő szülőtte.

Homérosz nevéhez leginkább két főművét, az *Iliász* és az *Odüsszeia* című eposzokat társítják. Mindkét mű a trójai mondakörhöz kapcsolódik, az *Iliász* a trójai háború eseményeit, az *Odüsszeia* a háború következményeit és a harcokra való emlékezést meséli el.

Egészen a 19. századig a trójai mondakör eseményeit pusztán néphagyománynak, mítosznak tartották, mígnem Heinrich Schliemann ásatásai fel nem tárták a történeti Tróját. Az ásatások során napvilágra került romokat a tudomány mindeddig tizenkét rétegre osztotta, ebből az úgynevezett hetedik hatalmas háborús pusztítás nyomait viseli.

Ezt a háborút i. e. 1200 körül viselték Kis-Ázsia nyugati legerősebb pontja, Trója ellen a dél-görögországi Mükéné vezetésével a görögök, akiknek sok évszázadon át tartó vándorlása során mindig kiszorultak a már előbb odatelepült görög törzsek. Ezek így új hazát keresve gyarmatosító rajokban voltak kénytelenek Kis-Ázsia felé vonulni. A görögök nagy győzelme volt Trója ellen az a háború, amelynek eseményeit a mondakör örökítette meg.

Homérosz történelemszemlélete kétsíkú: egyfelől az általa mítikus-történeti múltba állított események korának felidézése, másfelől az e felidézés mögül minduntalan előbukkanó homéroszi jelenkor, amelynek talán legszebb példája az *Iliász* 18. énekében Akhilleusz pajzsának leírása, amelyben a békésen folyó emberi munka nyilvánvalóan nem a háború korát idézi. Lényegében e kettős szemléletből adódik az Akhilleusz személyének előtérbe állításakor keletkezett probléma: eredetileg Akhilleusz története nem volt a

trójai mondakör szerves része. A meglehetősen önkényes motívum-választást az indokolhatta, hogy szerepelnek benne olyan eredetmonda-elemek, amelyek az *Iliászt* hallgató előkelőségek hősi dicsőségét támasztották alá.

Forrás: Castiglione László: Az ókor nagyjai. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1971.

„C” történet: A történelem, az egyháztörténet, a színjátszás iránt érdeklődőknek

Fadrusz János: Báró Wesselényi Miklós emlékszobra Zilahon Wesselényi Miklós (1750–1809)

A „zsibói bölénynek” nevezett báró ifjú korában dragonyos százados volt, majd gazda lett. Becenévét azzal érdemelte ki, hogy óriási testi ereje végtelen lelki erővel párosult. Utóbb Közép-Szolnok vármegye főispáni helyettese lett, és a kolozsvári színház alapításában is élen járt önzetlen segítségével.

A feleségét kalandos körülmények között megszöktető, a lovakat végtelenségig szerető báró örökségét 1809-ben hagyta fiára ifjú Wesselényi Miklósrá, a reformkor kiemelkedő alakjára.

1791-től állandóan vezérszerepet vitt az erdélyi országgyűléseken s ellenzéki magatartása ellenére 1804-ben főispáni helytartójává neveztetett ki Középszolnok vármegyének. A szilágyi egyházmegyében gondnoki tisztelet viselt s e minőségében szembeszállott a tiszántúli egyházkerületi közgyűléssel.

1781-ben Wesselényi Miklós hirtelen haragjában felfegyverezte a zsibóiakat, és megostromolta a közeli Csábigorbón Haller János grófot. Wesselényit ezért a tettéért 1785-ben a kufsteini börtönbe zárták. 1789-ben helyezik szabadlábra. 1797-ben nem engedte meg, hogy Zsibón és másutt levő jószágain összeírják a birtokosokat és más személyeket, akik a (Napóleon elleni) „hadi segedelemhez” hozzájárulhattak volna.

Áldozatkészségével az erdélyi színészetnek megalapítója és felvirágoztatója lett.

Forrás: Babay Kálmán: Balaton-melléki történetek, Veszprém, 1892.

„D” történet: A történelem, a törvényhozás, az Árpád-ház iránt érdeklődőknek

Könyves Kálmán

A keresztény lovagkirályt, Szent Lászlót, egy merőben más alkatú és egyéniségű király követte a trónon: Könyves Kálmán, aki I. Géza király fia és László király unokaöccse volt. A sovány, jelentéktelen testalkatú, púpos Kálmán korát messze meghaladóan békeszerető és emberséges király volt. Kiváló szervezőképességével és országfejlesztő tevékenységével a Szent István-i hagyományok méltó folytatójává vált.

Megérdemli, hogy legnagyobb királyaink közé soroljuk, mert uralkodásának tizenkilenc éve alatt kitartó, szívós munkával nagyhatalmú, nagytekintélyű és békében élő országot formált.

Könyves Kálmán, aki püspök volt királlyá koronázásig, korának egyik legműveltebb és legfelvilágosodottabb uralkodója lett. Nem véletlenül kapta jelzőként a „Könyves” előnevet.

Uralkodása elején, már 1096-ban, a nyugati kereszties hadak egymást követő kihívását kellett megoldania. Az ország ugyanis szárazföldi főútvonala volt az átvonuló kereszties hadaknak, amelyek eleinte ad hoc gyűlevész népség volt, és sok esetben szálltak meg várakat vagy fosztogattak.

Kálmánnak öt ízben kellett 1096 májusa és augusztusa között fegyveresen beavatkoznia. Amikor 1096 szeptemberében az első szervezett kereszties hadsereg (harmincezer gyalogos és tízezer lovas) Bouillon Gottfried lotharingiai herceg vezetésével megérkezett a magyar határra, Kálmán seregével elébe lovagolt, és Sopronban megállapodott az átvonulás feltételeiben, miszerint csapatai végigkísérik őket az ország területén.

De a kereszties hadak átvonulásának előnyei is voltak. Általa élénkültek meg a kereskedelmi kapcsolatok, új élelmiszerfajták, új nő-

vények, új szokások, új filozófiai áramlatok és új művészetek is megjelentek.

Törvényei és rendelkezései a tökéletes jogalkotás mintaképei voltak. Kálmán törvényeit hosszas tanácskozások eredményeként hozta meg. Munkatársa Albericus jogtudós volt, aki a törvények végső megfogalmazásában segédkezett a királynak. Kálmán törvényeiben az abszolút méltányosság tükröződik a néppel szemben, de kérlelhetetlen a főemberek és a királyi tisztviselők vonatkozásában. A törvények szerint az ország ügye nem a király magánügye, hanem *közügy*. Igen fontosnak tartja a békességet, a béke megőrzését.

A korabeli harcos lovageszmény után furcsán hangzik Kálmán szellemiségét minősítő mondata: *„A békességhez nem szokott katonaember magának és az országnak veszedelmére van.”*

Igazságos törvényeivel enyhített a nép terhein.

Forrás: Pallas Nagylexikon, Magyar Életrajzi Lexikon, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1967.

16. forgatókönyv

Győzni, vagy mégsem a győzelem a lényeg?

1. Cél:

Aktív részvételre, véleményformálásra ösztönzés.

Annak megértetése: „Nem a győzelem, hanem a részvétel a fontos.”

2. Leírás:

a) Az órát gyűjtőmunkával indítjuk. A diákok csoportmunkában gyűjtenek olyan eseteket, eseményeket saját maguk vagy híres emberek életéből, ahol a győzelem, a siker a legnagyobb erőfeszítések ellenére sem valósult meg.

b) Tanári bemutatás: amikor nem a siker mértéke a lényeg.

Feladatlap

Hajlamosak vagyunk tárgyi formát adni a siker mértékének, s elfeledkezni arról, ami valóban fontos: a gyötrelmeivel együtt is szép útról, amely a sikerhez vezet. Vagy mégsem?

A sportban elért siker olyan érdem, amelyet a világ minden pontján értékelnek. De ami valóban értékes, az a munka és az akarat, amelyekkel a versenyzésig eljut valaki.

c) A tanulók csoportban értelmezik Márai Sándor mondatát: „Az úton élsz, nem az út végén.”

d) Csoportban maradva elolvassák Székely Éva vallomását arról, hogy sírni csak a győztesnek szabad. Csoportban értelmezik az írás üzenetét, azt, hogy a sport az önmagunkon való uralkodásra is megtanít.

„Ott, a fedett uszodában, ahol életem sorsdöntő eseményei zajlottak, megtanultam, hogy az életben a legfontosabb, hogy ember maradjak. Hogy ne kezdjek hangosan jajveszékelní, ököllel a fejemet verni. Hálás vagyok a sorsnak, hogy jó iskolába járatott, megtanultam uralkodni érzelmeimen. Igazolása mindennek Andrea olimpiai eredményhirdetése volt. Leírhatatlan fájdalmat éreztem, amikor láttam drága kis arcát mosolyogni a dobogó második helyén. Csak a szája mosolygott, a szeme olyan szomorú volt, mint egy anyának, akinek a gyermekét temetik. Kezét ökölbe szorítva mosolygott. Nagyon régen nem imádkoztam, de ott feltört bennem a régi gyerekkori beidegződés, és miközben tehetetlenül néztem ökölbe szorított kezeit, mindent odaadtam volna, hogy boldognak lássam. Tehetetlen voltam. Imádkoztam, hogy mindketten uralkodni tudjunk magunkon. Büszke voltam, hogy kiállta addigi életének legnehezebb próbáját. Nem sírt. Nincs szánalmasabb egy vesztes könnyeinél. Sírni csak a győztesnek szabad.”

Forrás: Székely Éva: Sírni csak a győztesnek szabad

3. Beszélgető kör:

A beszélgető körben teremtsünk lehetőséget az aktív véleményformálásra.

Ajánlott nyitó kérdés:

Miért nehéz a kudarcot elviselni?

Mindig fontos uralkodni magunkon?

17. forgatókönyv

A technika vívmányai

1. Cél:

Az akadálymentes környezet jelentőségének felismerése az egyén segítésében.

A mindenki számára elérhető világ fontossága.

A téma megközelítése egyéni érdeklődés alapján.

2. Leírás:

a) Az órát közös kezdéssel indítjuk. Az osztályfőnök felolvassa a tanulóknak az alábbi szövegrészletet.

Autó

A technikai fejlődésre a legjobb példa a Velorex és a ma használatos automata gépkocsik közötti különbség. A Velorex a 60-as, 70-es években a csehszlovák ipar által gyártott jármű volt, amelyet csak mozgássérülteknek utaltak ki. Akkor a fejlődés a sérült emberek számára használatos segédeszközök területén, mint a Trabanttól a Wartburgon át a ma használatos gépjárművekig, vagyis fantasztikus. Pedig mindössze tizennégy-tizenöt év telt el.

Gyógyászat, gyógyítás

Ugyanez a fejlődés zajlott le a gyógyászati segédeszközök területén is. A gyártók hamar rájöttek, hogy megéri a sportolókon mutatni be az új segédeszközeiket: kerekesszékeket, művégtagokat.

Piac, verseny, speciális eszközök

A felismerés pillanatában eszeveszett fejlesztés és versengés indult a cégek között, és mind a mai napig olyan csodák kerülnek a sportolók alá, keze, lába helyére, amelyekkel egyre nagyobb teljesítményekre képesek. Ez a piaci értelemben vett verseny a profizmus felé terelte a mozgássérültek sportját is.

Sok európai országban és Kanadában, Amerikában, Ausztráliában is vannak olyan sportoló fogyatékosok, akiknek a sport a kenyérkereső foglalkozásuk. Más országokban, mint például Iránban, Izraelben vagy a szomszédos Bosznia-Hercegovinában a hadisérülteket nagy megbecsülésben részesítik. Mindent megtesznek, hogy háborús sérülteiket a sport területén a legjobb eredmények eléréséhez segítsék hozzá.

Tarnói Gizella: Élet és Irodalom. Interjúrészlet

b) Eszközök, sporteszközök, az átalakított környezet megismertetése, bemutatása az osztálytársaknak.

1. csoport	2. csoport	3. csoport	4. csoport
<i>Téma:</i> Autók, autóvezetés, a mozgáskorlátozott lehetőségei.	<i>Téma:</i> Akadálymentes a természet?	<i>Téma:</i> Lakberendezés: kényelmes otthon mindenki számára, akadálymentes környezet.	<i>Téma:</i> A művészek és a művészetek világa.
Feladat (választható):	Feladat (választható):	Feladat :	Feladat:
a) Az interjú technikai részének kiemelése. b) Az interjú emberi tulajdonságra, küzdő- képességére utaló részletének kiemelése.	a) A sérült emberek számára nyújtott lehetőség bemutatása. b) A kezdeményezés emberi lehető- ségeinek elemzése.	a) Az akadálymentes környezet elemeinek bemutatása.	a) A művészet mint mindenki által elérhető lehetőség: vélemények meg- fogalmazása, megosztása.
Forrás:	Forrás:	Forrás:	Forrás:
www.paravan.de	www.forestpress.hu	www.index.hu	www.sérültek.hu

1. csoport: Interjú elemzése az autósportból 2004. január 5., hétfő 8:00

Két és fél évvel ezelőtti pályabalesetében térdtől lefelé mindkét lábát elvesztette Alex Zanardi, a kétszeres CART-bajnok, korábbi Forma 1-es pilóta. A 2001-ben történt tragédia után alig két évvel újra autóba ült, tavaly ősszel pedig ismét versenyen indult.

Sokak emlékezetében még mindig elevenen élhetnek Alex Zanardi balesetének a képei: két és fél évvel ezelőtt a németországi lauzitsringi CART-futamon a boxutcából a pályára épp csak visszatérő autójával egy másik versenygép 320 kilométeres tempóval ütközött és széttronsolta a „koporsónak” nevezett pilótafülke elejét. A döbbenetes erejű karambolt Zanardi ugyan túlélte, de térdtől lefelé mindkét lábát elvesztette.

Kevesebb mint két évvel később az olasz pilóta ugyanazon a pályán ismét beült egy ugyanolyan típusú – persze speciálisan neki átépített – autóba, mint amelyben balesetet szenvedett, és versenytempóban körözött vele.

Az év végén pedig Monzában már újra autóversenyen – a túraautósok között – indult, két pontot is szerzett, sőt 2004-ben hétről hétre az Európai Túraautó-bajnokságban (ETCC) állhat majd rajthoz.

A 35 éves, nagy visszatérő pilótával a német Motorsport Aktuell készített interjút.

- *Visszatérését ugye Ön is jelentős eseményként értékeli?*
- Korábban sokkal jobban örültem a lehetőségeknek, hiszen versenyeket nyertem, így az emberek figyelme még jobban rám irányult. Azt azonban kár lenne tagadni, hogy most is izgultam. De számomra ez a túrakocsifutam nem versenyzést, hanem csupán egy versenyt jelentett, s tulajdonképpen a visszatérésemet sem ünnepeltem, mivel lélekben soha nem adtam fel. Meg sem fordult a fejemben, hogy esetleg elvesztettem a tehetségem. A tehetség ugyanis az ember fejéből, nem pedig a lábaiból származik. Olyan ez, mint amikor valaki telefonál. Noha a kagylót a kezével emeli fel, beszédre a száját használja, miközben gondolatait a fejében koordinálja. Ha valaki vala-

milyen sajnálatos esemény kapcsán elveszíti a karjait, meg kell tanulnia a lábával felvenni a kagylót, azonban ettől még továbbra sem felejt el telefonálni.

– *Így gondolkodott akkor is, amikor a balesetét követően a kórházban feküdt?*

– Amikor a karambol után a berlini klinikán új nap virradt rám, minden alkalommal lezártam egy fejezetet, mivel azt mondhattam: még mindig élek, s megvan az a lehetőségem, hogy jóvátehetem, amit eddig esetleg elrontottam. Most nyilván sokan azt gondolják, milyen különleges és nagyszerű az életszemléletem, én viszont úgy vélem, ez a természetes hozzáállás. Én azt mondom: ha valamilyen problémával kell szembesülnie az embernek, próbálja meg a lehető legjobbat kihozni belőle.

– *Tényleg soha, egyetlen pillanatra sem veszítette el a reményt?*

– Elismerem, ha valaki – mondjuk – két évvel ezelőtt azt mondj nekem, hogy az életben még különleges dolgok történnek velem, bizony alaposan elcsodálkoztam volna. Korábban még csak elképzelni sem tudtam, miként lehet lábak nélkül élni, most pedig tessék. Hiányzik mindkét lábam, de ha arra gondol, mégsem jutott eszembe, hogy önszántamból hagyjam el a Földet.

– *A monzai rajtjával akart bárkinek is bizonyítani?*

– Valamikor úgy döntöttem, az autóversenyzésnek szentelem az életem. Nem véletlenül, hiszen ez volt az a sport, amit szerettem, ami rendkívüli örömet okozott nekem. Pályafutásom kezdetén senki sem akadt, aki fizetett volna nekem azért, hogy versenyezzek az autójával. Viszont egyszer eljött az a pont, amikor a hobbit a hivatásomra cserélhettem. Akár erre is építhetném az újabb karrierem, csak hogy időközben rengeteg pénzt kerestem, a szekrényeim pedig roskadoznak a szebbnél szebb trófeáktól, így aztán az újabb sikerek kevésbé motiválnak.

– *Akkor mégis, miért keres újabb kihívásokat a versenypályán?*

– Szenvedélyemmé vált az autósport, mégpedig olyan szenvedélyemmé, amely nélkül nem tudnék élni. A lehetőségem megvan rá, hogy most is versenyezzek, akkor miért ne tenném?

– *A teljesítményével más sérült embereknek is szeretne példát mutatni?*

– Mindenekelőtt saját magam miatt küzdök. A rehabilitációs kezeléseken sok tragikus sorsú embert ismerhettem meg, akik közül többekre nagy hatással volt az én filozófiám, életszemléletem. Mielőtt ismét autóba ültem volna, rengeteg rajongóval beszéltem, akiknek egyöntetűen az volt a véleményük, hogy valószínűleg félek ismét versenyezni, de a sport iránti szeretetem egy napon legyőzi majd ezt a szorongást. A késlekedés valós okát senki sem érzékelte. Az történt ugyanis, hogy korábban egyszerűen nem lett volna időm versenyautóba ülni. Alapjaiban át kellett rendeznem az életem, meg kellett tanulnom mindent a saját erőmből megoldani, emellett pedig gyógykezelések tömege várt rám, így aztán most jutottam el arra a pontra, hogy a gyógyuláson kívül más dolgokra is jut időm.

– *De végül mégis visszatért, nem is akárhol, épp a balesete színhelyén, a Lausitzringen.*

– Az EuroSpeedway, illetve az ott megtett néhány kilométer azért volt rendkívül fontos számomra, mert megmutathattam az embereknek, hogy ismét képes vagyok versenyautót vezetni, arról nem is beszélve, hogy végre a saját sóvárgásomat is kielégíthettem. Ha ezzel a „példamutatással” segíthettem más hasonló sorsú emberek hétköznapjait elviselhetőbbé tenni, már megérte.

– *Vezetés közben kézzel adja a gázt, sőt a kuplungot is hasonlóképpen kezeli. Ez azt jelenti, hogy a korábbi beidegződéseket teljes mértékben el kellett felejtenie?*

– Vegyünk alapul egy pályát, ahol a legjobb köridő 1.30 perc. Azután jövök én, az átalakított autómmal, érzésem szerint elég gyorsan, a végelszámolásnál azonban kiderül, csupán 1.33-as időt futottam. Ekkor jön egy újabb próbálkozás, amikor emberfeletti koncentrációval megpróbálok javítani az előbbi teljesítményemen. A végeredmény ennek ellenére nem kielégítő, hiszen a körrekordnál még mindig egy másodperccel lassabb vagyok. Amikor egy profi versenyző egy hagyományos autóval 1.30-at megy, meg sem fordul a fejében, miként boldogul majd a gázzal, a fékkel és a kuplunggal, ösztönö-

sen kezeli azokat. Tőlem viszont különösen kemény koncentrációt igényel, ha javítani szeretnék az időeredményemen.

– *Esetleg tudná ezt a különbséget egy konkrét példával szemléltetni?*

– Vegyük a vallelungai tesztet, amely után a mérnököm, Roberto Trevisio azt kérdezte tőlem, használok-e a kuplungot visszakapcsoláskor? Talán nevetségesen hangzik, de mielőtt válaszoltam volna, el kellett töprengennem, vajon tényleg kuplungolok-e a visszaváltásoknál. Elfeledkeztem ugyanis arról, hogy bizonyos dolgok automatikusan működnek az autómban, így ezt a bizonyos műveletet is az automatika végzi helyettem.

Feladatlap:

2. csoport: Erdők háza

Erdők háza látássérültek számára

Szombaton megnyílt az Erdők háza a Salgótarján melletti Salgóbanynán. A fogadóközpont kerekesszékekkel is látogatható, a vak és gyengénlátó emberek pedig tapintással szerezhetnek ismereteket a természetről.

A használaton kívüli erdészlaktól kialakított Erdők házában a Cserhát keleti nyúlványának, a Karancs-Medves vidékének gazdag állat- és növényvilágát, valamint az ott dolgozó embernek a tájhoz, az erdőhöz fűződő kapcsolatát szeretnék bemutatni – mondta el Poldauf Zsuzsanna, az erdészeti vállalat pedagógiai szakreferense.

A látogatóközpont minden helyiségét úgy alakították ki, hogy a kerekesszékekkel közlekedők is be tudják járni. A vak embereket Braille-írású feliratok, megérinthető preparált nagyvadak, valamint a különböző élőhelyeken készített hangfelvételek segítik abban, hogy jobban megismerjék a természetet. Az Erdők házában lévő videoszobában pedig olyan természetfilmeket is vetítenek, amelyek jeltolmács segítségével mesélnek a növény- és állatvilágában is értékes tájról.

Lévárdi György, a salgótarjáni erdészet vezetője kifejtette: az utóbbi években erdei játszóteret építettek Eresztvényben, városi játszó-

tereket hoztak helyre Salgótarján városában, turistaútvonalakat takarítottak és jelekkel látták el azokat. Céljuk az, hogy mind több környezettudatos, természetszerető ember járja az erdőt, mert csak így tudnak védekezni a falopások vagy a rongálások ellen.

Az Erdők házáat – az erdőgazdálkodás hasznából és a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium erdészeti alapjából – csaknem negyvenmillió forintból hozták létre.

Feladatlap:

3. csoport: Akadálymentes otthon

Akadálymentes otthon

A polgári demokráciákban a választójog nem különböztet meg ép testű és fogyatékos szavazókat, ezért a társadalomnak minden embertársa számára egyetemlegesen biztosítania kell intézményeinek, középületeinek, köztereinek, lakóépületeinek akadályoktól mentes használhatóságát, gazdasági és technikai vívmányainak korlátozások nélküli elérhetőségét.

A legtöbb családban vagy volt, vagy van, vagy lesz – bár sohase legyen – mozgáskorlátozott ember. Így születhetünk vagy következménye lehet balesetnek, betegségnek, de gyakran csak az idős kor velejárója ez az állapot.

A mozgáskorlátozott embernek helyváltoztatása céljára segédeszközt kell igénybe vennie. Ez a segédeszköz lehet egy családtag segítő keze vagy éppen erős válla, ortopéd cipő, bot, műláb, mankó, járókeret vagy kerekesszék.

Feltételezve a családban bármelyik eszköz rendszeres használatát, az otthonát berendezni vagy berendeztetni kívánó ember merőben új feladattal kerül szembe. Ez pedig a már beidegződött arányok és méretek szükségszerű korrekciója. Ezek kisebb-nagyobb mértékű

kiigazításával lehetővé tesszük mozgáskorlátozott embertársainknak, családtagunk vagy családtagjaink számára, hogy a használati és kényelmi tárgyakat rendeltetésszerűen, önállóan birtokolják, illetve a lakás bármely helyiségét segítség nélkül elérjék és használják.

Talán a legtöbb változtatást a kerekesszékekkel közlekedő emberek lakóhelyiségeinek és berendezési tárgyaiknak méretezése igényli, ezért e témakörrel igyekszünk kiemelten foglalkozni.

Az emberek többsége pillanatnyi állapotának megfelelően építi fel házát és rendezi be otthonát annak tudatában, hogy számára leküzdhetetlen akadály nincs. Nem kell rokkantnak vagy mozgáskorlátozottnak lenni ahhoz, hogy ez ne így legyen, hiszen elég, ha gyermek születik a családba, vagy éppen egy idős szülő szorul hirtelen állandó felügyeletre – nem beszélve egy kellemetlen kéz- vagy lábtörés következményeiről –, mindjárt meglátjuk otthonunk azon fogyatékoságait, amelyekre korábban nem is gondoltunk. E hirtelen jött kellemetlen felfedezések kivédésére vagy azok enyhítésére próbálunk a továbbiakban segítségükre lenni.

Kezdjük talán az egyik leggyakoribb problémával, amellyel azonnal szembesülünk, ha mozgásunkban korlátozottak vagyunk. Ez pedig a házak vagy a lakások bejáratai, a szűk ajtónyílásokkal és a hozzájuk tartozó „elegáns” lépcsőkkel. A bejárati ajtó előtt kerüljük a lépcsők építését, inkább enyhe emelkedésű rámpával próbáljuk helyettesíteni azokat. Ha a szintkülönbségek áthidalására mégis szükség van lépcsőfokok kiépítésére, magassága a legkisebb akadályt jelentse a mozgáskorlátozott ember és segédeszköze számára.

Feladatlap:

4. csoport: Művészet mindenkinek

Sérültek színháza: a Baltazár Színház

A két éve alakult Baltazár Színház tizenegy mozgás- és értelmi sérült fiatalból áll. A Magyarországon egyedülálló színházi műhely vezetője Elek Dóra, aki párizsi színházi tanulmányai alatt egy közép-franciaországi fesztiválon találkozott először értelmi fogyatékosok előadásával.

Az általa létrehozott társulat legfőbb célja: bebizonyítani, hogy ők is képesek valódi színházat létrehozni. Hiszen számukra a színház nem csupán gyógyír, hanem csoda, amit nem lehet racionálisan megérteni, és mindezek mellett nagyon kemény munka. A Baltazár színészei sajátos helyzetüknél fogva képesek olyan dolgokra is felhívni figyelmünket, ami amúgy csak az igazán nagy színészek sajátja.

Akik Thália oldalán élnek

Egy színházi szakember mondta róluk, hogy az ő képzési modelljük közelít leginkább a kíváncshoz. Óráikat úgy állítják össze, hogy a lehető legjobban igazodjon a színész igényeihez. De emellett a jogának és a harcművészeteknek is fontos szerepük van. Elek Dóra szerint Keleten már tudták azt, amit mi itt, Magyarországon még nem.

– *Három év alatt már nagyon sok mindent elértetek. Mi a célotok?*

– Nagyon sok minden. Ez a színház azért különleges, mert a színészek sérültek. Ez egyedülálló az országban, a színészek színházi munkájukért kapják fizetésüket, mert ez egy professzionális színház. A célunk, hogy a szakma is elfogadjon minket. Először például a színházi pályázatokon nem nyertünk, a második harmadik évben azonban már igen. De a legnagyobb célunk az, hogy a társadalom egésze figyeljen fel ránk, és azok is eljöjjenek előadásainkra, akik egyébként nem járnak színházba.

– *Gondolom darabjaitok kiválasztásakor arra is figyeltek, hogy minél több embert vonzzon.*

– A darabokat nem kiválasztjuk, nem meglévő szövegeket használunk, hanem azok útközben születnek. Minden előadásunk korhatár és kategória nélküli.

– *Talán a szakma elfogadását az is jelzi, hogy a legnagyobb magyar internetes színházi portálon van a honlapotok, ahol a legnagyobbak vannak.*

– Nemcsak feltöltötték oldalunkat, de le is fordították angol nyelvre. Ez nekem nagyon fontos volt, mert megalakulásunk első pillanatától kezdve nemzetközi kapcsolatokat ápolok. Járok külföldi fesztiválokra, ahová a társulatot is viszem. Nagyon fontos volt, hogy már a kezdetekkor a lehető legnagyobb közönségünk legyen, minél többen tudjanak rólunk, és az is, hogy tanulhassunk. Külföldön ilyen társulatok már évek óta léteznek, tőlük nagyon sokat lehet ellesni. A nyáron például Lengyelországban jártunk, de most Franciaországba készülünk, ahol a Magyar kultúra éve lesz. De jó a kapcsolatunk Hollandiával, Németországgal, Belgiummal.

- *Miről szólnak a darabjaitok? Mivel szólítjátok meg a nagyérdeműt?*
- Most a Tollasbál című előadást játsszuk, amelyet a szereplők álmai szültek. Egy éven át írták álomnaplóikat, amelyek alapján összeállítottam a történetet. Nincs határozott cselekménye, az életről szól.
- *Egyik korábbi nyilatkozatodban azt mondtad, hogy a társulat tagjai ugyanolyan hús-vér emberek, mint bárki más. Köztük is szövődnek barátságok, szerelmek.*
- A társulat nagy része 20–25 éves, a bimbózó korban vannak. Miért lennének ők mások, mint mi? A következő előadásunk témája is, amit már próbálunk és talán jövőre sikerül bemutatnunk, a szerelem lesz. Aki látja őket a színpadon, észreveheti, hogy fogyatékos-ságuk teljesen háttérbe szorul, és tehetség sugárzik belőlük. Nagyon bonyolult érzelmi rendszerrel rendelkeznek, hiszen művészek, akik érzékenyebbek az átlagnál. Az emberből nagyon sok minden kitelik, akár sérült, akár nem. Aki tehetséges és a saját területén tud dolgozni, nagyon sokra viheti.

A Baltazár Színházban nem áll meg az élet. Az eddigi dokumentumfilmek mellett most épp játékfilmre készülnek. A Tollasbált vizsik filmre. Talán már a tavaszi filmfesztiválon láthatjuk is őket, immár filmvásznon.

*Az interjút Horváth László készítette (a cikk 2003-ban íródott):
www.baltazarszinhaz.hu*

3. Beszélgető kör:

Törekedjünk arra, hogy a tanulók maguk jöjjenek rá az akadálymentes környezet kialakításának fontosságára, a fogyatékos emberekkel való együttélés, együttműködés természetességére.

Ajánlott nyitó kérdés:

Mi mindenre kellene figyelni az osztályban, ha velünk járna mozgáskorlátozott (látássérült vagy másképpen sérült) tanuló?

18. forgatókönyv

Pályát választunk

1. Cél:

Szociális érzékenységgel rendelkező és a fogyatékoság ügye iránt érdeklődő tanulóknak alternatívákat felvetni a pályaválasztásra.

Néhány olyan foglalkozás megismerése, amelyben közvetlenül vagy közvetetten kerülnek kapcsolatba a fogyatékos emberekkel (gyermekkel, tanulókkal).

Kooperatív vitatechnika alkalmazásával ösztönzés a tanulók aktív részvételére, az érvelési képesség fejlesztésére.

2. Leírás:

1. feladat: Vita

a) A tanár által felvetett kérdéssel kapcsolatban a tanulók párban dolgoznak, igen-nem érveket gyűjtenek.

A kérdés:

Választanál-e olyan pályát, amelynek legfontosabb eleme a fogyatékos emberekkel kapcsolatos munka (például gyógypedagógus, gyógytornász, pszichológus, konduktor, szociális munkás, ortopéd- vagy szemészorvos stb.)?

b) A diákok megvitatják párjukkal a kérdést, az érveket és ellenérveket jegyzik.

c) Mindegyik pár csatlakozik egy másik párhoz, megbeszélik az érvcsoportokat, bővítik érveiket.

d) Minden tanuló egyénileg dönti el, hogy miként érez a témával kapcsolatban.

e) Három csoport alakul az osztály tanulóiból. (A bizonytalanok is csoportot alkotnak.)

Minden csoportban együtt beszélnek meg és választják ki a legjobb érveket álláspontjuk mellett.

f) A vita a között a két csoport között zajlik, amelyek az „igen”, illetve a „nem” köré rendeződtek. Egy-egy önkéntes ismerteti a csoport álláspontját.

g) A határozatlanok elmondják kételyeiket.

h) Még egyszer mindenki átgondolja álláspontját, és csoportot válthat. A tanár is érvelhet.

i) Minden csoport egy tagja megteszi zárónyilatkozatát.

2. *feladat*: Pályák, foglalkozások megismerése

a) A tanulók 4–5 fős csoportokat alkotnak. Minden csoport ugyanazt a feladatlapot kapja: gyűjtsék össze azoknak a felsőoktatási, középfokú intézményeknek a címét, ahol a választott szakmát megtanulhatják.

f) Nagy csoportban az osztályfőnök irányításával megbeszélik a tapasztalataikat, a pályaválasztással kapcsolatos elképzeléseiket.

3. Beszélgető kör:

A beszélgető körrel kettős célunk lehet: *egyrészt* a pályairányítás számára fogalmazhatunk meg tanulságokat, ismerhetjük meg egy-egy diák pályatervét, *másrészt* magáról a vitáról, az érvelésről, a vitában való szerepről, az egyéni élményükről való beszélgetés.

Ajánlott nyitó kérdés:

Hogy éreztétek magatokat a feladatban?

Milyen érzelmeitek, gondolataitok voltak vitatkozás közben?

A záró körben azt is megbeszélhetjük, hogy tapasztalataik alapján milyen a jó vitapartner. (Például: figyelmes és türelmes; képes átgondolni partnere álláspontját; nem ellenfelének, hanem higgadt, tárgyilagos érvelés mentén a társának tekinti azt, akivel véleményt cserél; van bátorsága belátni, ha a másiknak igaza van.)

19. forgatókönyv

Végtelen történet

1. Cél

Búcsúzás a témától, ösztönzés a továbbgondolásra, a fogyatékossgal kapcsolatos aktív, támogató magatartás kialakítására.

2. Leírás

- A diákok fogalmakat, szavakat gyűjtenek a paralimpiáról. Bárki mondhat szót, fogalmat.
- A kifejezéseket egy diák felírja flip-chartra.
- Mindenkinek van négy zsetonja, amellyel megjelölheti a számára leginkább tetsző kifejezéseket. Lehet mind a négy zsetont egy helyre tenni, de egyesével is szétszteni.
- A legtöbb szavazatot kapott szavakat közösen választjuk ki (4–5 szó legyen).
- Csoportmunkában verset írnak a kiválasztott összes szó felhasználásával. A csoportok között sorsoljuk ki a következő műfajokat: óda, fohász, csujogató, sírvers.
- A versek előadása (a csoport minden tagja szerepeljen). Utoljára hagyjuk a csujogatót.
- Búcsúzás a történet szereplőitől kommentár nélkül: rádiórészletek meghallgatása.

5. Hangfelvétel 1.25 percben, Magyar Rádió.

3. Beszélgető kör

A beszélgetés célja a felmerült problémák azonosítása, az új érdeklődések megismerése, a részvétel helyett a támogató odafordulás kialakítása.

Ajánlott nyitókérdések:

Kivel (esetleg milyen eszközzel, sportokkal stb.) ismerkednénk meg szívesen a paralimpia szereplői közül?

Milyen további terveink vannak a fogyatékos emberekkel való kapcsolat kialakítására, kapcsolattartásra?

Hogyan figyeljük a következő paralimpiai játékokat?
Meghívánk-e egy vagy több paralimpikont, hogy még jobban megismerjük az életüket? Melyik sportágból?

Jelentkezés és időpont-egyeztetés:
Magyar Paralimpiai Bizottság Titkársága
1146 Budapest Istvánmezei út 1–3.
Telefon: 06 1 460 6803
Fax: 06 1 460 6804
E-mail: h.paralympic@acenet.hu
Honlap: www.hparalimpiai.hu

Ajánlott feladatlap a témától való búcsúra:

Lele a 2008-as pekingi paralimpiai játékok kabalája. A *Lele* szó a kínai nyelvben boldogságot jelent.

Százezer önkéntes jelentkezését várják a pekingi szervezők a 2008-as olimpiai és paralimpiai játékokra (70 000-et az olimpiára, 30 000-et a paralimpiára). 2006 augusztusától 2008 áprilisáig lehet jelentkezni interneten és postán egyaránt. A szervezők önkéntes segítőköt is igénybe vesznek, akiknek kötelező az idegen nyelv-tudás, illetve feltétel a nagykorúság. Feladataik a protokoll irányítása, tolmácsolás, szállítás, a közönség irányítása stb.

Ha a tanítványaik találkozoznának paralimpikonokkal, ennek részletiről információkat szerezhetnek a www.hparalimpia.hu honlapon, továbbá:

Magyar Paralimpiai Bizottság
1146 Budapest, Istvánmezei út 1–3.
Telefon: 06-1-460-68-03
Fax: 06-1-460-68-04
e-mail: h.paralympic@acenet.hu

Kedves Tanárnő! **Kedves Tanár Úr!**

A parasport hősei tanulmányaikat többen speciális (gyógypedagógiai) intézményekben, de nagyon sokan többségi iskolákban (általános iskola, gimnázium, szakközépiskola, szakiskola) végezték.

Napjainkban a sérült emberek aktív társadalomba illeszkedéséhez a fogyatékkal kapcsolatos kérdések megközelítése az integrációt, az együttnevelést tekinti kulcskérdésnek.

Nagyon nehéz az egyéni szükségletek sokféleségét kielégíteni úgy, hogy a nevelés-oktatás-fejlesztés mindenki számára a leoptimálisabban valósulhasson meg.

A tanulók közötti különbségek kezelésére csakis a kiemelkedő színvonalú tanárok képesek. Az Önök előtt álló időszak a pedagógiai szakmai megújulás számára lehetőségeket és kihívásokat teremt.

3. FEJEZET

Kalauz az alkalmazott fogalmak értelmezéséhez Magyarázatok Oktatás és sport

Miért van éppen napjainkban jelentősége az integrációnak?

A magyarországi gyógypedagógia tudományos megalapozói a XX. század elején az orvostudományra, a kísérleti pszichológiára és a gyermektanulmányozásra építették munkásságukat.

Napjainkban az orvosi-biológiai megközelítéssel szemben erősödik a nevelési-társadalmi megközelítés. Mindenütt megjelenik oktatáspolitikai célként az integráció, a decentralizáció erősödése, a finanszírozásra fordított kiemelt figyelem.

A nemzetközi gyakorlatban jelentkező együttnevelési irányzat hatására az 1980-as évektől kezdődően egyre erősödött az integrációs törekvés hazánkban is. Ma már az jellemzi a közoktatást, hogy a legtöbb területen működnek együttnevelő (befogadó) intézmények, így lassan bővülnek a képzési formák között a választási lehetőségek.

A közoktatási törvény nem foglal állást abban a kérdésben, hogy a sajátos nevelési igényű gyermeket külön az e célra létrehozott gyógypedagógiai intézményben, osztályban vagy a többiekkel együtt kell nevelni, oktatni. *Lehetővé teszi mindkét megoldást*, kritériumként a sajátos neveléshez, oktatáshoz szükséges személyi és tárgyi feltételek meglétét határozza meg.

Kik a sajátos nevelési igényű tanulók?

Az OECD által készített nemzetközi összehasonlító tanulmány¹ a speciális oktatási szükségletnek három nagyobb csoportját különbözteti meg. Ennek értelmében az „A” kategóriába tartoznak a szervi rendellenességen alapuló fogyatékosságból, a „B” kategóriába a nem szervi rendellenességen alapuló tanulási nehézségekből fakadó szükségletek, a „C” kategóriába pedig az olyan speciális szükségleteket sorolják, melyek alapja

¹ Special Needs Education, www.european.agency.org, 2000.

valamilyen társadalmi, kulturális vagy nyelvi jellemző (például kisebbségek vagy bevándorlók). Magyarországon a *sajátos nevelési igényű* tanulók a testi, érzékszervi, értelmi, beszéd fogyatékos, autista/autisztikus, halmozottan fogyatékos, valamint a pszichés fejlődés zavarai miatt a nevelési, tanulási folyamatban tartósan és súlyosan akadályozottak.²

A nevelésüket-oktatásukat végző iskola a helyi tantervének elkészítésénél a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelveit³ is figyelembe veszi.

Az együtt oktatott tanuló egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációját központilag kiadott egyéni fejlődési lapon dokumentálja.

Miért van szükség integrációra?

A magyarországi gyógypedagógiai nevelés születésénél sok emberbarát volt jelen. Segítő szándékuk által vezérelve alakultak ki a speciális intézmények, tanítottak a gyógypedagógusok és fejlődött a gyógypedagógiai oktatás tartalmi, módszertani eszköztára. Céljuk mindenkor a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók speciális szükségleteihez alkalmazkodó nevelési-oktatási feltételek megteremtése volt, és nem az intézményes elkülönítés szándéka. Magyarországon jelenleg zajlik a hagyományos forma egyedüliségének feloldása olyan értelemben, hogy csak azok a tanulók részesüljenek speciális intézményi ellátásban, akiknek állapota ezt kívánja, a többiek a „többségi” oktatási intézménybe kerüljenek beiskolázásra. Jogosnak látszik a feltevés: ha minden ilyen előkészített, rendszerbe foglalt volt, akkor miért van mégis szükség integrációra?

A sérült emberek aktív társadalomba illeszkedése érdekében erősödik az a vélemény, amely a fogyatékosággal kapcsolatos kérdésekben az integrációt tekinti kulcskérdésnek. Mára már nem az az alapvető kérdés, hogy a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelése együtt történjen-e ép társaikkal, vagy külön a speciális intézményekben. A kérdés így módosult: hogyan?

² A 2007-es évben a szabályozás átdolgozásra kerülnek.

³ 2/2005. III. 1. kormányrendelet.

Miért? Egyrészt azért, mert a fogyatékos emberek maradéktalan társadalmi befogadásában az elsődleges és leghatékonyabb eszköz az a szemléletváltás, amely hozzájárul a fogyatékoság körüli előítéletek, félelem, tartózkodás, nemtörődömség, sajnálkozással telített odafordulás felszámolásához. Másrészt azért, mert az információs társadalom fejlődése lehetővé teszi, hogy a fogyatékoság nem az alkalmatlanságot, a képességek hiányát jelenti, hanem egy olyan helyzetet, amelyben a környezet alakításával az emberek életminősége – a fogyatékos emberek életminősége is – javulhat, ezért egyre nagyobb a lehetőség a találkozásra, a társadalmi beilleszkedésre.

Mit jelent az integráció (együttnevelés)?

Az integráció általános megközelítése azt jelenti, hogy a sajátos nevelési igényű gyermekek, fiatalok beilleszkednek ép társaik közé. A nevelésben-oktatásban megvalósuló integráció során kerül sor a beilleszkedésre a többségi nevelési-oktatási intézménybe. A sajátos nevelési igényű tanulók oktatását oly módon kell kiterjeszteni, hogy a gyermekek a többségi iskolákban részesülhessenek oktatásban, amennyiben a szülők ezt akarják, és amennyiben a speciális intézmény gondoskodása nem feltétlenül szükséges része a fejlesztésnek.

A sajátos nevelési igényű gyermek–tanulók együttnevelésekor az iskola arra keresi a választ, hogy hogyan lehetséges a tanulási folyamatokban minden gyermek (tehetséges és sajátos nevelési igényű) közreműködő részvételét egyéni képességének és fejlődési ütemének megfelelően biztosítani. Átgondolják a tanterv megvalósításának szervezeti kereteit és azokat a feltételeket, amelyekkel minden tanuló haladását lehetővé teszik. Ezek az intézmények nemcsak a sajátos nevelési igényű tanulók befogadására alkalmasak, hanem kezelni tudják az átlagtól bármilyen módon eltérő gyermekek (tehetséges, szorongó, lemaradó, újrakezdő) együttnevelését is. Az inkluzív nevelés-oktatás szakmai és szakmaközi együttműködések során valósulhat meg. Célja, hogy a sajátos nevelési igényű gyermekek olyan iskolában tanulhassanak, amelyik alkalmas a befogadásra, ahol átgondolják az együttnevelés megvalósításának szervezeti és tartalmi kereteit és azokat a feltételeket, amelyekkel valamennyi tanuló haladását biztosítani tudják.

Hogyan támogatja a speciális (gyógypedagógiai) intézmény az integrációt?

Szervezeti változások

A tanulói összetétel változásának és az integráció elterjedésének hatására a speciális iskolák szervezetében markáns változások jöttek létre. Egyrészt az iskolai (oktatásra koncentráló) funkció aránya lényegesen csökkent és a tanulói összetétel változásának következtében jelentősen át is alakult, másrészt megjelentek azok a szolgáltatások, amelyek direkt módon is elősegítik az integrált nevelést. Egyaránt kihívás és lehetőség tehát, hogy az integrált nevelés terjedésével a speciális kompetenciák erőteljesebb megjelenését segítse a többségi iskolákban (az iskolarendszerben) is. A speciális intézményekben dolgozó gyógypedagógusok szaktudását az integrált nevelés elterjedésével a többségi intézményekben igénylik is. A meglévő gyógypedagógiai tudás (pl. fejlesztő programok alkotása, terápiák alkalmazása, tanácsadás) segíti az integrált oktatásban részt vevő sajátos nevelési igényű gyermekeket, tanulókat,⁴ pedagógusokat.

Szakmai szolgáltatás

Az oktatáspolitikai fejlesztések célkitűzése, hogy a sajátos nevelési igényű gyermekek számára olyan, optimális képzési kínálatot nyújtson, amely a lehető legnagyobb mértékben illeszkedik az individuális igényekhez, képességekhez és tanulási előfeltételekhez, és hozzáférhetővé teszi számukra a többségi oktatási rendszer kínálatait. A többször módosított 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról lehetőséget ad Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmények (a továbbiakban EGYMI) létrehozására. A 33. § értelmében az EGYMI hozható létre a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók többi gyermekkel, tanulóval együtt történő nevelésének, oktatásának segítése céljából.

⁴ Mesterházi Zsuzsa: *Háttéranyag a Jelentés a közoktatásról című kötethez*. Budapest, OKI, 2003.

Céljaival összhangban elláthatja a pedagógiai szakszolgálat feladatait, az utazószakember-hálózat működtetését.⁵ *Feladatai lehetnek:* a gyógy-pedagógiai tanácsadás, a korai fejlesztés és gondozás; a fejlesztő felkészítés; a logopédiai ellátás; a konduktív pedagógiai ellátás, a gyógytestnevelés tevékenységei. Vállalhatja még a pedagógiai-szakmai szolgáltatás⁶ feladatait – például a szaktanácsadást, amelyben feladata az oktatási, pedagógiai módszerek megismertetése és terjesztése; a pedagógusok képzésének, továbbképzésének és önképzésének segítése, szervezése. Működtethet tanuló tájékoztató, tanácsadó szolgálatot, amelynek feladata a tanulók, a tanulóközösségek, a diákönkormányzatok segítése, a jogaik érvényesítéséhez szükséges ismeretek nyújtásával, tanügy-igazgatási, közgazdasági, jogi stb. információk közvetítésével. Az intézmény keretén belül óvodai, általános iskolai feladatot ellátó intézményegységet is működtethet.

A speciális intézményekben pedagógus-továbbképzésre, a szülőkkel való kommunikáció minőségének, tartalmainak átgondolására és segítségre, szakmai és szakszolgálati teendők ellátására nyílik lehetőség. Így a korábbi elkülönült intézmények forrásközpontokká (képző-szolgáltató intézményekké) alakulhatnak, ahol megtörténhet a szakmai támogatási rendszerek kiépítése. Érdeünk, hogy ez a legjobb speciális intézmények bázisán történjen meg.

Hogyan valósítja meg a befogadó (többségi) intézmény az integrációt?

Az út, amelyik a befogadó (inkluzív) iskolák kialakításához vezet, többféle is lehet. Egyrészt az innovációra, az új elvárásoknak való megfelelésre nyitott iskolák szervezeti és tartalmi kereteik átalakításával alkalmassá válnak a kompetenciák fejlesztésére, a fejlesztési programok befogadására, és ebből adódóan a különböző gyermekek, így a sajátos nevelési igényűek és ép társaik együtt megvalósuló nevelésére-oktatására is. Azok az

⁵ Köznevelési törvény 34. § a), b), e), g) és h).

⁶ Köznevelési törvény 36. § (2) bekezdésének b)–e) és g).

iskolák, amelyek lépéseket tesznek a kompetenciák fejlesztésére orientált pedagógiai gyakorlat kialakítására, olyan befogadó közeget tudnak teremteni, ahol együttes fejlesztéssel, együttneveléssel biztosítani tudják a tanulók individuális fejlődését.

Jelentős szerepet kap ebben a tanárok szociális érzékenysége, empátiája, az eltérések elfogadásának, a különbségek kezelésének a képessége. Szakmai kompetenciájuk, a gazdag módszertani repertoár, a megfelelő segédanyagok megléte segíti a sokféleség kezelését. A multidiszciplináris tanári és szakértői teamek *együttműködése* a problémamegoldásban, az egymást segítő tanulók, a csoportos tanulás, a rugalmas tanulásszervezés megvalósítása nem csak a sajátos nevelési igényű tanulók befogadásának kedvez. A pedagógiai gyakorlat gazdagodik az alternatív utak kínálatával, a *hatékony* tanítás megvalósulásával, az igényesség folyamatos jelenlétével. A folyamatos mérés és visszajelzés, az ennek alapján elkészített egyéni tanulmányi terv és megvalósulásának mindennapi nyomon követése, az egyéni tanulási utak kimunkálása a tanulók eredményes fejlesztésének alapja. A *támogató környezet* iskolákon belül és kívül egyaránt fontos, az igazgató, a helyi irányítás, a helyi közösségek, a szakmai szervezetek tehetnek ezért a legtöbbet.

Ahol az együttnevelés húszéves múltra tekint vissza

A középiskolai integráció tudatos vállalása még nem általános hazánkban. Budapesten, a zuglói Neumann János Számítástechnikai Szakközépiskola és Gimnázium fiatal intézmény. A középiskola alakulása évében, 1988-ban fogadott testi- és érzékszervi sérült tanulókat. Jelenleg több mint negyven sajátos nevelési igényű tanuló (mozgáskorlátozott, látássérült és hallássérült) tanul az intézményben. A nevelőtestület állásfoglalása szerint az együttnevelés gondolatát a társadalmi környezet sugallta. A tanulók egy része középiskolai osztályban, egy része pedig szakképző osztályban tanul. Általános elv, hogy az integrációban önként feladatot vállaló tanár úgy oldja meg az óra szervezését, hogy az osztály minden tagjának fejlődését megvalósítsa. A tanárok munkáját gyógyterápiások is segítik.

„Az Ifjúsági Innovációs Versenyen egy budapesti középiskola diákjai 1995-ben és 1996-ban a világszerte csapat tagjai voltak (3 fő). Az általuk kifejlesztett Braille-nyomtató és órai jegyzetelő gép 103 projekt közül nyert. A diákok saját találmányukat valósították meg, melynek lényege, hogy a nem látók részére bármilyen számítógéppel szerkesztett szöveg azonnali »kinyomtatását« és »olvashatóságát« teszi lehetővé. 1996-ban első díjat nyert pályamunkájuk: a Braille-dokumentumok számítógépes feldolgozása, 1997-ben pedig a Laslo Emil által kifejlesztett Braille-kijelző című pályázat aratott elismerést. A Braille-kijelző a számítógép képernyőjén lévő szöveg megjelenítését biztosítja egy lapon, melyen egy speciális egeret lehet mozgatni. Mágnesek segítségével az egéren elhelyezett kis gombok föl-le mozgathatók, ezáltal a Braille-írásnak megfelelő inger keletkezik az olvasó ujjban. Így a nem látók is tudnak olvasni a monitoron.»⁷

⁷ Zseák Sándorné: Minimális kedvezmény, maximális segítség. In: Kőpatakiné Mészáros Mária (szerk.): *Befogadó iskolák, elfogadó közösségek*. Budapest, OKI, 2003.

Oktatás: a speciális intézményrendszer kialakulásához vezető út

Magyarországon az általánosan képző intézményrendszer mellett a XIX. századtól kezdődően kialakult a speciális intézmények rendszere, amelyek a sajátos nevelési igényű tanulók⁸ nevelését-oktatását vállalták – egyre inkább szakosodva, specializálódva, magas szakmai színvonalon látva el a feladatukat. Az elkülönített intézményhálózat kialakítása arra a meggyőződésre épült, hogy a hasonló problémákkal küzdő gyermekek a számukra előnyösebb, speciális feltételek mellett jobban fejlődhetnek.

A hazai közoktatási gyakorlatban a két rendszer (többségi és speciális intézményrendszer) teljesen elkülönült egymástól, ám a cél a speciális intézményekben mindvégig a társadalmi integráció volt és maradt.

Az együttnevelésnek, a sajátos nevelési igényű tanulók integrációjának a többségi intézményben történő gyakorlati megvalósítására Magyarországon a közoktatási törvény először 1993-ban adott lehetőséget.

A közoktatásban érdekelt szakmai szereplők mindannyian – gyógypedagógusok, tanítók, konduktorok, tanárok, óvodapedagógusok, szakértők, szaktanácsadók, intézményvezetők és fenntartók, oktatásirányítók – a sajátos nevelési igényű tanulók támogatásán munkálkodnak. A támogatás persze akkor éri el a kitűzött célját, ha azonos irányban hat, azonos cél mentén – lehetőleg úgy, hogy figyelembe veszi az egyéni sajátosságokat, igényeket, és ehhez képest hozza létre a leginkább támogató környezetet –, bevonva a döntésbe magukat az érintetteket is.

⁸ Azoknál a gyermekeknél, akiknek nevelhetősége eltér a többi gyermek nevelhetőségétől, sajátos nevelési igényről beszélünk. Az ebbe a csoportba tartozó gyermekek nevelése-oktatása eredményességének érdekében az óvodai, iskolai követelmények módosítását és a szokásostól eltérő, nagyobb mértékű pedagógiai segítségnyújtást kell biztosítanunk.

A speciális intézményrendszer megszületése

A forradalmak (angol és francia) idején készültek az első iskolatörvény-tervezetek, amelyek ideálja a kivétel és megkülönböztetés nélküli, általános, ingyenes, kötelező alapfokú iskoláztatás törvénybe iktatása volt. Bár ez a 18. és 19. században még sehol sem valósult meg, deklaráltan minden állampolgárra érvényes volt. A törvények egyikében sem találunk a fogyatékos, a sérült gyermekekre vonatkozó paragrafusokat. A sajátos nevelési igényű tanulók ellátását, nevelését-oktatását biztosító elkülönített intézményrendszer azért jelent meg világszerte, mert a róluk való gondolkodás a többségi intézményekben nem valósult meg, a fogyatékosnak minősített gyermekek oktatásáról nem szólt a törvény.

A francia forradalom után a Convent olyan oktatási törvényt szentesített, amely siketekre és vakokra is kiterjesztette az alsó fokú iskolázás jogát. A törvényhozók azért döntöttek így, mert siketek és vakok számára magánjelleggel már 1770-ben, 1784-ben létesült – jótékonyági segítséssel – speciális intézmény. Az akkor még fel sem merült, hogy a tanulók többségi iskolába járjanak.

Valentin Haüy (1745–1822) francia hivatalnok, gyogyepedagógus volt a világ első vakok iskolájának megszervezője. Nyelvészeti tanulmányokat folytatott Párizsban, és mint külügyi alkalmazott dolgozott a minisztériumban. Haüy elvitathatatlan érdeme, hogy előtte a vakok általános taníthatóságának lehetősége sehol kimondva vagy elismerve nem volt, habár egyes kitűnő képességű vak egyének már jóval korábban nem kis mértékben feltűntek anélkül, hogy a közvéleményt sorstársaik irányában megváltoztatták volna. A gondolat megszületésének pillanatát az emlékezők 1784-re teszik, arra az időpontra, amikor Haüy megismerkedett Paradies Teréziával, egy tizenkét éves vak lánnyal, aki Párizsban kitűnő zongorajátékával tűnt fel.

A pesti vakok intézetének alapítási eszméje Bécsből, Klein Jánostól eredt, „kinek buzgalma folytán majd az összes birodalmi intézetek alapítottak”.⁹

⁹ Mihályik Szidor: *A pesti vakok intézete*, Budapest, 1870.

Az intézet alapítói között voltak: gróf Batthyány János, Ebner József lelkész, Pest megye tisztkara, Szabadka város tanácsa, báró Wesselényi Miklós, gróf Zichy Károly. Az intézeti összes alapítvány száma akkor 87 darab volt.

Az „Intézeti Alapszabályok” A) fejezetének I. pontja így határozza meg az intézet célját: „Célja az intézetnek a vaknövendékeket erkölcsileg jámbor és polgárilag használható emberekké képezni [...] és noha nem tagadhatni, mikép az embernek szellemi kimíveltetése elsőbbséget érdemel: mind a mellett illő tekintetben tartva azt, hogy a pesti vakok intézetébe rendszerint szegényebb sorsú gyermekek vétetnek fel, annál fogva legfőképp a kézimunkára való tanítás és kiképeztetés, annyira, hogy a növendék az intézetből kilépte után maga kereshesse élelmét, kiváltképpen fő figyelmet igényel.”

Frim Jakab (Körmend, 1852. máj. 1. – Budapest, 1919. ápr. 29.) Budapesten szerzett tanítói oklevelet. Az első volt hazánkban, aki az értelmi fogyatékosok számára intézetet létesített, és nevelésükkel kezdett foglalkozni. 1875-ben Hollandiában, Oroszországban, Prágában tanulmányozta az értelmi fogyatékosok nevelési intézményeit. Ugyanaz évben Rákospalotán megnyitotta Munka címmel intézetét fogyatékos értelmű gyermekek számára, amelynek neve 1877-től „Első magyar hülyenevelő- és ápoló intézet” lett. 1879-ben a párizsi világkiállításon érdeméremmel tüntették ki.

A tanszemélyzet pedagógusokból állt, orvosok segítették a mindennapi működést. Legelső gyógypedagógusaink Bécsben, az ott 1799 óta működő siketnémák intézetében sajátították el az akkor szükségesnek ítélt ismereteket. A jelentkezésre kiírt pályázat szövege megfogalmazta: a jelentkező legyen kitűnő és nagyon szelíd magaviseletű, a szerencsétlenek iránt viseltessen őszinte szeretettel.

A Magyarországon kétszáz évnél is hosszabb múltú intézményes gyógypedagógiai nevelés-oktatás lépcsőí:

- 1802-ben nyílt meg Vácott a Siketek Nevelőháza.
- 1825-ben kezdte meg működését Pesten a Vakok Intézete.
- 1875-ben megkezdődött a közép súlyos és súlyos értelmi fogyatékosok intézményi nevelése.

- 1891-ben a beszédsérültek képzése indult el.
- 1900-ban az értelmi fogyatékosok intézményes nevelése-oktatása kezdődött meg.
- 1903-ban létrejött a Nyomorék (mozgáskorlátozott) Gyermek Országos Otthona és Egylete Budapesten.
- az 1921-es oktatási törvény előírta a képezhető fogyatékosok tankötelezettségét, ennek nyomán megkezdődött a nagyothalló gyermekek, majd a gyengénlátók iskolai képzése.
- 1948-tól – az iskolák és egyéb intézmények államosítását követően – a fogyatékosok ellátását közvetlenül az állam vállalta magára.

Az 1980-as évekre differenciált gyógypedagógiai intézményrendszer épült ki hazánkban:

- óvodák a vak, a siket, a mozgáskorlátozott, a beszéd fogyatékos, valamint a középsúlyosan értelmi fogyatékos (imbecillis) gyermekek számára,
- iskolák a testi, az érzékszervi, valamint a halmozottan fogyatékos tanulók számára.

A testi, érzékszervi és beszéd fogyatékos gyermekek számára működő valamennyi intézmény országos, illetve több megyére kiterjedő, az értelmi fogyatékos tanulók iskoláinak többsége pedig megyei felvételi körzettel, diákotthonnal közös igazgatásban (bentlakásos formában) működött.

Az értelmi fogyatékos tanulókat nevelő-oktató általános iskolák „zárt” iskolatípusként működtek az oktatásról szóló 1985. évi I. törvény megjelenéséig, hiszen az ott szerzett végzettség továbbtanulásra jelentkezésre nem jogosított fel. 1985-ben új intézményként megjelent a középfokú képzést adó speciális szakiskola mint a „többi tanulóval együtt nem oktatható fiatalok” képzését lehetővé tevő intézmény.

Sport

A siketek sportja

A siketek számára külföldön és hazánkban egyaránt a speciális iskolákban alakultak meg a sportklubok. A nemzeti sportszövetségek jóval később jöttek létre.

A nemzetközi versenyeket először klubok között tartották. Ilyen események voltak a Berliini Siket Sportklub 1900-ban és a bécsi Siket Sport Klub 1904-ben tartott versenyei.

A Magyar Siketek Sportklubja Budapesten 1912 májusában alakult meg.

E. Rubens-Alcais, egy siket francia férfi igen keményen dolgozott azon, hogy az akkoriban már létező hat hivatalos nemzeti szövetséggel elfogadtassa azt az elképzelést, hogy vegyenek részt a Nemzetközi Csöndes Játékokon, az olimpiai játékok siket változatán. Az első ilyen Játékokat Párizsban tartották 1924-ben. A részt vevő nemzetek Belgium, Csehszlovákia, Franciaország, Nagy-Britannia, Hollandia és Lengyelország voltak. Olyan országok versenyzői is részt vettek a játékokon, ahol abban az időben még nem volt a siketeknek nemzeti szövetsége: Magyarországról, Olaszországból és Romániából.

Közel a párizsi Bois de Vincennes-hoz 1924. aug. 16-án hét nemzet, köztük a magyar részvételével összegyűlt a Café de la Porte Dorée-ban. A résztvevők megalapították a „Csöndes Sportok Nemzetközi Bizottságát”.

A második Csöndes Játékokat 1928-ban Amszterdamban tartották, ahol a magyar Kraszner Vilma óriási sikert aratott, mert az 50 m hátúszó, a 200 m gyorsúszó, és a 100 m mellúszó számokban szerzett érmet.

1937-ben Budapesten rendezték meg a siket sportolók 7. kongresszusát. A budapesti Festetics utcai siketnéma-intézet fennállásának 30. és a Siket Sport Club alapításának 25 éves jubileumán 14 nemzet 114 külföldi képviselője jelent meg.¹⁰

A látássérültek sportja

A látássérültek parasportja nagyon fiatal, történetének kezdetei a II. világháború utáni korba nyúlnak vissza.

1946-ban Németországban és Ausztriában alakult ki, Sett Reindl és Hans Lorensen munkája révén. A háborúban megvakult veteránok számára találták ki, a katonák kondíciójának ápolására és a megváltozott életminőségük fejlesztéséhez alkalmazták.

¹⁰ Vasák Iván: Siketek sportja. *Fejlesztő Pedagógia*, 13. évf., 2002/4–5, 84–91.

A látássérültek hazánkban a sakk sportágban kezdtek sportolni. A kezdet itt is a speciális iskolai körülmények között, az akkori Vakok Tanintézetében, a kezdeményező az 1940-es évek végén a vak zenetanár Zichó József volt. A látókkal integrált versenyek eredményeképpen 1950-ben a Vakok Szövetségének (érdekvédelmi) támogatásával szakosztályt alapítottak.

1957-ben megalakult az atlétikai szakosztály, 1959-ben a sakkozás jelentősége is megnőtt, és a csörgőlabda sportág megalapítása óta (1981) a csapatjáték is szerepet kapott.

A Vakok Nemzetközi Sakkszövetsége 1960-ban, a Vakok Nemzetközi Sportszövetségének 1981-ben történt megalakulása nagy lendületet adott a nemzetközi és hazai fejlődésnek

Az 1976-ban a torontói paralimpiai játékokon szerepeltek először látássérült sportolók.¹¹

A mozgáskorlátozottak sportja

Hazánkban 1929-től származtatható a mozgáskorlátozottak szervezett sportolása. A Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon jogelődje, a Nyomorék Gyermekek Országos Otthona (1903) tanulói számára az ott dolgozó orvosok és pedagógusok

felismerték a sport rehabilitációs értékét és embert formáló erejét. Ennek érdekében 1929-ben megalakították a Nyomorékok Sport Egyesületét (NYSE). A rendszeres iskolai gyógytornán és a sportfoglalkozásokon, a háziversenyeken keresztül jutottak el az „épek integrált” budapesti sportversenyeihez, az asztalitenisz, az atlétika és a labdarúgás sportágakban.

A II. világháborút követően a „Nyomorék Otthonban” megszüntették a magas, európai elismertséggel működő komplex rehabilitációs te-

¹¹ Dénes József: A látássérültek sportja. *Fejlesztő Pedagógia*, 13. évf., 2002/4–5, 26–27. A látássérültek sportjának kialakulása és eredményei. In: *Paralimpiai történetek*, az MPB kiadványa, 2005, 425–828.

Páni Róbert: A csörgőlabda. *Fejlesztő Pedagógia*, 13. évf., 2002/4–5, 30–31.

vékenységet, és egyben az intézmény-együtttest is. Az otthon európai hírnevét a tanítás-gyógyítás-képzés mellett a sport komplex terápiás ellátásának is köszönhette. Az intézmény széthullását az akkori (1945–1952) politikai döntések következményeként lehet csak értékelni. Egészen az 1960-as, 1970-es évekig mozgássérültnek lenni Magyarországon egyet jelentett a *persona non grata* státussal.

Az egyéni próbálkozásokat követően Fejes András és Tauber Zoltán, a Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon tanárai és diákjai 1970-ben megalakították a mozgáskorlátozottak – Halassy Olivérről, a lábszár-amputánált kétszeres olimpiai bajnokról elnevezett – sportegyesületét (HOSC). Az intézmény akkori igazgatója, Zsótér Pál és Vámos Károlyné, Bartos Judit (dr. Benczur Miklósné), Hajdú Levente tanárok, az iskola diáksága, az intézményen kívüli, de akkor már egyénileg sportoló mozgáskorlátozottakat is bevontak a sportegyesület alapításába.

Az első sportágak az asztalitenisz, az íjászat, a sakk és az ülőröplabda voltak, majd később az úszás, a teke és a kispályás labdarúgás szakosztályaiban kezdődött újra a munka. Az első nagyszabású hazai nemzetközi sportversenyt – spartakiádott – a Halassy Olivér Sport Club (HOSC) szervezte 1971-ben Gödöllőn, amelyen lengyel, jugoszláv, svéd és NSZK-beli sportolók vettek részt. A magyar színeket a HOSC sportolói kívül a szintén 1970-ben, Szilvási Lajos irányításával megalakult miskolci Akarat Sportegyesület mozgáskorlátozott sportolói képviselték.

Külföldön először hivatalosan – az akkori állami sporthivatal engedélyével – a svédországi Solna játékokon, majd a 23 ország részvételével 1975-ben megrendezett franciaországi világversenyen, a saint-étienne-i világjátékokon képviselte magyar mozgáskorlátozott sportoló hazánkat. A világjátékok magyar sikerének (8 arany-, 7 ezüst-, 12 bronzérem) köszönhetően meghívás érkezett a HOSC-hez az 1976. évi Torontoolimpiára.

Hazánk csak 1983 óta rendelkezik nemzetközi sportszervezet tagsági jogával, mert csak ekkor csatlakozhatott a Mozgáskorlátozottak Nemzetközi Sportszövetségéhez.

Az 1980-as évektől sorra alakultak a hazai sportegyesületek Egerben, Pécsen, Nagykanizsán, Kaposváron, Nyíregyházán és Debrecenben.

A sportágankénti országos bajnokság rendszerét az addigi szombathelyi Savaria-, a miskolci Avas- és a budapesti spartakiádok, bajnokságok, kupák megtartása mellett vezették be. Erre az időszakra tehető az utánpótlással való országos szintű foglalkozás és játékrendszerek megindítása is. 1984-ben rajtolt, és a mai napig is tart a Sportolj velünk! gyermekverseny-mozgalom, amely évente 200–300 mozgáskorlátozott gyermeket mozgósít.

Éremtáblázatok

Magyar paralimpiai éremtáblázat					
			Arany	Ezüst	Bronz
I.	Róma	1960	–	–	–
II.	Tokió	1964	–	–	–
III.	Tel Aviv	1968	–	–	–
IV.	Heidelberg	1972	–	–	1
V.	Toronto	1976	1	–	1
VI.	Arnheim	1980	–	–	–
VII.	New York	1984	13	11	5
VIII.	Szöul	1988	–	57	–
IX.	Barcelona	1992	4	3	4
X.	Atlanta	1996	5	2	3
XI.	Sydney	2000	4	5	14
XII.	Athén	2004	1	8	9
Összesen			28	34	44

Aranyérmeseink				
1.	Tauber Zoltán	asztalitenisz	1976	Toronto
2.	Dr. Tóth András	úszás (50 m hát)	1984	New York
3.	Stettner Ferenc	úszás (100 m hát)	1984	New York
4.	Jeszenszky Attila	úszás (200 m vegyes)	1984	New York
5.	Jeszenszky Attila	úszás (100 m mell)	1984	New York
6.	Jeszenszky Attila	úszás (100 m gyors)	1984	New York
7.	Stettner Ferenc	úszóváltó (4 x 50 m)	1984	New York
	Pálinkás László Jeszenszky Attila Tory György			
8.	Hoffmann Judit	úszás (100 m mell)	1984	New York
9.	Oláh József	atlétika (magasugrás)	1984	New York
10.	Szabó Tibor	atlétika (súlylökés)	1984	New York
11.	Dukai Géza	úszás (100 m mell)	1984	New York
12.	Dukai Géza	úszás (100 m gyors)	1984	New York
13.	Dukai Géza	úszás (100 m pillangó)	1984	New York
14.	Dukai Géza	úszás (200 m vegyes)	1984	New York
15.	Szekeres Pál	vívás (tőr)	1992	Barcelona

16.	Becsey János	úszás (50 m gyors)	1992	Barcelona
17.	Becsey János	úszás (100 m gyors)	1992	Barcelona
18.	Vereczkey Zsolt	úszás (50 m hát)	1992	Barcelona
19.	Szekeres Pál	vívás (tőr)	1996	Atlanta
20.	Szekeres Pál	vívás (kard)	1996	Atlanta
21.	Sasváriné Paulik Ilona	asztalitenisz	1996	Atlanta
22.	Vereczkey Zsolt	úszás (50 m hát)	1996	Atlanta
23.	Zámbó Diána Ráczkó Gitta Járomi Mónika Engelhardt Katalin	úszóváltó (4 x 50 m vegyes)	1996	Atlanta
24.	Pásztory Dóra	úszás (200 m vegyes)	2000	Sydney
25.	Vereczkey Zsolt	úszás (50 m hát)	2000	Sydney
26.	Sánta Krisztián	úszás (100 m hát)	2000	Sydney
27.	Sánta Krisztián Szedő Tibor Majer Gábor Rácz János	úszóváltó (4 x 50 m vegyes)	2000	Sydney
28.	Pásztory Dóra	úszás (200 m vegyes)	2004	Athén

Ezüstérmeseink

1.	Stettner Ferenc	úszás (100 m pillangó)	1984	New York
2.	Szabó Tibor	atlétika (diszkoszvetés)	1984	New York
3.	Szabó Tibor	atlétika (gerelyhajítás)	1984	New York
4.	Tory György	atlétika (súlylökés)	1984	New York
6.	Király Józsefné	atlétika (gerelyhajítás)	1984	New York
7.	Király Józsefné	atlétika (diszkoszvetés)	1984	New York
8.	Majsai Károly	asztalitenisz (csapat)	1984	New York
	Kovács Győző Szepesi Attila			
9.	Hoffmann Judit	úszás (100 m hát)	1984	New York
10.	Czut Gábor	atlétika (gerelyhajítás)	1984	New York
11.	Németh László	atlétika (ötpróba)	1984	New York
12.	Nánási István	atlétika (súlylökés)	1988	Szöul
13.	Nánási István	atlétika (diszkoszvetés)	1988	Szöul
14.	Szepesi Attila	asztalitenisz	1988	Szöul

15.	Nagy Dénes	atlétika (súlylökés)	1988	Szöul
16.	Tory György	úszás (100 m gyors)	1988	Szöul
17.	Laki Anikó	úszás (100 m mell)	1992	Barcelona
18.	Engelhardt Katalin	úszás (50 m pillangó)	1992	Barcelona
19.	Sasváriné Paulik Ilona	asztalitenisz (csapat)	1992	Barcelona
	Pusztafiné Kovács Judit			
20.	Pálfi Judit	vívás (tőr)	1996	Atlanta
21.	Járomi Mónika	úszás (50 m pillangó)	1996	Atlanta
22.	Becsey János	úszás (200 m vegyes)	2000	Sydney
23.	Sánta Krisztián	úszás (100 m gyors)	2000	Sydney
24.	Pálfi Judit	vívás (párbajtőr)	2000	Sydney
25.	Sánta Krisztián	úszás (50 m pillangó)	2000	Sydney
26.	Sánta Krisztián	úszás (50 gyors)	2000	Sydney
27.	Pásztory Dóra	úszás (100 m pillangó)	2004	Athén
28.	Pásztory Dóra	úszás(100 m hát)	2004	Athén
29.	Kovács Ervin	úszás (50 m hát)	2004	Athén
30.	Kovács Ervin	úszás (50 m pillangó)	2004	Athén
31.	Kovács Ervin	úszás (200 m vegyes)	2004	Athén
32.	Dani Gyöngyi	vívás (tőr, egyéni)	2004	Athén
33.	Dani Gyöngyi Krajnyák Zsuzsa Jurák Andrea Pálfi Judit	vívás (tőr, csapat)	2004	Athén
34.	Dani Gyöngyi	vívás (párbajtőr, csapat)	2004	Athén
	Krajnyák Zsuzsa Jurák Andrea Pálfi Judit			

Bronzermeseink

1.	Fejes András	kerekesszékes hajtás (60 m)	1972	Heidelberg
2.	Oláh József	atlétika (távolugrás)	1976	Toronto
3.	Hoffmann Judit	úszás (200 m vegyes)	1984	New York
4.	Nyíri Lajos	atlétika (gerelyhajítás)	1984	New York
5.	Nyíri Lajos	atlétika (diszkoszvetés)	1984	New York
6.	Tory György	úszás (200 m gyors)	1984	New York
7.	Lorenz Péter	atlétika (magasugrás)	1984	New York
8.	Becsey János	úszás (200 m vegyes)	1988	Szöul
9.	Takács Sándor	úszás (100 m mell)	1988	Szöul

10.	Szepesi Attila Kovács Győző	asztalitenisz (csapat)	1988	Szöul
11.	Majsai Károly Erdős Lajos	asztalitenisz (csapat)	1988	Szöul
12.	Dukai Géza	úszás (100 m gyors)	1988	Szöul
13.	Dukai Géza	úszás (100 m mell)	1988	Szöul
14.	Dr. Tóth András	úszás (50 m hát)	1988	Szöul
15.	Zámbó Diána	úszás (50 m pillangó)	1992	Barcelona
16.	Pazinczár Attila	atlétika (diszkoszvetés)	1992	Barcelona
17.	Sasváriné Paulik Ilona	asztalitenisz	1992	Barcelona
18.	Becsey János	úszás (100 m mell)	1992	Barcelona
19.	Engelhardt Katalin	úszás (200 m vegyes)	1996	Atlanta
20.	Engelhardt Katalin	úszás (50 m pillangó)	1996	Atlanta
21.	Ráczkó Gitta	úszás (100 m mell)	1996	Atlanta
22.	Vincze Gábor	cselegáncs (81 kg)	2000	Sydney
23.	Rácz János	úszás (100 m mell)	2000	Sydney
24.	Szekeres Pál	vívás, tőr (egyéni)	2000	Sydney
25.	Krajnyák Zsuzsa	vívás, tőr (egyéni)	2000	Sydney
26.	Ponyori Sándor	atlétika (távolugrás)	2000	Sydney
27.	Sánta Krisztián	úszás (200 m vegyes)	2000	Sydney
28.	Kovács Ervin	úszás (50 m pillangó)	2000	Sydney
29.	Engelhardt Katalin	úszás (50 m pillangó)	2000	Sydney
30.	Pásztory Dóra	úszás (100 m pillangó)	2000	Sydney
31.	Krajnyák Zsuzsanna	vívás (párbajtőr)	2000	Sydney
32.	Szedő Tibor	úszás (50 m pillangó)	2000	Sydney
33.	Kovács Ervin	úszás (100 m mell)	2000	Sydney
34.	Orsós Mária	atlétika (távolugrás)	2000	Sydney
35.	Kovács Ervin	úszás (50 m gyors)	2000	Sydney
36.	Vereckei Zsolt	úszás (50 m hát)	2004	Athén
37.	Engelhardt Katalin	úszás (50 m pillangó)	2004	Athén
38.	Ráczkó Gitta	úszás (100 m mell)	2004	Athén
39.	Krajnyák Zsuzsa	vívás (párbajtőr)	2004	Athén
40.	Szekeres Pál	vívás (kard)	2004	Athén
41.	Nagy Sándorné	csengáncs (81 kg)	2004	Athén
42.	Bíró Norbert	csengáncs (60 kg)	2004	Athén
43.	Vincze Gábor	csengáncs (70 kg)	2004	Athén
44.	Béres Dezső	boccia	2004	Athén
	Gyurkóta József	(páros, BC4)		
45.	Szávai Csaba	erőemelés (100 kg)	2004	Athén

Olimpiák			Paralimpiák		Küldöttség	Résztvevő
1948	XIV.	London	Ø	Stoke Mandeville Játékok		
1952	XV.	Helsinki	Ø	Stoke Mandeville	2	130
1960	XVII.	Róma	I.	Róma	23	400
1964	XVIII.	Tokió	II.	Tokió	22	390
1968	XIX.	Mexikó	III.	Tel Aviv	29	1100
1972	XX.	München	IV.	Heidelberg	44	1400
1976	XXI.	Montreal	V.	Toronto	42	2700
1980	XXII.	Moszkva	VI.	Arnheim	42	2560
1984	XXIII.	Los Angeles	VII.	New York Stoke Mandeville	53	3000
1988	XXIV.	Szöul	VIII.	Szöul	62	4200
1992	XXV.	Barcelona	IX.	Barcelona	82	4160
1996	XXVI.	Atlanta	X.	Atlanta	103	3500
2000	XXVII.	Sydney	XI.	Sydney	135	3900
2004	XXVIII	Athén	XII.	Athén	138	3800

4. FEJEZET

A szövegben nem részletezett fogalmak magyarázata

A forgatókönyvekben ajánlott módszerek és tanulás-szervezési eljárások

Állj párba!

A diákok szabadon járkálnak az osztályban. Amikor a tanár azt mondja: Állj!, megállnak, majd minden diák a hozzá legközelebb állóval párt alkot és leül. A tanár feltesz egy kérdést, amit a diákok párban megvitatnak.

Barkochba

Egy adott definíció, tananyagrészt, összefüggés kitalálásához húsz kérdéses lehetőség van. A válasz csak igen vagy nem lehet. A csoportoknak ki kell találniuk a tanár (vagy a társuk) által feladott rejtvényt.

Bombázás

Valaki kiválaszt egy személyiséget, tételt, definíciót, tananyagrészt stb. A többiek kérdésekkel „bombázzák” – lehetőleg nyitott kérdésekkel.

Ötletbörze (brain-storming)

Adott szóra vagy kifejezésre, témakörre vonatkozó asszociációk. A módszer alkalmazásánál lényeges, hogy minden felmerülő kifejezést jegyezzenek fel, de ne minősítsenek a gyakorlat közben. Az összegyűjtött listát a következő lépésben lehet téma szerint vizsgálni, értékelni stb. Nincs rossz ötlet, de kreatívnak kell lenni. Kritizálni tilos!

Csoportalkotás

a) Vegyes csoport

A csoporttagokat a tanár jelöli ki úgy, hogy az eddigi teljesítményeket figyelembe veszi.

A tanár által választott csoportvezető köré szerveződnek a tanulók. A tanár a csoportvezetőt előzetesen felkészíti a választás szempontjaira.

b) Témacsoportok (szakértői csoportok) létrehozása érdeklődési kör szerint vagy eltérő vélemények ütköztetése.

c) Véletlenszerű csoportok alakítása (keveredés, párba állás, kettős kör sétája).

d) *Felkészülési párok* közös érdeklődés vagy meghatározott képességek alapján.

e) *Gyakorló párok* adott tananyag elmélyítésére, gyakorlására.

Csoportszabályok

Csoportszabályok azok lehetnek, amelyekben a tanulók megállapodnak. Például mindenki jusson szóhoz; ne vágjanak egymás szavába, amikor az szót kap; legyen mindenki segítőkész; ne mondjanak durvaságot; ne legyen csúfolódás; stb.

Csöndjel

A kooperatív tevékenység jellegzetes munkazajjal és teljes elmélyültséggel jár. A tanulók gyakran annyira belemerülnek a munkába, hogy nem is figyelnek a csoporton kívül zajló eseményekre. Ezért van szükség olyan egyezményes jelre, amit, ha észrevesznek, abbahagyják a munkát.

Érdekes vagy talányos kérdések gyűjteménye

Folyamatos játékra és kiegészítő információk gyűjtésére, kutatómunkára ad lehetőséget, ha az adott tananyagrészhöz (témához) rendszeresen lehet érdekes vagy talányos kérdéseket gyűjteni és feltenni.

Ha a tanár válaszol

Az előzetes meditáció segítségével, a gondolkodás aktivizálására a tanár által adott tárgykörben gondolkodtató, információkérő vagy vitaindító kérdéseket tesznek fel a tanulók. Külön érdekessé teszi a játékot, hogy minden feltett kérdésre a tanár válaszol. A kérdéseket gyűjthetik egyénileg, de csoportban is.

Háromlépéses interjú

Olyan technika, amelyben a párok adott témáról egymással készítenek interjút a kijelölt szerepek szerint. A kérdések megfogalmazásakor a tanulók önállóan és írásban, az interjúnál párban dolgoznak.

Menete

Kérdések megfogalmazása (a tanár előzőleg hívja fel a tanulók figyelmét arra, hogy különböző gondolkodási szinthez kapcsolódó kérdéseket fogalmazzanak meg).

Az interjú elkészítése.

A következő lépésben szerepcsere.

Az interjú eredményének és tapasztalatainak megbeszélése (domináltak-e a ténykérdések, volt-e nyitott végű kérdés, kerestek-e okokat, összefüggéseket stb.).

Konstruktív hallgatás

A konstruktív hallgatás olyan technika, mely rákényszeríti az embert a *valódi* hallgatásra. Beszélgetés során a diákok gyakran félbeszakítják egymást, inkább azzal foglalkoznak, hogy mi van a saját fejükben, mintsem azzal, hogy mit akar a másik mondani. A konstruktív hallgatás megváltoztatja a játékszabályokat, így az emberek kénytelenek egymásra figyelni. Menete: 5 percig (vagy a tanár által kijelölt ideig) az egyik fél beszél, a másik csak nonverbális módon jelezheti a figyelmét, érdeklődését stb. Öt perc elteltével cserélnek.

Kooperatív tanulás

A sikeres kooperatív tanuláshoz kommunikatív keretek szükségesek. Páros- és csoportmunkában teremthetjük meg. Alkalmazhatjuk vitában, problémamegoldásban és olyan feladatban, amikor valamit létre kell hozni. A csoportmunka fontos tényezője, hogy ne kizárólag társas tapasztalat legyen, hanem kognitív feladatot is állítson a részt vevő gyerekek elé, kötődve bármilyen információhoz, témához, tantárgyhoz.

Kooperatív csoportmunka feladatai

1. Értelmező megvitatás

Amikor a csoport egy adott témát vizsgál és vitat meg, például egy képet, költeményt, vagy valamilyen alkotást. Ilyenkor összegyűjtik az ötleteket, megbeszélik a tapasztalatokat, kicserélik a véleményeket, vagy jellemzik, amit kézbe kaptak.

2. Problémamegoldó feladatok

- a) A csoportok nyílt végű problémát vagy helyzetet vitatnak meg, és két cselekvési lehetőség között döntenek. Ilyenkor mindkét lehetőség mellett és ellen szóló érveket gyűjtenek (T-táblázat), megvitatják (konstruktív vita), konszenzusra jutnak és meghozzák a döntést.
- b) A tanulók olyan feladatokban működnek együtt, amelyek egy közös végeredményre épülnek.

3. Alkotó feladatok

A csoportok egy közös feladat elvégzésére szerveződnek, hogy kézzelfogható eredményt hozzanak létre. Ezt lehet úgy is, hogy egy közös feladathoz részelemeket készítenek el, például újságszerkesztés során. Esetleg nagy léptékű közös munkán dolgoznak együtt.

Osztálykeveredés

Négyfős, számozott tagokból álló, számozott csoportokat alkotunk, minden csoport egy kérdést kap megvitatásra. Meghatározott idő után minden csoport egyes számú tagja átmegy a következő csoportba és beszámol saját csoportmegbeszéléséről. A többiek kérdezhetnek, megjegyzést tehetnek, ellenvéleményt mondhatnak. Ezután a diákok visszatérnek eredeti csoportjukba, a tanár újabb kérdést adhat megvitatásra.

Osztályterem elrendezése

- a) Félkör alakú elrendezés, egy- vagy kétszemélyes asztalokkal megvalósítható.
- b) Összetolt asztalok köré rendeződő csoportok.

Pedagógusi tennivalók

Tanóra előtt:

Az ismeretszerző és társas készségek fejlesztési céljának meghatározása.

A megfelelő technika kiválasztása.

Csoportokba osztás.

Térszervezés.

A szükséges anyagok kiválasztása, sokszorosítása, kiosztása.

A tanóra közben:

Szerepek kiosztása.

Időkeretek meghatározása.

A tanulási feladat magyarázata.

A munka sikerkritériumának meghatározása.

A kíváncsú viselkedés megbeszélése.

A diákok megfigyelése.

Támogatás, segítségnyújtás a feladatmegoldáshoz.

Beszámolatás a tanulási folyamat eredményeiről.

Egyéni és vagy csoportos értékelés.

A tanóra után:

Önértékelés.

A tanulási folyamat eredményességének értékelése.

Szükséges korrekciók megfogalmazása.

Sarkok

Együttműködésen alapuló tanulási eljárás, vitatechnika.

Az alkalmazás menete:

A téma kiválasztása után a tanulók egyénileg gondolkodnak a problémán, kialakítanak egy olyan tételmondatot, amely a saját álláspontjukat tartalmazza. Az önálló véleményalkotás a folyamat fontos része, bár a tanár is meghatározhatja a lehetséges álláspontokat.

A tanulók egyénileg, írásban rögzítik érveiket.

Akik ugyanazt a véleményt képviselik, elfoglalják a terem egy-egy sarkát.

A sarokba rendeződött gyerekek megosztják érveiket társaikkal, közös érvrendszert építenek fel saját álláspontjuk mellett.

A csoport választott szóvivője elmondja vitaindítóját: a csoportból minél több tanuló szólaljon fel.

Ha egy csoporttagot sikerült a másíknak meggyőznie, akkor az átmegy a másí sarokba, de meg kell indokolni, hogy melyíkv érv győzte meg.

Az eredeti csoport tagjai újabb érvekkel ígkveznek megtartani társukat vagy a másí csoportból új tagokat szerezni.

A végleges csoportok kialakulása után a résztvevők feljegyzéseket készítenek a vitáról és összefoglalják álláspontjukat, érveiket.

Minden tanuló önállóan lejegyzi egyéni véleményét, és érvrendszerét.

T-táblázat

Olyan grafikai szervező, amely egy fogalom két szempontjának összevetésére alkalmazható. Hatékony lehet a vitára való felkészítés során (igen–nem, mellette–ellene) vagy összehasonlító–szembeállító érvek rögzítésére. Jól használható minden olyan egyéni vagy csoportos gondolkodási folyamat rögzítésére, amely egy fogalom, téma vagy kérdés két különböző nézőpontú megközelítése.

Menete:

A T-táblázatot mindenki egyénileg tölti ki, ötletszerű összegyűjtésére, a vélemények alapos vizsgálatára.

Egy szövegen belül megjelenő ellentétes álláspont megjelenítésére vagy két különböző nézőpontú szöveg összevető vizsgálatára használják.

Személyes állásfoglalás, érvekkel előkészült vita grafikus szervezőjeként használható.

Vitaháló

Kooperatív vitatechnika, amely a tanulók aktív részvételét ösztönzi. A diákok párban dolgozva, táblázatba gyűjtik érveiket a tanár által felvetett kérdés mellett és ellen. A vita során a tanulóknak érvelniük kell. Fokozott gondolkodásra készíti őket, mert a kinyilvánított érvekkel valódi ellenlábasokat győzhetnek meg.

Menete

Párban dolgoznak a tanulók, igen–nem érveket gyűjtenek.

Megvitatják párjukkal a kérdést, az érveket és ellenérveket jegyzik.

Mindegyik pár csatlakozik egy másik párhoz, megvitatják az érvcsoportokat, bővítik érveiket.

Minden tanuló egyénileg dönti el, hogy miként érez a témával kapcsolatban. Két csoport alakul az osztály tanulóiból. A bizonytalanok is csoportot alkotnak.

A csoport együtt megbeszéli és kiválasztja az álláspontjuk melletti legjobb érveket.

Vita a két csoport között: egy-egy önkéntes ismerteti a csoport álláspontját. A határozatlanok elmondják kételyeiket.

Még egyszer mindenki átgondolja álláspontját és csoportot válthat. A tanár is érvelhet.

Minden csoport egy tagja megteszi zárónyilatkozatát.

A fogyatékkal kapcsolatos fogalmak – pedagógiai szempontból

Autizmus

Az autizmus a szociális viselkedés, a kommunikáció, a képzeleti működés és a rugalmas gondolkodás fogyatéksága. A viselkedés jellegzetes tüneteivel leírható állapot, amely különböző, agyi fejlődési és működés-zavart okozó organikus tényezők hatására jöhet létre. Okai között, amelyek nem teljesen tisztázottak, elsősorban genetikai és idegrendszert károsító hatásokat, esetleg azok interakcióit feltételezik. A genetikai meghatározottság igen erős.

Az autizmus minden értelmi szint mellett előfordulhat, és gyakran társul más fogyatékkal, fejlődési zavarral. Ennek megfelelően a klinikai kép igen sokféle lehet az autizmus súlyossága, az értelmi színvonal, az egyéb képességek, illetve fogyatékságok és a gyermek személyisége függvényében.

Beszéd fogyatékság

Általában mindenkit, akinek valamilyen beszédzavara van, beszédhibásnak neveznek, függetlenül annak súlyosságától.

A *beszédhiba* a beszédfejlődési zavar enyhe formája, amely a minél korábbi életkorban nyújtott szakszerű segítségadással javítható (ilyen pl. az egyes hangzókhoz kapcsolódó torz ejtés vagy bizonyos hangnak mással való felcserélése: pl. répa helyett jépa).

A *beszéd fogyatékság* a beszédfejlődési zavar súlyos formája, amely csak intenzív és szakszerű segítségnyújtással javítható. Beszéd fogyatékosnak tekinthető az a tanuló, akinél veleszületett (születés előtt kialakult) vagy szerzett (születés közben, közvetlenül születés után kialakult) idegrendszeri működési zavarok és/vagy környezeti hatások következtében jelentős mértékű a beszédbeli akadályozottság. Ennek az akadályozottságnak a következményei lehetnek átmeneti, de akár tartós zavarok is. Megnyilvánulhatnak a nyelvi, a kommunikációs és tanulási képességekben, de a szociális kapcsolatokban is.

Zavar mutatkozhat a beszédhangok helyes ejtésében, a beszédészlelési és -megértési zavarokban, a beszédritmus sérülésében, a finommozgások, a szem-kéz koordináció éretlenségében, valamint az úgynevezett általános beszédgyengeséggel együtt járó részképesség-kiesésekben. A hangadás kóros elváltozásai szintén a beszédfogyatékosok körébe sorolódnak. A beszédfogyatékos tanulónál ezek a zavarok eltérő intenzitásúak, súlyossági fokúak lehetnek: az egészen enyhétől az érthetetlen beszédig minden változatban előfordulhatnak.

Értelmi sérültek

Az értelmi sérülteket súlyosság szerint differenciálja a gyógypedagógia (a közoktatási törvény terminológiáját használva):

- enyhén értelmi fogyatékosok¹ – tanulásban akadályozottak,
- középsúlyos értelmi fogyatékosok – értelmileg akadályozottak.

A tanulásban akadályozottak

A tanulási akadályozottság több területet érintő, mélyreható, tartós zavar, amelynek következtében alapvetően sérül a megismerő tevékenység, de az eltérések a nem kifejezetten intellektuális területeken is kialakulnak. Az ilyen gyermekek értelmi képességei elmaradnak a népesség átlagától, és feltűnően nehezen tanulnak.

A tanulásban akadályozottak elnevezés a hazai gyógypedagógiai terminológia eleme, amely egyaránt jelöli az enyhe fokban értelmi fogyatékos, és az általános iskolában tanulási nehézségekkel küzdő gyerekek csoportját.

A tanulásban akadályozott gyermekek fejlődése a kezdeti életszakasztól kezdve lényegesen lassabb ütemű az átlagosnál. Egyéni fejlesztésük-ről hároméves korig a korai fejlesztő központok gyógypedagógusai gondoskodnak. Óvodáskorban már jól megmutatkoznak a fejlődés egyéni különbségei. A többségi óvodába járó gyerekek szakszerű fejlesztését gyógypedagógus végzi.

¹ Mesterházi Zsuzsa, 1998.

Hallássérültek

Az emberi hallásérzékelés meghatározott magasság- és hangerőtartományok közötti levegőrezgéseket képes felfogni. A hangmagasság a rezgésszámtól függ, mértékegysége a Hertz (jele: Hz), a hangerősség mértékegysége a decibel (dB). A még éppen meghallott hangoknak az érzékelése mutatja a hallásküszöböt. Az emberi fül a 20–20 000 Hz közötti rezgésszámú hangokat képes érzékelni.

Jó hallás esetén 0 és 10 decibel közötti a hallásküszöb. A hallássérülteknél ez 30–100, vagy még nagyobb, akár 110–115 decibel között is lehet. A beszédhangok a 300 és 4000 Hz közötti tartományban találhatók.

A hallássérülés típusai:

A hallássérültek csoportjait súlyosság szerint differenciálják nagyothallókra és siketekre. Teljes siketség ritkán fordul elő. Minden tizedik hallássérült siket. A kategorizálás alapja a különböző frekvenciákon mért átlagos hallásveszteség.

E szerint:

- 25–40 dB-es hallásveszteség enyhe,
- 40–60 dB-es hallásveszteség közepes,
- 60–90 dB-es hallásveszteség súlyos nagyothallás,
- 90–110 dB-nyi hallásveszteség a siketiséggel határos átmeneti sávba tartozik,
- a 110 dB feletti hallásveszteség siketséget jelent.

Látássérültek

A látási fogyatékoság (a gyengénlátás, az aliglátás és a vakság) fogalma szemészeti, gyógypedagógiai, szociális és professzionális szempontú kategória.

A látássérülés mértéke a látásmaradvány szemészeti adatai alapján határozható meg.

Az, hogy kinek mennyi a látásmaradványa, a látásélesség (vagy vízus) mutatja meg. Ez a retina felbontóképességét kifejező mérőszám, amely a látássérülés fokát a teljes látás százalékában vagy tört formájában adja meg. Ezt az adatot a sajátos nevelési igényű tanuló szakértői véleménye is tartalmazza.

A vízus jele nagy V betű, amely után két sorban található a két szem látásélességét jelző számok: felül a jobb, alul a bal szemre vonatkozóan. Például így:

$$V \begin{array}{|l} 0,25 \\ 0,10 \end{array}$$

Ez azt jelenti, hogy a jobb szemem 25%-os, a bal szemem pedig 10%-os a látásmaradvány.

A látóképesség meghatározásakor a látásélesség mellett a látásteljesítmény kifejezés is használatos. A látásteljesítmény tágabb értelmezésre ad lehetőséget: kifejezi a maradék látás felhasználásának képességét, amelyet befolyásol az egyén képességeinek fejlettsége, érdeklődése és tapasztalatai.

Amikor látásról beszélünk, akkor elsősorban a közeli és a távoli látásélességre gondolunk, ám a látás képességének egyéb fontos tényezői is vannak. Ezek: a perifériás látás, a színlátás, a kontrasztérzékenység és a látótér, amelyek a különböző szembetegségek következtében eltérő mértékben sérülhetnek. Vizsgálatuk, a sérülés mértékének ismerete befolyásolja a pedagógiai munkát is.

Látássérült

Az a tanuló, akinek látásmaradványa két szemem, korrekcióval – a teljes látáshoz viszonyítottan (amelyet 100%-nak tekintünk) – 33% alatti, illetve látótere 10 fokos vagy annál szűkebb.

A *gyengénlátó* tanulók látásélessége 0,1 felett van.

Az *aliglátók* látják a nagyobb tárgyakat, súlyosabb esetben csupán a fényt érzékelik.

Vak az, aki nem érzékeli a fényt sem. A látássérülésnek ilyen súlyos formája ritkán fordul elő.

A látássérülés oka leggyakrabban a szem valamelyik részének vagy az ingerközvetítő látóidegnek a fejlődési rendellenessége.

Mozgáskorlátozottság

Mozgáskorlátozottságról akkor beszélhetünk, ha a csont-, az ízületi, az izom- vagy az idegrendszer bármely részének sérülése vagy hiánya miatt

az egyén mozgásos tevékenységei végérvényesen, maradandóan megváltoznak.

(Megjegyzés: a mozgássérülés – a mozgáskorlátozottság – a mozgásfogyatékoság – egymásnak megfelelő fogalmak annyiban, hogy a különböző leírásokban hol az egyik, hol a másik formával találkozhatunk. Az Egészségügyi világszervezet – WHO – a „fogyatékoság” fogalmát röviden a következőképpen értelmezi: a humán – emberi – funkciók zavara, akadályozottsága, azaz az ember normális érzékelő, mozgási vagy értelmi funkcióihoz szükséges képességek részleges vagy teljes, átmeneti vagy végleges hiánya.)

Tartós, maradandó mozgásos állapotváltozás az egyén életének bármely szakaszában felléphet. Lehet veleszületett (azaz a méhen belüli életben, a fejlődő magzatot éri valamilyen trauma, vagy a szülés közben történik valami rendellenesség, illetve az újszülöttet éri olyan betegség, amely a fenti állapotváltozást okozza/okozhatja) vagy a későbbi életkorban szerzett állapotváltozás.

Mozgássérülés, mozgáskorlátozottság sokféle ok miatt kialakulhat. Kiváltó kórok lehet például genetikai eredetű, gyulladásos folyamat, amelyet leggyakrabban valamilyen vírusos fertőzés okoz, anyagcserezavar, daganatos megbetegedés stb.

A mozgáskorlátozott tanulók nevelésével-oktatásával foglalkozó szakemberek a feladatokat nem az életkor, hanem a kórforma, a végleges mozgásállapot javuló vagy romló jellege, illetve a mozgásállapot súlyossága szerint határozzák meg.

Egy kategóriába tartoznak azok a mozgásos tünetcsoportok, amelyek a pedagógiai gyakorlat terén azonos vagy hasonló feladatot jelentenek.

Ezek²:

- A felső és alsó végtag veleszületett rendellenességei, összenövések, hiányok, amputáció következtében kialakult végtaghiányok.
- Petyhüdt bénulást okozó kórformák, amelyek következtében csökken vagy tónustalanná válik az izomtónus. Az izomerő teljesen csökkenhet (plégia) vagy csak gyengül (parézis).
- Korai agykárosodás következtében kialakult mozgásrendellenességek.
- Ortopédiai elváltozások: tartási rendellenességek.
- Előfordul, hogy a gyermek izomtónusa testszerte fokozott, kóros reflexek, különböző deformitások jellemzik. Ezt az állapotot nevezzük spasztikus izomállapotnak.

Atetotikusnak nevezzük azt, amelyre nagy kiterjedésű, koordinálatlan, csavaró, facsaró mozgás a jellemző, és amely általában a végtagokra, a törzsre és a fejmozgásra terjed ki. Az ilyen esetekre jellemző a kéz ujjainak terpesztett, feszesen nyújtott tartása. Gyakoriak a kóros reflexek. Kevert forma esetén a spasztikus és atetotikus izomállapot egyszerre jelentkezik.

Az ataxiát a bizonytalan egyensúly, apró hullámú végtag-, esetleg törzsremegés jellemzi, az izomtónus petyhüdt, a mozgás koordinálatlan.³

Rehabilitáció, habilitáció

A rehabilitáció és a habilitáció a gyógypedagógia egyik alapfogalma. Azt a folyamatot jelenti, amelyben a sajátos nevelési igényű tanulókat képessé teszik arra, hogy elérjék és fenntartsák optimális fizikai, érzékszervi, értelmi, pszichikus állapotukat, illetve társadalmi beilleszkedéshez szükséges funkciószintjüket. Idetartozik bizonyos funkciók biztosítása vagy helyreállítása, a sérült funkciók miatti korlátozottságok kompenzálása. A rehabilitációnak nem része az orvosi ellátás, és a tantárgyi korrepetálás (pótóra) sem.

² Dr. Bernolák Béláné: *Ismeretek a mozgásfogyatékoságok köréből*, 1997.

³ Vo.

Sajátos nevelési igény, sajátos nevelési igényű tanulók⁴ (SNI) azok,

- akik *testi, értelmi* (tanulásban akadályozott, vagyis enyhe fokban értelmi sérült, illetve értelmileg akadályozott, azaz középfokban értelmileg sérült),
- *érzékszervi* (mozgáskorlátozott, látássérült, hallássérült) fogyatékossgal, beszédfogyatékossgal,
- *autizmussal* élők,
- *halmozottan sérültek*, továbbá
- *pszichés fejlődés zavarai* miatt a nevelési-tanulási folyamatban tartósan és súlyosan akadályozottak.

⁴ Kt. 121. § (1) 29.

Diszkrimináció

Az előítélet viselkedésbeli megnyilvánulása, hátrányos különbségtétel. Történhet személlyel vagy csoporttal, például származás, társadalmi osztály, nem, kor, fizikai helyzet, vallás alapján.

Előítélet

Olyan attitűd vagy meggyőződés, amellyel indokolják az egyénnel vagy csoporttal szembeni rossz bánásmódot. Ez az attitűd általában lealacsonyító viselkedésben nyilvánul meg.

Inklúzió

Olyan filozófia vagy értékrendszer, amely szerint minden embernek egyenlő lehetőségek járnak. Ez a kifejezés gyakran használatos diákok oktatásával, teljesítményével kapcsolatban. Az inklúzió túlterjed a fizikai helyzet elképzelésén, és olyan alapértékeket vegyít, mint a részvétel (nem részvét), barátság és társadalmi interakció, melyek eredménye a valahová tartozás érzése.

Az integráció pedagógiai értelmezése

Az integráció általános megközelítése azt jelenti, hogy a sajátos nevelési igényű gyermekek, fiatalok beilleszkednek ép társaik közé. A nevelésben-oktatásban megvalósuló integráció során megvalósul a beilleszkedés a többségi nevelési-oktatási intézménybe. A sajátos nevelési igényű tanulók oktatását oly módon kell kiterjeszteni, hogy a gyermekek a többségi iskolákban részesülhessenek oktatásban, ha a szülők ezt akarják, és ha a speciális intézmény gondoskodása nem feltétlenül szükséges része a fejlesztésnek.

Az integrált nevelés-oktatás szintjei

Az integrált nevelés-oktatás a szakmai megközelítés szerint három szinten valósulhat meg.

(1) Amikor közös épületben folyik a sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztése ép társaikkal, de a gyermekek között nincs kapcsolat. Ha például külön osztály vagy csoport működik egy-egy iskolában vagy óvodában, akkor azt *lokális integrációnak* nevezzük.

(2) Azokban az intézményekben, amelyekben különleges gondot fordítanak arra, hogy – bár a tanórákon külön csoportokban folyik a sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztése – a tanórán kívüli időben (napköziben, szakkörön, étkezési időben, szabadidős és sport-tevékenységek során) tudatosan szervezve együtt legyenek a társaikkal, *szociális integráció* folyik.

(3) Ha az együttnevelés, az együttfejlesztés minden tanórán és minden foglalkozáson megvalósul, akkor *funkcionális integrációról* beszélünk. Ez az együtt töltött idő tekintetében változhat: bizonyos órákon, foglalkozásokon úgy szervezhetik a csoportokat, hogy azokon a gyerekek együtt vannak (részleges integráció), vagy úgy is, hogy a sajátos nevelési igényű gyermek minden idejét együtt tölti ép társaival (teljes integráció).

Az inklúzió pedagógiai értelmezése

Az inklúzió arra keresi a választ, hogyan lehetséges a tanulási folyamatokban minden gyermek (tehetséges és sajátos nevelési igényű) közreműködő részvételét egyéni képességének és fejlődési ütemének megfelelően biztosítani. Az inklúzió nál újra átgondolják a tanterv megvalósításának szervezeti kereteit és azokat a feltételeket, amelyekkel minden tanuló haladását meg tudják valósítani. Az inkluzív intézmények nemcsak a sajátos nevelési igényű tanulók befogadására alkalmasak, hanem kezelni tudják az átlagtól bármilyen módon eltérő gyermekek (tehetséges, szorongó, lemaradó, újrakezdő) együttnevelését is. Az inkluzív nevelés-oktatás szakmai és szakmaközi együttműködések során valósulhat meg. Célja, hogy a sajátos nevelési igényű gyermekek olyan iskolában tanulhassanak, amelyik alkalmas a befogadásra, ahol átgondolják az együttnevelés.

Pozitív diszkrimináció

A pozitív diszkrimináció elsődlegesen intézkedésekben, eljárásokban nyilvánul meg, melynek célja, hogy lehetővé tegye az alárendelt helyzetben lévő csoport számára a munkához, oktatáshoz és/vagy politikai részvételhez való hozzáférést.

5. FEJEZET

Függelék: Érdekes emberek Fontos címlisták és jogi szabályok

Halassy Olivér

Sportoló, vízilabdázó, úszó, többszörös olimpiai bajnok, mozgássérült, fiatalon balesetben elvesztette egyik lábfejét.

1909-ben született az akkor még önálló Újpesten. Gyermekkorában, egy villamosbalesetben elvesztette bal lábának alsórészét (lábfej, boka, a lábszár alsó része). Ezt követően fordult az úszás felé és kezdett rendszeresen úszni, majd később versenyezni. Úszásban több távon is versenyzett, de leginkább hosszútávon, 1500 méteren volt eredményes, rendszeres résztvevője és nyertese a „folyamúszó” versenyeknek is. Párhuzamosan vízilabdázó is volt, ebből a szempontból maig rendkívüli teljesítménye, hogy 1931-ben Európa-bajnok a vízilabdacsapat tagjaként és úszóként 1500 méter gyorson megnyerte a párizsi úszó Európa-bajnoki címet is.

Három olimpián vett részt, kétszer 1932-ben és 1936-ban aranyérmes. Vízilabdázóként háromszoros Európa-bajnok a válogatottal, az UTE-vel tízszer nyerte meg a magyar bajnokságot. Úszásban sokszoros magyar bajnok 1500 méteres gyorsúszásban, de nyerte 400 méteren és 4×200 méteres gyorsváltóban, továbbá már említett folyamúszó versenyeken is. A kor szokásai szerint Hallassynak civil foglalkozása is volt, (nem a sportból élt). A fővárosi polgármesteri hivatalban dolgozott mint könyvelő. Tragikusan fiatalon, 37 éves korában, 1946 szeptemberében rablótámadás áldozataként halt meg.

A felhasznált forrásmunkák:

A Sport Krónikája. Szerkesztő Walter Umminger, Budapest, Officina Nova Kiadó, 354, 436.

Új Magyar Életrajzi Lexikon, Szerk. Markó László, Budapest, Magyar Könyvklub, 2002. III. kötet, 59.

Jan Zis(ž)ka

Cseh huszita hadvezér és politikus, katonai újtó. Látássérült félszemű, majd teljesen vak.

1376 körül született főnemesi családban. Fia-talon IV. Vencel cseh király udvarában nevelkedett, ezt követően külföldre ment, zsoldosként harcolt éveken át. Egyik szemét már fiatalon elvesztette. Harcolt 1410-ben a grünewaldi ütközetben, ahol az egyesült lengyel-litván seregek legyőzték a német lovagrend haderejét.

Csehországba visszatérve Husz János lelkes híve lett. A huszita vallás irányzatai közül Zižka a radikális táboríták egyik vezetője lett (egyik fő támaszpontjuk a kitűnően védhető Tábor városa volt) 1419-től haláláig Zižka volt a huszita hadsereg legendás hadvezére. Több egymást követő ütközetben vereséget mért a német területekről benyomuló csapatokra. Legnagyobb győzelmeit 1420-ban Prága mellett (1420. július 14. Vitkov-hegy) és 1422-ben német Brodnál aratta. A prágai győzelem után nem sokkal 1421-ben egy várostrom során teljesen megvakult, ennek ellenére továbbra is személyesen irányította csapatait.

1423-ban április 20-án. Horicénél arat újabb győzelmet a huszitákra támadó kereszties hadsereg felett, utolsó győzelmét 1424-ben Malesovnál vívja ki. 1424-ben Morvaországban pestisben halt meg. Nagy taktikai újítása a tűzfegyverekkel felszerelt harci szekerek bevetése, ezáltal csapatai és tüzérsége jóval mozgékonyabbak voltak, mint ellenfeleié. Kitűnően összehangolta a gyalogos, lovas és harci szekeres egységek mozgását, jól alkalmazkodott az aktuális erő, és terepviszonyokhoz. A szekérvárat mind védekezési módot jól felhasználta a számbeli fölényben lévő támadók felörlésére. Taktika újításai megelőzték korát és általánosan csak jóval később a harmincéves háború során terjedtek el. Bizonyos hadászati módszereit Hunyadi János használta fel a török elleni harcokban.

Forrásmunkák:

1. František Palacký: *A huszitizmus története*. Budapest, Európa Könyvkiadó, 1984, (klasszikus történetírók sorozatban), 237–473, 380–381, 469–473.
2. *Brittanica Hungarica*, Budapest, Magyar Világ Kiadó, 2002. XVIII. kötet, 735–736.
3. A Háborúk Világtörténete, *Katonai újjítások, amelyek megváltoztatták a történelem menetét.* (szerk.) Richard Holmes, Budapest, Corvina, 1992, 40.

Stephen Hawking

Mozgatóideg- és izombénulásban szenved. Még aktív természettudós, fizikus, egyetemi professzor.

1942. január 8. született Oxfordban, itt és Cambridge-ben végezte egyetemi tanulmányait kiváló eredménnyel. Fő érdeklődése az elméleti fizika területén belül a kvantumfizika, a csillagászat, a termodinamika és a tér-idő probléma kör a „kozmológia”, ez utóbbi témából szerezte meg doktorátusát.

Tudományos munkájának színvonalát jól mutatja, hogy már 32 éves korában a Royal Society (az egyik legkiemelkedőbb elit tudományos társaság a világon) tagjává választották. Nagyon sok tudományos elismerést kapott: 1975 Eddington-érem, 1976 Maxwell-érem, 1978 Albert Einstein-díj, 1981 Franklin-érem, 1987 Dirac-érem, 1988 Wolf-díj, 2002 Aventis-díj, és még jó néhány elismerés.

Igen sokat publikál és két könyve a széles – nem szakmai – olvasóközönség körében is nagy sikert aratott. *Az idő rövid története* és a *Világegyetem dióhéjban*.

Motoros neuron-betegségét még egyetemei éve alatt diagnosztizálták, folyamatosan romló állapota miatt végtagjai teljesen megbénultak, tolószékbe kényszerült, később 1985-ben a betegség előrehaladása szükségessé tette „tracheosztomia” műtét elvégzését, azóta beszédalkító gép közvetítésével kommunikál és tart előadásokat. Súlyos fizikai állapota ellenére aktívan dolgozik, és részt vesz a tudományos közéletben is. Sokan korunk egyik legkimagaslóbb fizikusának tartják. A fentebb említett könyvein kívül még három könyve jelent meg magyarul.

Stephen Hawking: *Einstein álma és egyéb írások*, Budapest, Vince Kiadó, 1999.

Stephen Hawking–Roger Penrose: *A tér és az idő természete*, Talantum, Budapest, 1999. A Cambridge-i Egyetemen 1994-ben lezajlott vita a kvantumgravitációról.

Roger Penrose–Stephen Hawking: *A nagy, a kicsi és az emberi elme*, Budapest, Gabo Könyvkiadó, 2004

Forrásmunkák:

Ki Kicsoda 2006. Budapest, MTI. Rt., 2005 . A 695–696.

A Wikipedia Internetes lexikon szócikke a fizikusról. (A végén felsorolt 3 munka.)

Stevie Wonder

Zenész, zongorista, zeneszerző, látássérült, vak.

1950. május 13-án született Michigan államban, eredeti neve Stevelend Morris volt.

Vakon született, viszont hamar kiderült, jó a zenei hallása és muzikalitása. Gyerekkorától tanult zongorázni, de más hangszereken is játszik például szájharmonikán. 1963-ban készítette első lemezét, ami feltűnést keltett. Az 1960-as évek közepétől sorra születnek híres és sikeres számai, amelyeket részben maga is ír.

Sikerét egyfelől több mint háromszáz platinalemeze (a kislemezeket is beszámítva) jelzi, másrészt a szakmai elismerést az 1974 óta kapott 16 Grammy-díj mutatja. 1985-ben Oscar-díjat kapott a *The Woman in Red* című filmhez írt zenéjéért. Mint zeneszerző több filmhez is komponált zenét, például a *Dzsungelláz* és a *Pinocchio legendája* című filmekhez. Más kiemelkedő zenészekkel is dolgozott együtt, többek közt Paul McCartneyval és Elton Johnnal készített lemezt. 1989-ben beválasztották a leghíresebb rocksztárok közé (Rock and Roll Hall of Fame).

Napjainkban is a legelismertebb művészek közé tarozik. Gyakran részt vesz jótékony célú koncerteken.

Forrásmunkák:

1. *Magyar és Nemzetközi Ki Kicsoda*, Budapest, Biográf Kiadó, 1998, 2002, 1145.
2. *The World Almanach and Book of Facts 2003*, New York, World Almanach Education Books, 302, 335. és 347.
3. Literatura.hu/rock, interneten megjelenő kulturális magazin.

Franklin D. Roosevelt

Az Amerikai Egyesült Államok négy-szer megválasztott elnöke, politikus, reformer. Mozgáskorlátozott, felnőtt-kori gyermekbénulás miatt tolószék-be kényszerült, illetve két mankóval tudott mozogni.

1882. január 30-án New York államban Hyde Park városában született gazdag és befolyásos családban. Rokona volt Theodore Roosevelt, aki 1901 és 1908 között volt az USA (republikánus) elnöke és később is a politikai élet jelentő szereplője. F. D. Roosevelt a Harvard és a Columbia egyetemen tanult, jogi diplomát szerzett. A demokrata párt-hoz csatlakozott és aktívan bekapcsolódott a politikába. 1910 és 1913 között New York állam szenátusában tevékenykedett. 1913-tól haditengerészeti államtitkár Wilson elnöksége alatt, az 1920-as választásokon a demokrata párt alelnökjelöltje, de a párt elvesztette a választást.

1921. augusztusban Campobello szigetén nyaralt, amikor gyermekbénulás (*poliomyelitis*) fertőzés következtében mindkét lábára megbénult, 39 éves korában. Tolószékbe kényszerült, de nem hagyta abba a tevékeny életet, orvosi és fizioterápiás kezelést kapott és némileg javult az állapota (kisebb távon mankóval is tudott mozogni). Jelentős mozgalmat indított a hasonló betegségben szenvedők támogatására. A közéletbe 1928-ban sikeresen tért vissza, amikor New York állam kormányzójává választották. Már itt több reformot elindított a közigazgatásban, támogatta a farmerek érdekeit, környezetvédelmi beruházásokat. 1929-től kibontakozott a nagy gazdasági válság, F. D. R.

mint a legnépesebb tagállam kormányzója több szociális intézkedést kezdeményezett a munkanélküliek és a tönkrement emberek megsegítésére. (Későbbi tevékenységére is általában jellemző volt a társadalom nehéz helyzetben lévő csoportjai iránti segítőkészsége.) Fellépett a közműdíjak csökkentéséért és az öregségi ellátás javítása érdekében. 1932-ben meggyőző fölénnel megválasztották az USA elnökének, ezt még háromszori (1936, 1940, 1944) újraválasztás követte, ami egyedülálló az Egyesült Államok történetében (később maximálták az újraválasztás lehetőségét).

Roosevelt a belpolitikában a válságból való kijutást tekintette fő céljának és az általa követett „New Deal” – új irányvonal – politikája a gazdaság és a társadalom szinte minden területén jelentős változásokat hozott. Sok intézkedése máig tartó folyamatokat indított el. A külpolitikában javította a latin-amerikai országokkal a viszonyt. Elítélte az agresszív fasiszta hatalmak terjeszkedését. 1939-től előbb felszereléssel és hadianyaggal támogatta Angliát, majd a Szovjetuniót (az ő elnöksége alatt vette fel az USA a SZU-val a diplomáciai kapcsolatot). 1941. december 7. után bekapcsolódott a II. világháborúba. A háború alatt betegsége ellenére aktívan részt vett a döntéshozatalban, többször külföldre utazott nemzetközi konferenciákra (1943 Casablanca, Teherán, Kairó; 1945 Jalta). Már a háború alatt gondolt az újjáépítéssel kapcsolatos lépésekre (nemzetközi kereskedelem és a pénzügyek). 1945. áprilisban gyógykezelésen tartózkodás közben érte a halál. Nagy akaraterejével legyőzte a betegsége okozta hátrányokat, és az USA történelmének egyik legjelentősebb államférfija volt.

Forrásmunkák:

1. Robert E. Sherwood: *Roosevelt és Hopkins*, két kötet, Budapest, Magvető Könyvkiadó, 1989. II. kötet, 465.
2. *The Encyclopedia Americana*. Americana Corporation 1963. XXIII: kötet 680–684., a F. D. Rooseveltről szóló cikk.

Takács Károly

Sportoló, sportlövő (pisztoly) kétszeres olimpiai és többszörös magyar bajnok.

Mozgássérült, jobb kezét robbanási balesetben elvesztette, bal kézzel tanult meg újra célba löni.

Takács Károly 1910. január 21-én született Budapesten. Hivatásos katonaként dolgozott, már a háború előtt versenyszerűen sportolt mint lövész a kisöblű sportpisztoly kategóriában. Ekkor még teljesen egészséges volt. 1938. szeptember 15-én munka közben balesetet szenvedett, felrobbant a kezébe egy gránát, és jobb kézfejét elvesztette. Sok embernek ez derékba törte volna a sportpályáját, Takács azonban nagy akaraterővel és kitartással megtanult bal kezével célba löni. Olyan eredményesen edzett, hogy 1939-ben már balkézze! megnyerte a magyar országos bajnokságot, ezt követően még abban az évben Luzernben rendezett világbajnokságot nyert csapatban, sportpisztoly kategóriában.

A II. világháborús kihagyás után bontakozott ki teljesen sportpályafutása. Két olimpián 1948-ban (London) és 1952-ben (Helsinki) egyéni aranyérmet szerzett az „ötalakos” gyorstüzelő pisztoly kategóriában, ráadásul 1948-as 580 pontjával (a maximálisan elérhető 600-ból) világcsúcsot állított fel.

Sokszoros országos bajnok volt (1947 és 1960 között). A budapesti Honvéd csapatát erősítette. Több fegyvertípussal érte el eredményeit, kisöblű, nagyöblű és „önműködő” gyorstüzelő pisztollyal.

1955-ben bronzérmet szerzett, és 1958-ban két egyéni és csapat bronzérmet a moszkvai világbajnokságon. Részt vett az 1956-os (Melbourne) olimpián is. Hosszú, húszéves aktív eredményes versenyzés után, edzőként tanította a következő nemzedéket, az utánpótlást. 1976. január 6-án 66 éves korában hunyt el.

Forrásmunkák:

A Sport Krónikája, Walter Umminger (szerk.), Budapest, Officina Nova. 457, 487.
Magyar életrajzi lexikon, 775.

Egységes gyógypedagógiai módszertani intézmények (EGYMI) Szakmai együttműködés a pedagógiában

Az EGYMI feladata az integrált nevelés és oktatás segítése. E célokkal összhangban az integrált neveléssel, oktatással kapcsolatos szakszolgáltató feladatokon túl a szakmai szolgáltatások körébe tartozó egyes feladatok ellátására is jogosulttá válik.

Az egységes gyógypedagógiai módszertani intézményben együtt lesz jelen a szak- és szakmai szolgáltatás. Ebben különbözik az eddigi egységes szakszolgáltatóktól. Mivel tevékenységeiben a szakmai szolgáltatás feladataiban való közreműködés is megjelenik, mindenképpen célszerű az együttműködés a megyei kötelezettségként szakmai szolgáltatást ellátó intézménnyel.

Az EGYMI alkalmazottainak a létszámát, státusát, képezési kötelezettségét a fenntartó határozza meg akkor, amikor az ellátandó feladatot is meghatározza a 14/1994. és a 10/1994. MKM rendeletei alapján.

Amennyiben az EGYMI-ben iskolai tagozat is működik, akkor az integráló intézmények módszertani segítése gyakorlati tevékenységek bemutatása alapján valósulhat meg, de adott intézményben lehetőség nyílik hospitálásra, óra- és esetelemzésekre, eszközök bemutatására, használatuk megtanítására és kölcsönzésére is.

Jelenleg EGYMI-ként működő közoktatási intézmények:

(A felsorolt intézmények egy része alapító okiratuk szerint nem EGYMI, de működését tekintve igen.)

Azonosító	038770
Intézmény	Békés Megyei Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény
Cím	5630 Békés, Szánthó A. u. 10.
Intézményvezető	Varga Sándorné
E-mail	suli038770@freemail.hu
Telefon	06-66 411-155
Fax	06-66 411-843
Fenntartó	Békés Megye Önkormányzata

Azonosító 028452
Intézmény „Esély Pedagógiai Központ” Általános Iskola,
Speciális Szakiskola és Egységes Pedagógiai
Szakszolgálat, Nevelési Tanácsadó,
Tanulási Képességeket Vizsgáló Szakértői
és Rehabilitációs Bizottság
Cím 5600 Békéscsaba, Vandhádi út 3.
Honlap www.c3.hu/~jokaialt
Intézményvezető Duray Miklósné
E-mail esely@t-online.hu
Telefon 06-66 328-064
Fax 06-66 328-064
Fenntartó Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata,
5601 Békéscsaba, Szent István tér 7.

Azonosító 038388
Intézmény Óvoda, Általános Iskola, Egységes
Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény
Cím 1035 Budapest, Szellő utca 9–11.
Intézményvezető Bircsák Ferencné
E-mail szello-a@kszki.hu
Telefon 06-1 388-2144
Fax 06-1 388-2144/5
Fenntartó Budapest, III. kerület
Óbuda-Békásmegyer Önkormányzat

Azonosító 038413
Intézmény Józsefvárosi Egységes Gyógypedagógiai
Módszertani Központ és Általános Iskola
Cím 1084 Budapest, Tolnai Lajos u. 11–15.
Intézményvezető Dr. Rubicsekne Kereki Gizella
E-mail tolnaiiskola@tolnai-bp8.sulinet.hu
Telefon 06-1 313-4464
Fax 06-1 210-4829
Fenntartó Budapest, VIII. kerület
Józsefvárosi Önkormányzat
1082 Budapest, Baross G. u. 65–67.

Azonosító 038414
Intézmény Általános Iskola, Egységes Gyógypedagógiai
Módszertani Intézmény,
Diákotthon és Gyermekotthon
Cím 1089 Budapest, Diószeghy S. u. 25.
Intézményvezető Lengyel Zoltán
E-mail igazgato@aimi-dogyo.sulinet.hu
Telefon 06-1 333-7565
Fax 06-1 333-7565
Fenntartó Budapest Fővárosi Önkormányzat,
1052 Budapest, Városház u. 9–11.

Azonosító 038416
Intézmény Hallássérültek Óvodája, Általános Iskolája,
Speciális Szakiskolája, Egységes Gyógypedagó-
giai Módszertani Intézménye és Diákotthona
Cím 1147 Budapest, Cinkotai út 125–137.
Honlap www.siketekbp.co.hu
Intézményvezető Tóth Egon
E-mail tothe@siketekbp.co.hu
Telefon 06-1 251-9545
Fax 06-1 251-4721
Fenntartó Budapest Fővárosi Önkormányzat
1052 Budapest, Városház u. 9–11.

Azonosító 038417
Intézmény Ferencvárosi Komplex Óvoda,
Általános Iskola és Egységes Gyógypedagógiai
Módszertani Intézmény
Cím 1095 Budapest, Gát u. 6.
Honlap <http://www.fkoai.fw.hu>
Intézményvezető Tőkés Sándor
E-mail fkoai@hu.inter.net
Telefon 06-1 215-7381
Fax 06-1 216-2385
Fenntartó Budapest, IX. kerület, Ferencváros Önkormányzata
1092 Budapest, Bakáts tér 14.

Azonosító 038424
Intézmény **Zuglói Benedek Elek Egységes
Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény**
Cím 1141 Budapest, Álmos vezér útja 46.
Intézményvezető Kölesné Németh Mária
E-mail benedekelek.iskola@chello.hu
Telefon 06-1 363-1079
Fax 06-1 363-1079
Fenntartó Budapest, XIV. kerület, Zugló Önkormányzata
1145 Budapest, Pétervárad u. 2.

Azonosító 038426
Intézmény **Gyengénlátók Általános Iskolája,
Egységes Gyógypedagógiai Módszertani
Intézménye és Diákotthona**
Cím 1147 Budapest, Miskolci u. 77.
Honlap www.gyengenlatok.hu
Intézményvezető Jankó Brezovay Pálné
E-mail igazgatosag@gyengenlatok.hu
Telefon 06-1 252-9015
Fax 06-1 252-9015
Fenntartó Budapest Fővárosi Önkormányzat
1052 Budapest, Városház u. 9–11.

Azonosító 038425
Intézmény **Mozgásjavító Általános Iskola,
Módszertani Intézmény és Diákotthon**
Cím 1145 Budapest, Mexikói u. 60.
Honlap www.mozgasjavito.hu
Intézményvezető Nádas Pál
E-mail mozgasjavito@mozgasjavito.hu
Telefon 06-1 251-6900
Fax 06-1 251-6060
Fenntartó Budapest Fővárosi Önkormányzat
1052 Budapest, Városház u. 9–11.

Azonosító 038427
Intézmény **Dr. Török Béla Óvoda, Általános Iskola,
Speciális Szakiskola,
Egységes Gyógypedagógiai Módszertani
Intézmény, Diákotthon és Gyermekotthon**
Cím 1142 Budapest, Rákospatak u. 101.
Intézményvezető Szöllősiné Sipos Virág
E-mail virag@nagyothallo.info.hu
Telefon 06-1 273-2220
Fax 06-1 383-7948
Fenntartó Budapest Fővárosi Önkormányzat
1052 Budapest, Városház u. 9–11.

Azonosító 038428
Intézmény **Vakok Óvodája, Általános Iskolája,
Speciális Szakiskolája,
Egységes Gyógypedagógiai Módszertani
Intézménye, Diákotthona és Gyermekotthona**
Cím 1146 Budapest, Ajtósi Dürer sor 39.
Honlap www.vakisk.hu
Intézményvezető Somogyi Vera
E-mail latasserultek@vakisk.hu
Telefon 06-1 363-3343
Fax 06-1 363-1906
Fenntartó Budapest Fővárosi Önkormányzat
1052 Budapest, Városház u. 9–11.

Azonosító 038431
Intézmény **Móra Ferenc Általános Iskola és Egységes
Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény**
Cím 1172 Budapest, Naplás u. 60.
Intézményvezető Kalocsainé Kokovai Erzsébet
E-mail iskola@mora17.sulinet.hu
Telefon 06-1 257-0562
Fax 06-1 257-0562
Fenntartó Budapest XVII. Kerületi Önkormányzat
1173 Budapest, Pesti út 165.

Azonosító 038434
Intézmény **Benedek Elek Óvoda, Általános Iskola,
Speciális Szakiskola és Egységes
Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény**
Cím 1201 Budapest, Magyarok Nagyasszonya tér 1–3.
Intézményvezető Csécsi Barnabás Sándor
E-mail benedek@fovarosi-benedek.hu
Telefon 06-1 283-0377
Fax 06-1 283-0759
Fenntartó Budapest Fővárosi Önkormányzat
1052 Budapest, Városház u. 9–11.

Azonosító 038437
Intézmény **Autizmus Alapítvány Egységes Gyógypeda-
gógiai Módszertani Intézménye**
Cím 1089 Budapest, Delej u. 24–26.
Honlap www.autizmus.hu
Intézményvezető Őszi Tamásné
E-mail aaakcs@autizmus.hu
Telefon 06-1 314-2859
Fax 06-1 314-2859
Fenntartó Autizmus Alapítvány
1089 Budapest, Delej u. 24–26.

Azonosító 038514
Intézmény **Bárczi Gusztáv Egységes Gyógypedagógiai
Módszertani Intézmény**
Cím 4024 Debrecen, Budai É. u. 2.
Intézményvezető Szabó Imre
E-mail barczy@barczy-debr.sulinet.hu
Telefon 06-52 349-064
Fax 06-52 531-690
Fenntartó Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata
4024 Debrecen, Piac u. 20.

Azonosító	038515
Intézmény	Hallássérültek Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézménye
Cím	4031 Debrecen, Széchenyi u. 60.
Honlap	www.axelero.hu/deafdebr
Intézményvezető	Pásku Tibor
E-mail	deafdebr@axelero.hu
Telefon	06-52 412-241
Fax	06-52 412-191
Fenntartó	Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata 4024 Debrecen, Piac u. 20.

Azonosító	033645
Intézmény	Demecseri Gimnázium, Szakközép-és Általános Iskola, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Óvoda, Egységes Pedagógiai Szakszolgálat és Nevelési Oktatási Centrum
Cím	4516 Demecser, Szabolcs vezér u. 4.
Intézményvezető	Fazekas István
E-mail	ifazekas@vipmail.hu
Telefon	06-42 233-028
Fax	06-42 233-028
Fenntartó	Városi Önkormányzat Demecser 4516 Demecser, Kétezer-egy tér 1.

Azonosító	038461
Intézmény	Békés Megyei Pánczél Imre Egységes Gyógypedagógiai és Módszertani Intézmény
Cím	5700 Gyula, Szent István u. 36.
Honlap	www.specinti.fw.hu
Intézményvezető	Erdélyi Lajosné
E-mail	panczelgyp@panczeli-gyula.sulinet.hu
Telefon	06-66 463-167
Fax	06-66 463-167
Fenntartó	Békés Megye Önkormányzata 5600 Békéscsaba, Derkovits sor 2.

Azonosító 038552
Intézmény Duráczky József Óvoda, Általános Iskola,
Egységes Pedagógiai Szakszolgálat,
Pedagógiai Szakmai Szolgáltató Intézmény,
Diák-és Gyermekotthon,
Szakértői és Rehabilitációs Bizottság
Cím 7400 Kaposvár, Somsich Pál u. 8.
Honlap www.deafkvar.hu
Intézményvezető Mihalovics Jenő
E-mail titkar@deafkvar.h
Telefon 06-82 312-264
Fax 06-82 511-490
Fenntartó Somogy Megye Önkormányzata
7400 Kaposvár, Csokonai u. 3.

Azonosító 038452
Intézmény Nyíri úti Egységes Gyógypedagógiai
Módszertani Intézmény
Intézményvezető Dr. Hollóné Ruska Zsuzsanna
E-mail altisk@nyiriisk.sulinet.hu
Telefon 06-76 328-075
Fax 06-76 328-075
Fenntartó Kecskemét Megyei Jogú Város Önkormányzata
6000 Kecskemét, Kossuth tér 1.

Azonosító 038454
Intézmény Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Óvodája,
Általános Iskolája, Előkészítő Szakiskolája
és Egységes Pedagógiai Szakszolgálat
Cím 6200 Kiskőrös, Hrúz Mária u. 2/1.
Intézményvezető Radicsné Szerencsés Terézia
E-mail speciskola@emitelnet.hu
Telefon 06-78 511-592
Fax 06-78 511-592
Fenntartó Bács-Kiskun Megye Önkormányzata
6000 Kecskemét, Deák Ferenc tér 3.

Azonosító 038553
Intézmény Hétszínvirág Egységes Gyógypedagógiai
Módszertani Intézmény
Cím 8700 Marcali, Petőfi Sándor u. 36.
Intézményvezető Orosz Lajos
E-mail olala@olala.hu; hetszin@c3.hu
Telefon 06-85 411-697
Fax 06-85 510-015
Fenntartó Somogy Megye Önkormányzata
7400 Kaposvár, Csokonai u. 3.

Azonosító 038471
Intézmény Éltés Mátyás Általános Iskola és Egységes
Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény
Cím 3529 Miskolc, Szeles u. 65.
Intézményvezető Radványi Tivadarné
E-mail eltes@freemail.hu
Telefon 06-46 509-217
Fax 06-46 509-218
Fenntartó Miskolc Megyei Jogú Város Önkormányzata
3525 Miskolc, Városház tér 8.

Azonosító 038462
Intézmény Békés Megyei Egységes Gyógypedagógiai
Módszertani Intézmény
Cím 5900 Orosháza, Pacsirta u. 1.
Intézményvezető Szin Jánosné
E-mail gyosza.oh@freemail.hu
Telefon 06-68 411-546
Fax 06-68 411-546
Fenntartó Békés Megye Önkormányzata
5600 Békéscsaba, Derkovits sor 2.

Azonosító 038502
Intézmény **Kozmutza Flóra Egységes
Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény,
Általános Iskola és Speciális Szakiskola**
Cím 9400 Sopron, Petőfi tér 3.
Honlap www.kozmutza.hu
Intézményvezető Dr. Magas Lászlóné
E-mail titkarsag@kozmutza.hu
Telefon 06-99 508-245
Fax 06-99 508-248
Fenntartó Sopron Megyei Jogú Város Önkormányzata
9400 Sopron, Fő tér 1.

Azonosító 200437
Intézmény **Aranyhíd Nevelési-Oktatási Integrációs
Központ, Egységes Gyógypedagógiai
Módszertani Intézmény, Óvoda,
Általános Iskola és Speciális Szakiskola**
Cím 9700 Szombathely, Dózsa u. 6.
Intézményvezető Horváth Róbert
E-mail micimaci@mail.datanet.hu
Telefon 06-94 327-955
Fax 06-94 327-955
Fenntartó Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata
Cím 9700 Szombathely, Kossuth Lajos u. 1–3.

Azonosító 038463
Intézmény **Békés Megyei Dr. Illyés Sándor Gyógypeda-
gógiai, Egységes Pedagógiai, Szakszolgálati
Intézmény, Diákotthon és Lakásotthonok**
Cím 5641 Tarhos, Békési u. 7.
Honlap www.drisoktint.sulinet.hu
Intézményvezető Priskinné András Edit
E-mail drisoktint@freemail.sulinet.hu
Telefon 06-66 429-161
Fax 06-66 429-165
Fenntartó Békés Megye Önkormányzata
5600 Békéscsaba, Derkovits sor 2.

Szakértői bizottságok

A szakértői bizottságok feladatköre három nagy területet fog át.

A szakértői tevékenység során végzik a fogyatékoság szűrését, vizsgálatát.

A rehabilitációs tevékenység során a vizsgálati eredmények alapján javaslatot tesznek a gyermek különleges gondozás keretében történő ellátására, ennek módjára, formájára, helyére és az ellátáshoz kapcsolódó pedagógiai szakszolgálatra.

Rendszerfejlesztő tevékenysége során vizsgálja a különleges gondozás ellátásához szükséges feltételek meglétét.

Szakértői vizsgálat a szülő kérésére, illetve egyetértésével és jelenlétében történik. A tanulási képességet vizsgáló vagy az országos szakértői és rehabilitációs bizottságok a vizsgálat alapján szakvéleményt készítenek. A szakvélemény javaslatot tesz a gyermek, tanuló különleges gondozás keretében történő ellátására, az ellátás módjára, formájára és helyére, az ellátáshoz kapcsolódó, igénybe vehető pedagógiai szakszolgálatra. Szükséges esetben egyes tantárgyakból az értékelés és minősítés alóli mentesítésről rendelkezik a SZB.

Szakértői bizottságok Budapesten

Országos szakértői bizottságok

Elérhetőség

1. sz. Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság és Gyógypedagógiai Szolgáltató Központ (az I., II., XI., XII., XX–XXII. kerületek részére)

1116 Budapest, Rácz László u. 73.
Tel.: 06-1 208-2295

3. sz. Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság (az V., VIII–X., XIV., XVII–XIX. kerületek részére)

1141 Budapest, Álmos vezér u. 46.
Tel.: 06-1 220-4842

4. sz. Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság és Gyógypedagógiai Szolgáltató Központ (a diákotthonok, gyermekotthonok, középsúlyos fogyatékosok részére)

1027 Budapest, Csalogány u. 43.
Tel.: 06-1 201-5892

Testi, érzékszervi fogyatékosokat vizsgáló szakértői bizottságok

Tanulási képességet vizsgáló szakértői bizottság
Látásvizsgáló Országos Szakértői és Rehabilitációs
Bizottság és Gyógypedagógiai Szolgáltató Központ
(**gyengénlátók, vakok vizsgálata**)

Elérhetőség

1146 Budapest, Ajtósi Dürer sor 39.
Tel.: 06-1 343-9645

Hallásvizsgáló Országos Szakértői és Rehabilitációs
Bizottság és Gyógypedagógiai Szolgáltató Központ
(**nagyothonhallók, siketek vizsgálata**)

1147 Budapest,
Cinkotai út 125–137.
Tel.: 06-1 251-9342

Mozgásvizsgáló Országos Szakértői és Rehabilitációs
Bizottság és Gyógypedagógiai Szolgáltató Központ
(**mozgáskorlátozottak vizsgálata**)

1145 Budapest, Mexikói út 60.
Tel.: 06-1 220-6459

Beszédvizsgáló Országos Szakértői és Rehabilitációs
Bizottság és Gyógypedagógiai Szolgáltató Központ
(**beszéd fogyatékosok, diszlexia, diszgráfia,
diszkalkulia**)

1115 Budapest, Halmi út 26.
Tel.: 06-1 203-8497

Szakértői bizottságok a fővároson kívül

Baranya Megyei Tanulási Képességet Vizsgáló
Szakértői és Rehabilitációs Bizottság

7600 Pécs, Mikes Kelemen u. 13.
Tel./fax: 06-72 312-294

Bács-Kiskun Megyei 1. sz. Tanulási Képességet
Vizsgáló és Rehabilitációs Tevékenységet
Végző Szakértői Bizottság

6000 Kecskemét, Juhar u. 23.
Tel./fax: 06-76 477-666

Bács-Kiskun Megyei 2. sz. Tanulási Képességet
Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság

6500 Baja, Barátság tér 18.
Tel./fax: 06-79 322-599/17

Békés Megyei Tanulási Képességet Vizsgáló
Szakértői és Rehabilitációs Bizottság

5600 Békéscsaba, Luther u. 5/B.
Tel.: 06-66 326-669
Fax: 06-66 325-377

Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Pedagógiai és
Közművelődési Intézet Pedagógiai Szakszolgálat
Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői
és Rehabilitációs Bizottság

3534 Miskolc, Andrásy út 96.
Tel.: 06-46 401-433

Csongrád Megyei Pedagógiai és Közművelődési KHT. Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság	6726 Szeged, Közép fasor u. 1–3. Tel.: 06-62 431-231
Fejér megyei Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság	8000 Székesfehérvár, Kikindai u. 1. Tel.: 06-22 316-001/12–12 vagy 12–18 (mellék)
Győr-Sopron-Moson Megyei Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság	9023 Győr, Bárczi Gusztáv u. 2. Tel.: 06-96 419-022/15 (mellék)
Hajdú-Bihar Megyei Gyógypedagógiai Szakértői és Rehabilitációs Központ	4024 Debrecen, Monti ezredes u. 7. Tel./fax: 05-52 344-121, 06-52 344-069
Heves Megyei Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság	3300 Eger, Szervita u. 23. Tel.: 06-36 312-929
Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Pedagógiai Intézet Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság	5400 Szolnok, Mária u. 19. Tel./fax: 06-56 422-363 06-56 371-604, 06-56 342-910
Komárom-Esztergom Megyei Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság	2890 Tata, Új u. 21. Tel.: 06-34 381-658
Nógrád megyei Pedagógiai Pszichológiai Szakszolgálat Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság	3100 Salgótarján, Május 1. út 81–83. Tel.: 06-23 314-814
Pest Megye Önkormányzata, 1. sz. Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság	1117 Budapest, Karinthy F. u. 3. Tel./fax: 06-1 185-0243
Pest Megye Önkormányzata 2. sz. Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság	2700 Cegléd, Buzogány u. 23. Tel./fax: 06-53 310-959
Somogy Megyei Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság	7400 Kaposvár, Ifjúság u. 62. Tel./fax: 06-82 314-342

Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Tanulási Képességet Vizsgáló 1. sz. Szakértői és Rehabilitációs Bizottság	4400 Nyíregyháza, Szarvas u. 24. Tel.: 06-42 315-914
Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Tanulási Képességet Vizsgáló 2. sz. Szakértői és Rehabilitációs Bizottság	4300 Nyírbátor, Debreceni u. 67. Tel.: 06-42 281-244
Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Tanulási Képességet Vizsgáló 3. sz. Szakértői és Rehabilitációs Bizottság	4600 Kisvárd, Szentgyörgy tér 2. Tel.: 06-45 415-047/146 (mellék)
Szeged Megyei Jogú Város Humán Szolgáltató Központ Pedagógiai Intézet Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői Bizottság	6725 Szeged, Sás u. 2. Tel.: 06-62 477-358
Szolnok Megyei Jogú Város Városi Nevelési Tanácsadó Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság	5000 Szolnok, Vásárhelyi Pál u. 56/A Tel./fax: 06-56 421-113 Tel.: 06-56 420-828
Tolna Megyei Önkormányzat Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság	7100 Szekszárd, Szt. István tér 15–17., Pf. 217. Tel.: 06-74 510-188
Vas Megyei Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság	9700 Szombathely, Petőfi u. 8. Tel.: 06-94 318-720 Fax: 06-94 512-050
Veszprém Megyei Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság	8200 Veszprém, Tüzér u. 44. Tel.: 06-88 424-842/15 (mellék)
Zala Megyei Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság	8900 Zalaegerszeg, Apácai Csere János tér 5/A. Tel.: 06-92 311-301

A jogszabályok nem tesznek különbséget speciális (szegregált) vagy többségi (integrált) oktatás között, hanem a sajátos nevelési igényű tanulókra vonatkozó sajátos, az általánostól eltérő rendelkezéseket fogalmazzák meg.

Az 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról rendelkezik a sajátos nevelési igényű tanulók együttneveléséről.

Az 1993. évi LXXIX. törvénynek a sajátos nevelési igényű tanulókra vonatkozó címszavai

A sajátos nevelési igényű tanuló definíciója: 121. § (29) bekezdés

Tankötelezettség: 6. § (3) bekezdés

A sajátos nevelési igényű tanuló joga, intézményi ellátása: 10 § (3)f; 21. §.

Különleges gondozáshoz való jog és az ehhez kapcsolódó külön rendelkezések: 30. § (értékelés alól mentesítés is)

EGYMI: 33. § (12) bekezdés

Pedagógiai szakszolgálatok: 34. §

Nevelési és pedagógiai program: 50. §

Habilitációs, rehabilitációs órakeret: 52. § (6) bekezdés

Értékelés, egyéni haladási ütem: 70. § (7)–(10) bekezdés

Nappali rendszerű oktatásban való részvétel: 78. § (2) bekezdés c) pont

SNI neveléshez és oktatáshoz szükséges feltételek: 121. § (28) bekezdés

SNI tanulók létszámszámítása: 3. sz. melléklet II. rész 3.

Intézmények: 25. §; általános iskola: 26. §; szakiskola (és speciális szakiskola) 27. §; gimnázium 28. §

Értékelés alól mentesített tanulóra vonatkozó szabály: 6. § (7) bekezdés

A sajátos nevelési igényű tanuló vizsgálata, megállapítása, mentesítés: 10.–21. §§

Egyéb szabályozók

A közoktatási törvényhez kapcsolódó külön jogszabályok is tartalmazzanak a sajátos nevelési igényű tanulókra vonatkozó rendelkezéseket:

2/2005. (III. 1.) OM rendelet a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról

14/1994. (VI. 24.) MKM rendelet a képzési kötelezettségről és a pedagógiai szakszolgálatokról:

11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről (módosította a 30/2004. (X. 28.) OM rendelet)

100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról

1993. évi LXXVI. törvény a szakképzésről

Sportszövetségek

Magyar Paralimpiai Bizottság (MPB)

1146 Budapest, Istvánmezei út 1–3.

Tel: 06-1 460-6899

Fax: 06-1 460-6804

Fogyatékosok Nemzeti Sportszövetsége (FONESZ)

1146 Budapest, Istvánmezei út 1–3.

Tel: 06-1 460-6320

Fax: 06-1 460-6918

Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége (MMS)

1146 Budapest, Istvánmezei út 1–3.

Tel: 06-1 460-6899

Fax: 06-1 460-6989

Magyar Látássérültek Sportszövetsége (MLS)

1146 Budapest, Istvánmezei út 1–3.

Tel: 06-70 319-8848

Fax: 06-1 460-6985

Magyar Értelmi Fogyatékosok Sportszövetsége (MÉS)

1146 Budapest, Istvánmezei út 1–3.

Tel: 06-1 460-6975

Fax: 06-1 460-6976

Magyar Siketek Sportszövetsége (MSSSZ)

1146 Budapest, Istvánmezei út 1–3.

Tel: 06-1 460-6940

Fax: 06-1 460-6940

Magyar Speciális Olimpia Szövetség (MSOSZ)

1146 Budapest, Istvánmezei út 1–3.

Tel: 06-1 460-6986

Fax: 06-1 460-6984

6. FEJEZET

Irodalom

1. Ainscow, M. et al. (szerk.): *Teacher Education Resource Pack. Special Needs in the Classroom*. Paris, UNESCO, 1993.
2. Bagó József: A munkaerőpiac hatása a pályakezdők elhelyezkedésére. *Munkaiügyi Szemle*, 1995/9.
3. Balázs János–Sajgál Rózsa: Középiskolások értékorientációi. *Educatio*, 1998. nyár.
4. Balogh Margit (szerk.): *Élethelyzet – életminőség, Zsákutcák és kiutak*. Budapest, MTA, 2002.
5. Bárdossy Ildikó–Dudás Margit: Az interaktív és reflektív tanulás lehetőségei a pedagógusképzésben, I–IV, *Magyar Felsőoktatás*, 2001/7–10.
6. Benczúr Miklósné Dr.: A mozgásfogyatékos emberek rehabilitációjának sokoldalú megközelítése. In Dr. Chikán Csaba–Józsa Teréz (szerk.): *Mozgáskorlátozott emberek sportolásáról – amit a sportról tudni kell*. Budapest, Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége, 1997, 174–183.
7. Benczúr Miklósné Dr.: *Mozgáskorlátozottak sportja*. Budapest, MEOSZ-TSB, 1984.
8. Csányi Y.: *Speciális szükségletek az osztályban. UNESCO pedagógus-továbbképzési oktatócsomag*. Budapest, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola, 1993.
9. Csányi Y. Dr.–Fótiné Hoffmann É.: Mozgáskorlátozott gyermekek integrált oktatása-nevelése. In *Integrációs kötetek szülők és szakértői bizottságok részére*, Budapest, 2001.
10. Csányi Y. Dr.–Fótiné Hoffmann É.–Kereszti Zs.–Nagyné Kovács I.–Wilmsen J. (szerk.): *Inklúziós tanterv és útmutató a magyarországi pedagógusképzés számára*. Budapest, Európai Bizottság–GYISM–OM, 2004.
11. Csapó Benő: Képességfejlesztés az iskolában – problémák és lehetőségek. *Új Pedagógiai Szemle*, 1999/12, 8.
12. Fazekas Károly–Varga Júlia: *Munkaerőpiaci tükrök 2004*. Budapest, MTA Közgazdaságtudományi Intézete–OFK, 2004.
13. Gazsó Ferenc–Gazsó Tibor–Laki László: *Fiatalok a munkaerőpiacon*. Kutatási zárótanulmány. Budapest, OKKER, 1998.
14. Halász Gábor–Lannert Judit (szerk.): *Jelentés a magyar közoktatásról 2003*. Budapest, OKI, 2003.
15. Hoffman Rózsa (szerk.): *Hátrány, kudarc, leszakadás a közoktatásban*. Budapest, OM, 2000.
16. Illyés Sándor (szerk.): *Gyógypedagógiai alapismeretek*. Budapest, ELTE BGGYFK, 2000.

17. Imre Anna–Györgyi Zoltán: Középiskola mindenkinek? *Educatio*, 1998. tavasz.
18. Kőpatakiné Mészáros Mária–Mayer József–Singer Péter: *Akadálypályán. Sajátos nevelési igényű tanulók a középfokú intézményekben* (megjelenés alatt). Budapest, Sulinova, 2006.
19. Kőpatakiné Mészáros M.–Singer P.: *Módszertani kaleidoszkóp – az együtt-nevelés gyakorlatából*. Budapest, OKI, 2005.
20. Lannert Judit: *Középiskola – választás a kilencvenes évek végén*. Tanulói jelentkezések vizsgálata. In Nagy Mária (szerk.), 2003.
21. Liskó Ilona et al.: *A hátrányos helyzetű tanulók szakképzése. Kutatási zárótanulmány*. Budapest, Munkaügyi Minisztérium, Phare Foglalkoztatás és Szociális Fejlesztés Program, 1997.
22. Liskó Ilona: Társadalmi esélyek és iskola. *Új Pedagógiai Szemle*, 2000/1.
23. Litavec Anna dr.: *Felmérés a fogyatékossgal élő emberek megnevezéséről*. Budapest, De juRe Alapítvány a Sérült Emberek Jogaiért, 1998.
24. Locsmándi A.: Ahol jó gyermeknek lenni. In: Kőpatakiné Mészáros M. (szerk.): *Befogadó iskolák, elfogadó közösségek*. Budapest, OKI, 53–78, 2003.
25. Meijer, C.–Soriano, V.–Watkins, A.: *Special Needs Education in Europe. Thematic Publication*. <http://www.european-agency.org>, 2003.
26. Meijer, J. C. (szerk.): *Financing of Special Needs Education*. Middelbart, European Agency for Development of Special Education, 1999.
27. Nádas Pál: A Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon 90 esztendő története (1903–1993). *Gyógypedagógiai Szemle*, különszám, 1994.
28. Nádas Pál: *Akik ülve röplabdáznak: A magyar röplabdázás 50 éve*. Budapest, 1996.
29. Nádas Pál: Paralimpiai játékok története. *Gyógypedagógiai Szemle*, 1996.
30. Nádas Pál: *Az iskola mindenké? A mozgásfogyatékos emberek rehabilitációjának sokoldalú megközelítése*, Budapest, MEOSZ, 1997.
31. Nádas Pál: A mozgáskorlátozott diákság sportolási lehetősége régen és ma. *Fejlesztő Pedagógia*, 2002/4–5.
32. Nádas Pál: Paraspport és a paralimpiai játékok története. *Fejlesztő Pedagógia*, 2002/4–5.
33. Nádas Pál: A sportoló fogyatékosok és az edzőik helyzete. *Magyar Edző*, 2003/1.
34. Nádas Pál: Egy évszázados iskola és a paralimpiai mozgalom. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 2003/4.
35. Nádas Pál: Nemzetközi paralimpiai játékok története. *Sporttörténet*, 2003. I/2.
36. Nádas Pál: Magyarországi paraspport története. *Sporttörténet*, 2003. I/3.

37. Nádas Pál: *Paralimpiai történetek*. Budapest, MPB, 2005.
38. Nagy Gyöngyi Mária: Közoktatási intézmények és szolgáltatások a fogyatékos gyermekek számára. In Illyés Sándor (szerk.): *Gyógypedagógiai alapismeretek*. Budapest, ELTE BGGYFK, 2000.
39. Nagy József: A kognitív készségek rendszere és fejlődése, *Iskolakultúra*, 1998/9.
40. Nahalka István: A tanulás. In Falus Iván (szerk.): *Didaktika, Elméleti alapok a tanítás tanuláshoz*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1998.
41. Nahalka István: Konstruktív pedagógia – egy új paradigma a láthatáron, *Iskolakultúra*, 1997/2–3–4.
42. Papp G.: A tanulásban akadályozott gyermekek integrációja. In Perlusz A. (szerk.): *Fogyatékos gyermekek integrált nevelése hazai kísérletek tükrében*. Budapest, BGGYTF, 1995, 94–132.
43. Tarnói Gizella: „A győzni akarás bennünk van”. *Élet és Irodalom*, 2000. december 22.
44. UNESCO: *The Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education*. Paris, UNESCO, 1994.

